4-IX-30

AM-244

RAOUL PLUS D. I.

KAKO DA PRIKAŽEMO KRISTA NAŠIM SUVREMENICIMA

ZADAR 1963

2SS 17

RAOUL PLUS D.I.:

K A K O D A P R I K A Ž E M O
K R I S T A
N A Š I M S U V R E M E N I C I M A

ZADAR 1963

Naslov originala:

P.Raoul Plus:
Comment presenter le Christ.

Preveo:
Marijan Josipović

Nadbiskupski Ordinarijat- Zadar

Imprimatur, Br.1o19/62.
od 6.VII.1962.

Izdao: Nadbiskupski Ordinarijat
Zadar - Zeleni trg 1.

Umnoženo ciklostilom Nadb.duh.stola u Zagrebu.

Odgovara: o.Ivan Jeger - Zadar, Trg 27. marta br. 2.

ZADAR 1963

U V O D

Rado i smjerno priznajemo, da je ovo djelo nastalo pod utjecajem dvojice ljudi: jednog velikog isusovca i jednog velikog biskupa.

Isusovac je P.Foch; a biskup Mgr. Rastouil, kojemu je sjedište u Limoges-u.

Životopis Patra Foch-a, što ga je izdao P. de Sinéty, po našem skromnom mišljenju dosta nepotpuno prikazuje doktrinalnu snagu Duhovnika nas studenata filozofije iz godina 19o4. do 19o7. kao i pobjedonosno dinamizam njegova neodoljivog zanosa. Učenik Patra Ramiere-a a naš ljubljeni Učitelj otkrivao nam je tada divote božanskog stanovanja u nama i našeg života u Kristu: Templum Dei, portio Christi. P.Foch je isprva bio određen za propovijedanje no zbog slabosti grla preuzeo je manje sjajnu službu te vodstvu naših duša od 23, 24 ili 25 godina posvetio svoju revnost prožetu nekim zanosom, koji će kasnije oduševljavati pobjednika u Prvom svjetskom ratu (a). Kada bi koji od nas u nekoj točki malo popustio, on mu je znao tako lijepo reći uprijevši u njega svoje duboke oči: "No? moj sinko! Zar se tako služi Spasitelju Isusu?" Vidjelo se jasno, da on nije trpio duh polovičnosti već se držao načela, ako je netko upoznao Krista, da mu se ima predati bez ograničenja.(1) I kako je on to uvjerljivo znao izgovoriti!

Na nama osobno ostao je njegov upliv kroz cio život. Možemo reći, da njemu imamo zahvaliti za svaku riječ, koju smo napisali. Drugi su Učitelji nadopunjivali, usavršavali; a njemu dugujemo početni prinos, glavni upliv (b).

Ako nam je doktrinalna glavnica došla prvenstveno od Patra Foch-a a tijekom vremena joj pritekla u pomoć i živa prilagođena bogoslovija te brojna razmišljanja i čitanja - konkretnu zamisao, kako da se u ovom djelu iskoristi ta glavnica, dobili smo od Nj.Preuzv. Mgra. Rastouil-a. Poslije raznih dogovaranja, što su ih povoljne prilike olakšale, on nam je dobrostivo upravio ove retke:

"Moja je živa želja vidjeti vas, kako poduzimljete jedno krasno djelo. Naši vjernici umiru od iznemoglosti, jer ne dobivaju hrane. Dekristianizacija se očituje ne samo kod mlitavih kršćana; većina dobrih katolika je dekristianizirana. Oni idu na misu, na uskrsnu ispovijed i pričest - to je istina, - ali nemaju svijesnog, temeljitog, proživljenog kršćanstva. Trebalo bi zorno pokazati, kako da se prikaže Kristova vijest i kako da je svaki pojedinac provede u svoj život i u život drugih. Drugim riječima, kako da unesemo Krista u duše, u srcam u život... Ukratko, kako da kristianiziramo naše katolike i ostale. Kako bi to bila korisna knjiga!"

Da li je bilo moguće pronaći iscrpljiviji nacrt? Ponuka se pokazala opravdanom i ujedno odveć usrdnom, a da bi se mogla odbiti; nije preostalo drugo nego se dati na posao. Ako naše nastojanje ne odgovara potpuno nadi plemenitog predlagača ni očekivanju čitatelja, svatko će lako nadopuniti nedostatke (2).

\+ + +

Kome je namijenjeno ovo djelo?

Svakako u prvom redu svećenicima. Oni su po svojoj službi pozvani da vjernicima propovijedaju Riječ Božju bilo to kod vjeronauka bilo u propovijedima, govorima ili kod duhovnog vodstva.

No osim toga imamo pred očima i razne druge vrste čitatelja: sve one, koji u većoj ili manjoj mjeri žele pomagati svećenicima u njihovu naučavanju; one kojima je povjereno da predaju vjeronauk, da uzgajaju, da sudjeluju u apostolatu.

Nadalje i svakog kršćanina, Zar nije svaki kršćanin obvezan da se osposobi, te upozna i proživljuje puninu svog vjerovanja, opsežnost svoje veličine? Nije li svaki kršćanin djelomično odgovoran za kršćanstvo svoje braće po vjeri pa i za nekršćane, koji ga okružuju?

Pa i oni, koji nisu službeno učenici Kristovi ali traže istinu, naći će

možda nešto svijetla na ovim stranicama. Ima posebnih knjiga namijenjenih nevjernicima, da im pomognu pristup k vjeri, da ih upute, kako će pročistiti šikaru, koja im sakriva istinu; da im pokažu, kako su ponajčešće slabi temelji njihovih filozofskih pozicija te da tako usmjere njihove korake prema vjeri; ovdje se ne radi o tome. Naša je svrha razlaganje a ne diskutiranje; izložiti naše blago a ne pobijati, osim prigodice. Možda će jedan ili drugi od te udaljene braće, nakon što je - ne velim proniknuo (za to bi trebala jača pokretna sila od naše) - već nakon što je uz pomoć Božju malko naslutio sjaj naše božanske religije, biti potaknut da se baci pred noge ili na srce Krista Spasitelja sa željom da sazna nešto više o pravom Evanđelju? Koliko bismo za to Boga blagosivljali!

^^^ ^^^ ^^^

B i l j e š k e

Bilješke označene brojevima (1), (2), (3) i t.d. stavio je sam pisac P. Raoul Plus D.I., a one uz slova (a), (b), (c)... jesu bilješke prevodioca - priređivača.

Stranice su označene prema francuskom originalnom tekstu.

(a) Misli se brat Patra Focha i odličan katolik Ferdinand Foch, francuski maršal i generalissimus u Prvom Svjetskom ratu, također član Francuske akademije (živio 1851-1929.).

(1) "Za vrijeme Treće probacije upoznao sam se s jednim prijateljem, koji me rješava brige i potrebe da odsada mislim na ikojeg drugog prijatelja." Tako glasi jedna njegova bilješka. (Treća probacija: treća godina kušnje i ascetskog usavršivanja, običajna kod svećenika D.I. iza svršetka nauka.)

(b) U ova 4 retka kao i u mnogim slijedećima upotrebljen je "pluralis modestiae", a pisac misli osobno samog sebe.

(2) Za posebnu radnju ostavljamo krasni predmet: "Kako da unesemo Krista u SRCA." Tu ćemo pokazati, kako je Evanđelje osobito nauka širenja, razvijanja i osvajanja.

^^^^^^^^^^^^^^^

PRVI DIO

KAKO DA UNESEMO KRISTA U DUŠE

Poglavlje I.

MIŠLJENJE JEDNOG UČITELJA

Poznata nam je činjenica, da je radi zgodnijeg obučavanja gradivo, što se tijekom bogoslovnih nauka obrađuje, razdijeljeno u različite traktate. Ovi se traktati nižu jedan za drugim te se studentu pričinjaju, da su jednake vrijednosti, onako po prilici kao što u katekizmu dolazi najprije dogmatika, pa moral, sakramenti, a jedno je isto toliko važno kao i drugo. Ljestvica važnosti ili barem logička usklađenost gubi se s vida. Sjajan primjer rezanja na sitne dijelove: u svakom traktatu niz teza bez posebnog razlikovanja između onoga, što je temeljno, bitno, glavno, i onoga, što slijedi prema svome stepenu te se s prvašnjim povezuje više ili manje neposredno ili izdaleka. A opet u cjelini predmeta niz traktata bez dovoljne opće preglednosti dogmatike i sveukupne vjerske nauke, budući da jedan traktat izgleda jednako važan kao drugi i obra-

đuje se prije ili poslije drugih bez obzira na važnost, odnosno smatra se više kao vrjednota u sebi nego kao dio cjeline.

Pretpostavivši kao zasebnu nauku o Bogu u sebi (3), ono što je faktično prvo, jest nauka o tome, kako je čovjek "povezan" s Bogom; to je "religiozna" činjenica u najodličnijem smislu riječi (c).

No mi nismo povezani s Bogom samo kao stvari sa svojim začetnikom nego kao djeca sa svojim Ocem. I prema tome - ako i ne baš vremenskim redom a ono redom logičkim i po važnosti - nameću se u prvom redu traktati o nadnaravnom i o milosti (De Deo elevante, de gratia habituali). Sve treba da odavle polazi i ovamo da se svodi.

Sjaj nadnaravnoga je potamnio, jer je čovjek sagriješio već u ranu zoru čovječanstva (de peccato originali).

Sada dolazi Krist otkupitelj i spasitelj (De Verbo Incarnato, de Christo Redemptore), utemeljitelj Crkve (de Ecclesia,, osobito promatrane iznutra, ukoliko je skup svih duša, koje žive u Kristu t.j. nevidljive Crkve - zatim promatrane ukoliko je redovno sredstvo, da se može pripadati svijetu milosti iliti vidljive Crkve). Nadalje Krist, koji traži vršenje kreposti, primanje sakramenata, obdržavanje Božjih naredaba, i koji nas privodi - ako se iskažemo vrijednima - k našem određenju.

Možemo si dakako zamisliti i koji drugi raspored; ovaj izloženi je najlogičniji. Usvojili mi koji bilo raspored, svaki će traktat biti bolje obrađen, bude li jasno postavljen u svijetlo cjeline tako te može poslužiti da osvijetli veliku i jedinu Stvarnost: naše božansko uzdignuće, dívnu činjenicu, da mi nismo pozvani živjeti naprosto ljudskim životom, nego životom potrojstvovljenim - kao što govore crkveni Oci -, životom pobožanstvenjenim, Bogu sličnim životom, i to tako, prema sadašnjem redu stvari, jer nismo samo spašeni po Kristu nego u Kristu, da budemo jedno sa božanskim Čokotom, Našim Gospodinom (inkorporacija u Isusa Krista).

+++

Mnogobrojni teoretici u crkvenim naukama i istaknuti bogoslovi slažu se s ovim programom i s ovom metodom. Između mnogih drugih želimo navesti jednoga, čije ime nije doduše izašlo na glas, no koji je iz dva razloga zaslužio, da ne padne u zaborav. To je l´ abbé Aubry(d), o kojemu je Mgr. Isoard, biskup u Annecy-u i vrstan pisac, rekao: "Aubry, taj genij, taj veliki sijač najplemenitijih i najplodnijih ideja".

L´ abbé Aubry bio je dugi niz godi-

na profesor u bogoslovskom sjemeništu u Beauvais, prije no što se zaputio u Mandžuriju, da kao član družbe "Pères des Missions étrangères" tamo propovijeda evanđelje. Tijekom jednih duhovnih vježbi u La Pierre-qui-Vire upoznao je, da ga Bog zove u Kinu. Njegove tadašnje refleksije o radikalizmu u žrtvi, izdane u brošurama, učinile su mnogo dobra -no one se nas ovdje ne tiču. Ono, što nas ovdje u prvom redu zanima, jest njegovo djelo u dva sveska, kojemu je predmet Metoda crkvenih nauka u Francuskoj. Smatramo, da će biti dobro, ako iznesemo nekoliko ponajvažnijih stranica iz ovog znamenitog djela, koje je tada ostalo tako rekav nezapaženo (4). Mnoge bilješke nisu zastarjele; onda su one bile posve uputne, a mislimo, da su to velikim dijelom i danas.

L'abbé Aubry smatra traktate o nadnaravnom uzdignuću i o posvetnoj milosti glavnim; oni su "kadri više nego svi drugi da pridonesu teološkoj i nadnaravnoj preobrazbi bogoslova." Svećenik će samo onda biti uistinu svećenik, ako bude čovjek nadnaravnog; a ne će moći biti čovjek nadnaravnog, ako ne bude najprije posjedovao vrlo razvijeno shvaćanje, široke i plodonosne pojmove o nadnaravnom (naime):

- "Kako je milost novo stvaranje i novi život - kako ona po Utjelovljenju i Otkupljenju potječe iz Božje nutrine

u Srce Isusa Krista, svoj izvor i pričuvište na zemlji; - kako se ona iz ovog izvora razlijeva u blago svete Crkve, koja kao duhovna majka čovječanstva živi od te milosti i čini, da od nje žive njezina djeca; - kako ona oplođuje ljudski elemenat i proizvodi kršćanski život; - kako se u ovom divnom redu sve odnosi na milost, koja pobožanstvenjuje čovjeka; - kako ovo pobožanstvenje nije samo metafora nego stvarnost, budući da učestvovanje u božanskom životu počinje već na ovoj zemlji, da bi se dovršilo u nebu; - kako se nadnaravni elemenat ne zaustavlja kod kršćanina, već ide za tim, da obuhvati ostalo čovječanstvo, ako ne naiđe na zapreku pozitivne nevjere... Ove razne točke jesu srž traktata o milosti, jesu suština bogoslovske znanosti, svećeničke duhovnosti, dapače i apostolskog propovijedanja. Komu to nije temelj teološkog sistema, čini nam se, da takav ne shvaća pravo ulogu nadnaravnog u Božjem rasporedu Otkupljenja".

Što se njega osobno tiče, l'abbé Aubry daje uzvišenoj nauci o nadnaravnom uzdignuću počasno mjesto u svom životu i u svom mišljenju.

"Teza o nadnaravnom - ja više ništa ne čitam, više ništa ne mislim, više ništa ne otkrivam, što ne bi imalo vezu s njom: ona je ključ povijesti, prava znanost o Božjim stvarima."

On žali, što "većina naših suvreme-

nih teologa ostavlja usko i stisnuto mjesto nadnaravnom redu, dok je nadnaravno veliko, prvotno pitanje, koje treba da se svuda pojavljuje i da oplođuje cijelu teologiju."

I doista, iza kako je l'abbé Aubry napisao ove retke, čini se, da je obučavanje u bogoslovnim sjemeništima više usredotočeno oko dogme o milosti (a mi bismo dodali inkorporacije u Krista)(5).

On nije samo želio, da bi temeljni traktat dominirao studijem dogmatike, nego svim znanostima, napose poviješću. Ako se ne pođe od nadnaravnih podataka, kako se može imati stvarni nazor o stvarnom čovjeku? I Aubry predbacuje Bossuetu da se kod pisanja svoje Opće povijesti nije postavio u veliku perspektivu; napose se ga kudi, što pripovijeda rođenje Kristovo kao događaj poput mnogih drugih, a da ne ističe njegovu posebnu transcendenciju i ne naglašuje jasno njegov neizrecivi odjek.

No ako treba učiti Povijest uopće s obzirom na naše božansko uzdignuće, koliko više život Crkve:

"Crkva je prvenstveno ustanovljena za milost; ona proizvodi milost; ona je puna, tako rekav nabrekla od ovog nadnaravnog soka. Zato je traktat o Crkvi manje neki posebni traktat nego znanje upleteno u cijelu teologiju i koje svim dominira... Crkva - to je mistično tijelo Kristovo; to je Isus Krist, koji uvijek živi u drugom obliku i u drugim očitovanjima; Isus Krist, koji djeluje u svijetu; to je milost, koja teče od nogu do glave crkvene hierarhije te po sakramentima i sakramentalima dolazi do srca vjernika, da im oplodi duše i iz njih proizvede plodove kreposti i pobožnosti - taj nadnaravni sok, koji izbija iz Srca Isusova u žile njegova mističnog tijela."

Priprava na Evanđelje i Crkvu bio je Stari Zavjet; l'abbé Aubry želi, da se u bogoslovnom sjemeništu Stari Zavjet napose proučava s obzirom na naše božansko uzdignuće i na sve ono, što je s njim u vezi:

"Mišljenja sam, da u bogoslovnom sjemeništu treba proučavati osobito one odlomke Biblije, u kojima je govor o milosti i o nutarnjem životu, i da treba Svete Knjige promatrati prvenstveno s ovog stanovišta. Zato treba, da profesor (Svetog Pisma) bude vrlo dobro upućen u teologiju nadnaravnog reda."

To je bio baš njegov slučaj. Kroz šest godina imao je dužnost da predaje Sveto Pismo i Crkvenu povijest pa je nastojao osobito isticati ono, što se odnosilo na problem milosti. Možemo si misliti, koliku je pažnju posvećivao svetomu Pavlu: njegove Poslanice bile su mu uživanje. "Onaj, koji bi se ograničio na ovo proučavanje, iskorišćivao

bi nevjerojatno bogati rudnik, našao bi odgovor na najraznovrsnija i najviša pitanja." Pa iako je bio štedljiv u lirizmu i neprijatelj usklika, ne može se ustegnuti a da ne prizna: "Poslije jednog sata rada vidim toliko stvari u jedan mah, da ih ne mogu iskazati; to je očajno! I onda te se stvari ne daju iskazati; jezik se iscrpljuje, a nikad misao: to je muka! Kod toga proučavanja osjećam se kadikad kao zagušen i uhvaćen za grlo."

"Moja je želja - pisao je dalje - smjestiti svetog Pavla u vlastiti život, da ga napuni, da ga njegovo sunce obasjava, i da se njegova teologija razlije po svim mojim djelima i po cijelom mojem biću sicut oleum effusum!" (6).

Zar to ne pokazuje, da je uzvišena nauka o našoj inkorporaciji u Krista dobila kod njega svoje pravo mjesto. Kako je velik broj vjernika, dapače i svećenika, koji tako govore i tako se vladaju, kao da ova dogma ne postoji! Utjelovljenje Sina Božjega, da; Otkupljenje, da; Bog, koji je došao radi nas i umro za nas, da. Ali inkorporacija: da je Bog-čovjek od svakoga između nas načinio sastavni dio samoga sebe - Ego vitis,vos palmites - i sve posljedice, koje su s tim u vezi: eto to mnogi ne znaju ili barem ne vode o tome računa. A kršćanstvo, pravo kršćanstvo nije samo vjerovanje u Isusa, koji je došao na svijet,

da nas spasi izvana ostavljajući nas kao nešto izvanjsko prema Njemu, nego je vjerovanje - još koliko uzvišenije! - u Isusa Krista, koji da nam povrati dostojanstvo sjedinjenja s Bogom, posvetio nas je, da budemo "Krist" s Njime.Povijest te "kristifične" epopeje jest kršćanska povijest.

Da li su u doba Patra Aubry-a studenti teologije bili o tome dosta uvjereni, da su željeli pod svaku cijenu, kad preuzmu pastoralnu službu, širiti to uvjerenje među svojim stadom? Činilo mu se, da nisu; odatle i njegovo silno nastojanje i borba.

Kojigod se od njegovih učenika nije oduševljavao za problem milosti i nadnaravnog, činio mu se, da nije bogoslov na svom mjestu, i da njegov apostolat ne će kasnije donositi obilnih plodova. Za njega to nije bila jedna nauka već nauka u najodličnijem smislu; i često mu se desilo, da je slavio "posvudašnjost nadnaravnog".

"Omnia propter electos. Gdjegod Sv. Pismo govori o djelovanju milosti,svagdje ističe, da je ona općenita. Omnia. Tkogod ne bude osjećao ovo djelovanje, koje pretječe, prati, pomaže sve slobodne ljudske čine, portans omnia verbo virtutis suae, ovu božansku prisutnost milosti, koja u sebe upija sve što postoji, ne će nikada biti bogoslov, ne će nikad pravo shvatiti djelo Kristovo,

ne će nikad razumjeti nadnaravni svijet i njegov odnos prema naravnom redu. Naprotiv tko bude imao tu spoznaju, imat će i teološki osjećaj i nosit će ga stalno... On će biti teolog kao protiv svoje volje; vidjet će sve stvari uronjene u Isusa Krista i u njegov nadnaravni život."

Na drugom mjestu svoje knjige P. Aubry želi svim svojim sinovima "šesto osjetilo, duhovno oko, koje je pristupačno svijetlu nadnaravnih načela... To je ono, što teolozi proučavaju i izlažu pod imenom stanovanja Našeg Gospodina i Duha Svetoga u našim dušama".

Pa onda zanesen svojom revnošću, naslućujući i nagoviještajući, da je vrlo blizu vrijeme, kad će se njegovi veliki snovi sve to bolje obistiniti, govorio je svakome, tko ga je htio slušati:

"Ja vam samo to kažem, to promatrajte (nadnaravni red)! Osobito širite ove ideje u dušama; pustite, neka vas sijeku i peku za njih, one su t e o l o g i j a b u d u ć n o s t i. Ja osjećam, ja čujem, kako ta teologija dolazi i vrije, kao što čovjek osjeća sok, kada se po drveću širi u proljeće. Mi smo u proljeću teologije!" (7)

* * *

B i l j e š k e

(3) Isto tako ispitivanje apologetskih preambula (praeambula fidei, kao opstanak Božji, besmrtnost duše i sl.).

(c) Pisac se drži dosta proširenog mišljenja, prema kojem bi riječ "religio" etimološki dolazila od "religare" povezivati. Drugi opet izvode tu riječ od "re-legere" (protivno je neglegere) odnosno od re-eligere.

(d) Francuskom imenu zadržavamo francuski naslov "l'abbé", koji u ovom slučaju znači naprosto: svećenik.

(4) Pisac je brigu oko izdavanja djela povjerio svom bratu, duhovniku karmelićanki u Compiegne. Djelo je izašlo kod Desclée-a. Pater Aubry je sveto umro u misijama u najvećem siromaštvu.

(5) Vrijedno je pogledati zanimive stranice, što su ih napisali l'abbé de Tourville: Svijetlo i život (izdanje Bloud et Gay) - i Picard: Transcendencija kršćanstva (Bloud et Gay).

(6) Mi smo sretniji nego Aubry te imamo na raspolaganje puno više pomagala za proučavanje svetog Pavla. Dosta je, da spomenemo magistralno djelo Patra Prat: Teologija sv. Pavla (u 2 zamašna sveska) - pa Život svetog Pav-

la, od istog pisca (u zbirci "Sveci") - zatim Krist u kršćanskom životu prema sv.Pavlu, napisao l'abbé Duperray (izd. Gabalda) - te Apostol Pavao, napisao l'abbé Gloriex (editions Jocistes) i sl.

(7) Što bi on istom bio rekao, da je poznavao sjajnu encikliku Pape Pija XII. O mističnom Tijelu Kristovu te o našem sjedinjenju u njemu s Kristom (Enc. Mystici Corporis Christi) od 29.lipnja 1943.?

****

Poglavlje II.

JE LI TO PRAVI PUT?

Henri Bremond, koji nije zazirao od neobičnih tvrdnja, nakon što je - i s punim pravom - hvalio Francusku školu (e) i kako se ona okorišćuje naukom sv.Pavla i sv.Ivana o milosti (8) dao se najedamput na to, da napada one, koji su se u XX. stoljeću trudili među kršćanskim narodom popularizirati dogmu o nadnaravnom uzdignuću, koji su nastojali isticati nauku, što ju je Spasitelj dao Samarjanki u IV.poglavlju sv. Ivana: "Kad bi ti znala dar Božji!", koji su išli za tim, da više nego dotada učine vjernicima pristupačnom nauku sv.Ivana i sv.Pavla o našoj inkorporaciji u Krista.

Evo ovako glasi njegov čudni prigovor (9): "Ne trebamo li se bojati, da će sveta nauka baš time, što se širi, izgubiti više ili manje od svoje prvobitne uzvišenosti i od svog potpunog čara?... Da netko želi Bérulle-a ili Mgra. Gay-a učiniti pristupačnima i za najpriprostije, od toga zaista nema ništa bolje; ali ne treba ih vulgarizirati, u lošem značenju te riječi, a s njima sv. Pavla i sv.Ivana."

No vulgarizirati nije nužno isto što prevesti u pučki, jednostavni stil. To znači širiti, upoznati, popularizirati. Mi se dakako slažemo s time, da bi za izlaganje velikih božanskih stvarnosti trebala zlatna usta i pera... ne možemo pravo reći, od koje dragocjene kovine. Ali se ne slažemo s mišljenjem, da treba pridržati za upotrebu malenog broja blago Ivanove i Pavlove teologije, koje - kao što je lako razumjeti - sačinjava ne baštinu neke škole, nego bit i osnovu našeg Evanđelja.

Nema sumnje, naći će se takovih, koji ne će razumjeti! - A hoće li oni bolje razumjeti, ako im se o tom uopće ne govori? Ima ih, koji će krivo razumjeti; u svojoj pretjeranosti, neupućenosti, oni će htjeti ići prebrzo. No to je možda manja šteta, nego ako veliki broj vjernika praktično ne poznaje bogatstvo nauke o našem nutarnjem životu.

Nekoji - tako nastavlja spomenuti pisac - "mjesto da najprije koračaju ponizno niskim salezijanskim dolinama obične molitve i samozataje", htjeli bi "upraviti svoj lijet prema mističnim Sinajskim visinama". - Ali nastojanje upoznati veliki dio vjernika s vjerskom naukom o božanskom životu u našoj duši nipošto ne znači uvjeravanje, da iskustveno osjećanje Božje blizine u nama, kao što su ga imali neki mistici, jest ili mora postati stvar svima pristupačna.

No prigovor se pooštrava, u strahu od neke površnosti: ako vjernici budu bez dovoljne opreznosti upućeni u potankosti nauke, ne će li ih to odviše lako zavesti na to, te misle, da su oprošteni od proživljavanja nauke? Zaneseni lijepom teorijom oni će zanemariti praksu i zaboravit će svladavati se.

Nekoji, može biti! Međutim, da li bi se oni u drugoj pretpostavi više svladavali? Ali možda se govori o masi? Vojnik se bolje bori, kad dobro poznaje svrhu ratovanja. Razložiti vjernicima, da su živi hramovi Božji, zar to ne znači dozvati im u pamet - i te kako zorno - potrebu, da budu čisti? Pokazati im, da su drugi Krist, zar to ne znači bolje ih uvjeriti, da krote u sebi ćudljivost: da u čovjeku ne smije biti više njegov "ja" već samo Isus Krist - Jam non ego, Christus! Nije li to tajna najbitnijih kreposti i najnižih i najviših? (lo) Bolje poznavati svoju vjeru sadržaje najbolji poticaj za svakoga, da je bolje proživljava.

Ne samo da nije ni najmanje pogibeljno potanko upoznati što više duša s dogmom o posvetnoj milosti, s pripravom na nju i s njezinim veličanstvenim završetkom, nego je baš protivno istina: najvažniji apostolat suvremenog doba jest u tome.

Katoličku sadržinu katolicizma kod

naših vjernika treba pojačati. Ako je naturalizam svuda prodro, to je stoga, što su kršćani prestali biti nadnaravni; a prestali su biti nadnaravni velikim dijelom zato, što su zaboravili ili nisu bolje naučili nauku o posvetnoj milosti. Ako se laicizam mogao svuda uvući, to je zato, što je odavno previše duša, i katoličkih, bilo laicizirano te nisu poznavale svoje božanske povlastice i nisu bile svijesne, da su "nositeljice Boga".

"Kad bismo znali dar Božji obitelj bi i grad procvali, jer bismo imali pun život, jer nikad ne bismo bili zaboravni u pogledu života, to jest ne bismo zaboravili dati svoje srce, svoju ljubav bez ograničenja. Kad bismo znali dar Božji! Mjesto da kvarimo duh lošim i bezvrijednim knjigama, kad bismo čitali i ponovno čitali naše Evanđelje, kad bismo nastojali bolje upoznati našega Krista; proživljavati ga u našim svagdanjim poslovima, uskladiti se Njegovoj slici pri svakom pokretu našeg bića..., o kako bi nam se onda činilo bijednim svako trzanje i mucanje njihove tobožnje kulture, i kako bi nam se pokazalo važnim za nas i za našu djecu, da se vratimo na tu katoličku i isključivo katoličku stegu, ako ne želimo, da Francuska postane narod štetnih umišljenika i pomahnitalih barbara."(11)

Dakle hitna potreba vremena - tako nam se čini - nameće neprestano sjećanje na veličine našega krštenja.

Ali treba reći puno više. Propovijedati nadnaravne istine, upoznati što više duša s blagom našeg božanskog života: to ima da bude prvi i glavni posao apostola svih vremena. Zar nije doista nauka o našem uzdignuću po milosti središnja točka dogmatike, miljokaz, prema kojemu smjeraju redom sve teološke rasprave?

U sebi, dakako, temeljno pitanje jest pitanje o Bogu: Njegova realnost, Njegov opstanak, Njegova narav, Njegov nutarnji život bez obzira na nas. No sve to sačinjava veličanstvene probleme teodiceje, a počinje biti religioznim problemom istom onoga časa, kad se dokaže, da smo mi, ljudska stvorenja, osobno povezani s tim velikim Bićem, koje nas nadvisuje cijelom svojom neizmjernošću.

Tim samim, što smo stvoreni, mi smo s Bogom povezani po nužnom odnosu učinka prema uzroku; u tom je prva i temeljna točka, o kojoj su često razmišljali oni, koji su obavljali Duhovne vježbe sv. Ignacija.

Jesmo li ovlašteni, da nešto više kažemo? Dakako da jesmo.

Ne samo stvorenja Božja, nego djeca Božja. Bog je gospodar; ali isto toliko, i možda još više, naš Otac - "naš

najveći Otac", kao što veli sv.Leonard a Portu Mauritio (ponavljajući po svoj prilici nesvijesno Tertulijana: Nemo tam Pater, tam pius nemo.)."(f) Eto uzvišenog otajstva.

Pri postanku svijeta On mi je saopćio svoju milost i učinio me svojim djetetom; na tajanstven način, posve nezaslužen, nadnaravno, učinio me je dionikom svog vlastitog života i pozvao me, da već ovdje, ja bijednik, izvršujem čine božanskog reda. On me je preodredio, da nakon privremenog, nevidljivog i neosjećanog posjedovanja Njegova bića, uživam pun blaženstva gledajući Ga u nebu licem u lice. Pa budući da je čovjek odmah na početku ovaj dragocjeni dar jevtino prodao i bacio u vjetar, Bog je, prosuđujući ga po pravoj vrijednosti, poslao svoju Riječ na zemlju, da postane čovjek, kako bismo mi opet postali božanstveni.

Isus Krist je nerazumljiv izvan perspektive naše božanske povijesti.

I budući da treba ovaj nadnaravni život čuvati, obogaćivati, Crkva će, nastavljajući Isusa Krista, imati poslanje da nas čuva u posinaštvu, u božanstvenosti, u velikom toku života Presv.Trojstva, i da spriječi, te Spasiteljeva žrtva ne postane beskorisna zbog naše slabosti ili zloće.

Želim rastumačiti religiju, to jest

vezu,(g) koja postoji između Boga i mene. Dok ne objasnim, da to prijateljstvo ide sve do vječnog zbliženja i trajne prisutnosti (ako ostanem vjeran), rekao sam vrlo malo. U svakom slučaju nisam rekao dosta, nisam rekao sve. Božja narav ujedinjuje tri Osobe u Presv.Trojstvu; Osoba Sinova ujedinjuje dvije naravi u Isusu; a milost sjedinjuje Isusa sa svakim krštenikom, koji je vjeran svome krštenju. Naš odnos prema Bogu jest problem ovisnosti, i to kako stroge ovisnosti. Još bolje: pjesma ljubavi, i to ljubavi, koja teži - kao svaka ljubav - za nekom vrstom sjedinjenja.

Tako je dakle Bog postao Emanuel, Bog s nama. Je li se On zadovoljio time?

Ne. On je postao Bog s nama jedino zato da postane Bog u nama. Riječ je, da se rodi, izabrala betlehemsku štalicu, jer je Presv.Trojstvo još prije izabralo jedne druge jaslice, naše duše, da u njima živi. Od ovih dviju jaslica, koje su - da li betlehemske ili jaslice našega srca - u prvom redu odredile nakanu Božju? Jaslice našega srca.

Kako se tajna Boga s nama osvjetljuje tajnom Boga u nama!

"Kojim riječima da izrazimo ovu tajnu o Bogu, koji stanuje u vjernoj duši i želi u njoj postaviti svoje stalno prebivalište! Ovaj Višnji Gospodar svijeta ima regbi dvije prijestolnice, u

kojima stanuje: najprije samoga sebe, a zatim kršćansku dušu.

"Nek shvati, tko može, ovu tajnu božanske ljubavi: duša pravednika, prijestolje Božje mudrosti i stan Božji! drugo obitavalište, koje Gospodin ne želi učiniti odveć nedostojnim prvoga; kome se On dostoji dati neki izgled srodnosti s prvim.

"Koju li je brižljivost očitovao za ovaj hram, za ovo središte, što ga je sebi izabrao! Radi njega je sve stvorio, nebo, zemlju, ocean, cijelu prirodu; radi njega je postao čovjekom, uzašao na križ, dao svoju krv.

Hoćemo li napokon shvatiti?"(12)

Mi smo stvoreni za slavu nebesku, za blaženo gledanje licem u lice. Ali već ovdje na zemlji možemo - i moramo - živjeti božanskim životom; to je milost, "taj unutrašnji i skraćeni raj", kako je govorio Bernieres.

A između slave i milosti nema bitne razlike.

"Naš život ima dvije etape. Samo treba znati, da ove dvije životne etape ne čine dva života; da ova dva posjeda nemaju nepropusne pregrade. Čovječje određenje jest jedno, i dva spomenuta posjedovanja nisu zapravo dva: Evanđelje ih spaja u jedno pod zajedničkim nazivom: kraljevstvo Božje. Nebesko ili zemaljsko, nije važno! Smrt je samo prijelaz, koji vodi od života do života; od života, koji počinje, do života, koji se završava; od pokusnog života do preobraženog života, i za kršćanina ona tako poprima značaj događaja, kao što su i drugi, ne više žalosnog i tjeskobnog nego završnog.

"... Kada vlak uniđe u tunel Sv. Gotharda, mogao bi netko pomisliti, da propada u beskrajnu noć..., ali putnik dobro znade, da su na drugoj strani doline Italije, svijetlo jezera i ljepota čarobnih otoka."(13)

Na žalost, kako malo vjernika posjeduje takovu vjeru u praktičnom životu! Zar bi većina kršćana govorila, kao što govori, živjela, kao što živi, kad bi im ovi veliki pogledi katoličke nauke bili dobro poznati, kad bi sačinjavali cjelinu s njihovim svagdanjim životom?

Zaista čudni kršćani, kod kojih je najtemeljnija dogma ujedno i najzanemarenija! Vrlo je zgodno napisao Mgr. R.-H. Benson: "Isporedite život jednog rafiniranog i umišljenog poganina sa životom jednog rafiniranog i umišljenog kršćanina... Postoji li tu neka ogromna razlika? Ima nekih razlika u pogledu vjerskih znakova jednog i drugog. Jedan ima Apolona a drugi raspelo. Jedan ima egipatsku božicu sa svojim sinom u naručaju; drugi Neoskvrnjenu Djevicu s

Njezinim božanskim Djetetom... No ima li toliko razlike u pogledu njihovih kreposti, njihova pogleda na vječnost? Je li Isus Krist dovršio svoje djelo?... Kad ispitujemo danas kršćansko društvo, čini se, da ga Isus Krist još nije ni započeo." (14)

Bilo bi možda vrijeme, da vidimo, kako se proširuje Njegovo kraljevstvo. A može li se netko nadati, da će to postići time, da čuva za neku elitu bitnu srž najtemeljnije i najpreporodnije dogme? Žena Samarjanka, s kojom je Spasitelj razgovarao kod Jakobova zdenca, efeški radnici, korintski trgovci, koji su slušali Pavla, nisu doista bili posebno obrazovani ljudi. (15) Kršćanstvo nije tajna religija ili religija za čiste intelektualce, ono je vjera za sve: praedicate Evangelium, propovijedajte Evanđelje - a ne: dimidium Evangelii, polovinu Evanđelja; omni creaturae, svakom stvorenju - a ne: aliquibus creaturis, nekoj odabranoj grupi.

Propovijedajmo dakle naše pobožanstvenjenje po milosti ne doduše tako, da samo o tome govorimo, nego tako, da sve svodimo na to, a to je - budi još jednom rečeno - bitno: Najprije kraljevstvo, a kraljevstvo je u unutrašnjosti. Ispravno, točno, razumije se. Vješto i pametno, ako nam je Bog dao vještinu i sposobnost. Da se ohrabrimo, promatrajmo često božanski razgovor Spasiteljev

kod Jakobova zdenca. Nek nam zauvijek ostane u uhu besmrtna riječ: "Kad bi ti znao - kad bi ti naslućivao, makar izdaleka - dar Božji!" Nastojmo očutjeti božansku žalost ovog Učiteljeva poklika, slijedimo smjer pogleda, koji mora da je On preko žene, što je pred njim stajala, upravio na nas i na sav narod oko nas! "Idi, moj sinko, propovijedaj mnoštvu dar Božji. Ono ga je željno, najvećim dijelom i ne znajući za nj; i što ga manje znaju, to ga više trebaju. Primakni se izvoru žive vode, što bliže možeš. Ako nemaš ništa bolje, da zahvatiš, već samo prostu posudu male zapremnine, ne boj se; zahvaćaj i dijeli neumorno. Kad bi ti znao dar Božji! Kad bi znao! Kad bi znao!"

.....

B i l j e š k e

(e) "Francuska škola", "École Française" temelji svoju ascezu na promatranju Utjelovljena Sina Božjega, sjedinjenju s utjelovljenom Riječju i samozataji prema riječima Apostolovim: "Expoliantes vos veterem hominem et induentes novum." - Osnivač i prvi generalni superior bio joj je kardinal Pierre de Bérulle (1575.-1629.). Izravni ili neizravni učenici te škole bili su mešu ostalima: sv. Vinko Paulski (1576-

166o.), sv.Ivan Eudes (16o1-168o.), sv. Ivan Kr. de la Salle (1651-1719.), bl. Louis Grignion de Monfort (1673-1716.), Jean de Bernieres (16o2-1659.), Mgr.Charles Gay, naslovni i pomoćni biskup (1826 - 1892.).

(8) U knjizi Povijest jednog stoljeća: Svjetovni pokret od 188o. do 19oo., koja ima jedno poglavlje o religioznoj povijesti, pisao je: "Koja veličina stvarnosti odgovara ovim neobičnim riječima: Bog živi u nama, mi smo ucijepljeni na Krista. Ako je to potpuno istinito, onda treba da u svojoj duši mogu izbliza opažati divote ovog života." (Henri Bremond, najprije isusovac, zatim svjetovni svećenik, član Akademije, odličan i plodan francuski katolički pisac, kritik (1855-1933.).

(9) Za života g.Bremond-a pokušali smo reći,što nam se činilo opravdano (Études od 2o.travnja 1925.). Slijedeće stranice sadržavaju misli,koje su tada bile iznesene u našem odgovoru.

(1o) Vrlo je zanimivo promotriti, koliko sv.Pavao naglašuje izrazito kršćanske razloge, i u najplemenitijem smislu riječi mističke razloge,da bi kod svojih vjernika postigao obdržavanje nekih propisa naravnog zakona.Tako da u Korintu suzbije nečistoću, Apostol opominje: "Ne znate li, da su vaša tjelesa udovi Kristovi?... Ili zar ne znate, da je vaše tijelo hram Duha Svetoga?... Kupljeni ste velikom cijenom." 1 Kor. VI., 12-2o.

(11) R.Vallery-Radot, Cahiers de l'amitié de France, mars 1913. (Robert Vallery-Radot, francuski katolički pisac i pjesnik, rođ. 1885.).

(f) Sv.Leonard a Portu Mauritio (1676-1751.), franjevac,pučki misionar u Sjev.Italiji,Rimu i na Korzici, veliki promicatelj pobožnosti prema Imenu Isusovu, Srcu Isusovu, Presv.oltarskom sakramentu i Bezgr.Začeću Bl.Dj. Marije.

(g) O etimologiji riječi "religio" v.bilj.(c) na strani 16.

(12) Odlomak, već u francuskom tekst slobodno preveden, glasi na latinskom: "Nulla oratio explicare potest, quantum superna bonitas in fidelem animam venire et stabilem in ea sedem figere desideret. Anima justi... naturalis locus et veluti centrum, in quo divina mens requiescit, Summus ille conditor rerum omnium habet... duplex centrum: alterum quidem in seipso... alterum in anima justi... Veluti centrum, in quo divina mens suavissime,tamquam in loco sibi simili et cognato requiescit... Qua aviditate (Deus) in eam mentem illabi contendet, quam ipse sibi sedem et veluti centrum fabricavit,propter quam caelum, terras, maria naturamque universam condidit, propter quam et homo fieri et in cruce tolli et sangui-

nem fundere non erubuit. Intelligat qui potest!" (Lj. od Grenade, Sermo III. in Dom. IV, Adventus. - Č. Ljudevit od Grenade (1505-1588.), dominikanac, učitelj bogoslovije, provincijal portugalske pokrajine, pisac ascetskih i propovjedničkih djela.)

(13) A.-D.Sertillanges, L'Église, I, pp.27-28.

(14) R.-H.Benson, L'Amitié de Jésus Christ, pp.225-226. (Robert Hugh Benson, engleski konvertit, svećenik, pisac i pjesnik (1871-1914.). Na hrvatskom imamo od njega roman "Gospodar svijeta".)

(15) "Ta gledajte, braćo, koji su od vas pozvani, da nema mnogo mudrih po tijelu, ni mnogo silnih, ni mnogo plemenitih." 1.Kor. I.,26.

xxxxxxxxxx

Poglavlje III.

NAŠI ĆE KRŠĆANI RAZUMJETI

Nije teško uvidjeti, da se izlaganje kršćanstva, usredotočeno na dogmi o milosti, predočuje kao savršena sinteza; o tome je već bio govor, a bit će opet bilo to pod istim ili kojim drugim nazivom.

No reći će netko: Zar se time ne izlažemo opasnosti, da nas vjernici ne razumiju?

A priori možemo već odgovoriti: ne. Zar je moguće, da je Krist postavio samoga sebe za bitno stanovište svoje nauke, a ujedno posve promišljeno dopustio, da velikom broju ostane tako rekav nepoznat?

Međutim možemo i više reći. Sudeći prema mnogobrojnim znakovima vrlo različite naravi i vrlo nejednake vrijednosti - a to baš daje veću snagu dokazu - možemo ustanoviti, da su duše više nego nekada raspoložene prihvatiti i produbljivati katoličku nauku o Božjem stanovanju u nama po milosti. To vrijedi u prvom redu za one, koje se nalaze unutar Crkve, a u nekoj mjeri i za one izvan Crkve.

Navest ćemo u kratkim potezima svjedočanstvo uvaženih pisaca, vodja i djelatnih članova kršćanskih omladinskih

pokreta, gotovo neprekidno izdavanje djela i životopisa, za koje se narod jagmi; nadodat ćemo ukratko koju riječ o uspjesima zatvorenih duhovnih vježba, o boljem poznavanju liturgije, o proširenom i bolje shvaćenom štovanju Euharistije, o pravilnijem osjećanju veličine Crkve.

***

U suvremenom književnom pokretu jamačno ništa ne udara više u oči nego onaj izraziti osjećaj cijele jedne škole, jedine, koja ima budućnost, za ono, što je Newman nazivao "nevidljive stvarnosti". Ima tome evo već skoro jedno stoljeće, kako je Théophile Gautier govorio: "Ja sam čovjek, za kojeg vidljivi svijet postoji", i poznato je, u kojem je smislu on shvaćao ovu izreku. Tada je u književnosti bjesnio naturalizam, kao što u filozofiji materijalizam i pozitivizam. Kako smo daleko - naravski ako gledamo na ono, što je zaista vrijedno, da se uzme u obzir - kako smo daleko od pisaca poput Gautier-a, Flaubert-a i njihovih revnih učenika! Godine 189o. Vogüe, čiji je pogled kojiput daleko sezao, ovako je opisivao duševno stanje onih, koji su tada imali dvadeset godina: "Sve u svemu, ono što najviše obuzima ove mlade duhove, jest težnja da istraže odnose između stvari i dubokih korijena, koje one imaju u nevidljivom." Iza Vogüe-a koliki još napredak!

Nevidljivo! Čovjek i ne misli, kako često ova riječ izlazi ispod pera današnjih pisaca. I za njih je nevidljivo isto što nadnaravno. Već smo imali spiritualističku književnost. Vallery-Radot, Jammes, Péguy, Claudel i razni drugi smišljali su, kako da nam dadnu nešto bolje. (h) Dakle što? Čujmo: "Spiritualisti ne kaže ono, što smo; mi tražimo, da se kaže nadnaravni, ili naprosto katolici." (16) Je li to dosta jasno? Časopis L'Amitié de France nije imao drugog programa: "Za nas nije Krist nepristupačni ideal, nego živa stvarnost... Za nas je Crkva njegova nepogrešiva zaručnica. Za nas napokon žrtva sv. mise, sakramenti, općinstvo svetih... jesu duhovne stvarnosti, kod kojih se obnavljaju i raspaljuju sve naše snage." Prolistajte djela netom spomenutih pjesnika Les Géorgiques chrétiennes, le Mystère de la Charité de Jeanne d'Arc, l'Annonce faite à Marie, l'Heure de midi... uvijek ista glavna misao na drugi način izražena. A od svih stvarnosti nevidljivog svijeta jedna, koja najviše privlači i najviše zanosi, jest božanski život u dušama.

"U meni Sin čovječji ne nalazi skloništa", šapuće u svojim stihovima Charles Grolleau,(17) a Claudel kao da mu odgovara:(18)

"Kako će Bog unići u tvoje srce,ako u njemu nema mjesta?

"Ako mu ti ne pripraviš stan? Nema Boga za tebe bez crkve i sav život počinje ćelijom.

"Ili tko će staviti mirisnu tekućinu u posudu, koja propušta?...

"Slušaj Evanđelje, koje svjetuje, da zatvoriš vrata svoje sobe.

"Jer vani je tama,a svijetlo je unutra.

"Ne možeš gledati bez sunca, ni spoznati, ako Bog nije u tebi.

"Poput staroga Noe uzmi sav stvoreni svijet u korablju, u onu dobro zatvorenu sobu, o kojoj govori evanđeoska parabola.

"Kako nametljivom prijatelju, koji obnoć kuca i ište tri kruha, otac obitelji

"Odgovara, da on počiva sa svojom djecom i ne mari ni za što."

Evo jednog još izrazitijeg mjesta: "Nutarnji život milosti - s Isusom - Nisi sama, dušo moja! On živi u tebi, On govori u tebi, onaj koji te pobožanstvenjuje. Ti si dobila božansko državljanstvo." (19)

A u jednom poglavlju svoje lijepe knjige Les Magnificences de l' Église, upravo u poglavlju o milosti, konvertit Paul Loewngard, koji se na žalost povratio u svoju zabludu, kliče:

"Krasota najjednostavnije duše u najbjednijem tijelu, najsiromašnije odjevenom, krasota, što ju ta duša dobiva po milosti: ona postaje besmrtna palača, u kojoj stanuje Kralj kraljeva,Gospodar gospodara, Bog u tri osobe."

"Je li to moguće? je li to vjerojatno? Da duša u posvenoj milosti bitno posjeduje Presv.Trojstvo, da osjeća Njegovu nazočnost u duši i u tijelu svome, da Ga može ljubiti, kao što zaručnica ljubi svojeg zaručnika?...

"...Oh! ako je čovjek neizmjerno malen po svom tijelu, koje je uzeto od gliba zemaljskog,.., on je neizmjerno velik, neizmjerno jak, neizmjerno plemenit time, što je po milosti dionik života Božjeg."

Slične misli nalaze se u knjigama drugog obraćenika, René Schwob-a, koji je ostao vjeran i koji je napisao: Moi, Juif i Ni Grec, ni Juif; pa u Bilješkama (2o), u kojima je Jacques Rivie-re za vrijeme zarobljeništva u Königsberg-u tijekom rata od 1914. do 1918. pribilježio etape svog povratka k vjeri a među njima na primjer i ovo: "Za toliko mnoštvo ljudi Bog je nevidljiv samo zato, što se oni ne usuđuju tražiti ga izbliza! Oni ne misle, kako velik put On prevaljuje prema nama."

Nikad nije lirizam u tolikoj mjeri bio nadahnut sličnim temama. Pa jer čo-

vjek ne može osjećati veličanstvenu ljepotu, posebnu djelotvornost ovog božanstvenog dodira, a da živo ne želi saopćiti je dušama oko sebe, to seovi pisci ne zadovoljavaju time, da po milosti žive s Bogom, da u svojim knjigama veličaju divote Božje prisutnosti u nama, nego nastoje unijeti život po milosti u naraštaj, koji je oko njih. "Imam samo jedan način, kako da zahvalno priznam, što je Bog učinio za mene: naime da to kažem. Da se zauzmem za to, kako bi ga i drugi osjećali, kako bi i drugima postao prisutan kao što je postao prisutan meni." Tako govori Riviere; a jedan mladi apostol, koji je prerano umro, izjavio je: "Po mom mišljenju socijalno djelovanje svodi se na ovaj problem: kako da uspostavimo milost u socijalni organizam."

Uspostaviti milost u socijalni organizam. A međutim, budući da je posebni poziv ovih pisaca, da pišu, uspostaviti ili radije unijeti milost u književnost. "Čitajući Rabelais-a, Montaigne-a, Racine-a, Moliere-a, Victor-a Hugo - veli negdje Claudel - tko bi naslutio, da je Bog za nas umro na križu? To svakako mora jednoć prestati... Mi smo izgubili naviku, da si na kršćanski način predstavljamo svijet i dušu... Naši neprijatelji govore, da treba svemu dati bezvjersko obilježje. No ono je u nama već odavna. Došao je čas, da se stane na kraj tom nutarnjem laicizmu, pa da se

prihvati cjelovito, isključivo život po vjeri." Naša je književnost laička, jer je naš život laički, to jest bez nadnaravnog osjećaja. Nama katolicima nedostaje odveć često "katoličko gledanje" na ljude i stvari. (21) Estetika ima da postane nadnaravna. Ona će to i biti, ne doduše u tom smislu, da bi obrađivala samo kršćanske predmete, nego da obrađuje sve predmete u kršćanskom duhu.

Naviknuti se gledati u Bogu duše te isto tako gledati Boga u dušama, kud će ljepši, uzvišeniji, plodniji program. Za ljubitelja povjesnih i stvarnih činjenica kud će bogatiji izvor negoli životi svetaca i kršćanskih junaka - a noviji su primjeri pokazali, da svetački životopis može biti pravo remek-djelo književno. Kako obilne inspiracije za pripovjedače i pjesnike daju pojave obraćenja sa svim prethodnim i popratnim događajima; razni pokreti duše u borbi protiv napasti; alternative između odbijanja ili prihvaćanja Božjeg poziva; pa velike istine o Euharistiji i općinstvu Svetih, tako tajanstvene a ipak tako poetične; te napokon velike kršćanske ideje solidarnosti u dobru i zlu ili ideja zadovoljštine. Ne ide se za tim, da se stvori neka "pobožna" književnost, nego istinita književnost, to jest takova, u kojoj psihologija nije samo ljudska ili bolje rekav poganska, nego psihologija kršćanska, katolička;

književnost, u kojoj junaci nisu uvijek okrnjeni nego pravi, potpuni ljudi, to jest u kojima Bog živi ili treba da živi. Ne bojmo se, svijet milosti i nadnaravnog dosta je bogat da nadahne naraštaje pisaca.

Nije samo "obični" svijet milosti našao svojih pjevača. U posljednje vrijeme, poimence između dva svjetska rata, dotada tako pridržano područje mistike pobudilo je zanimanje pripovjedača i dramatika te im dalo građu za mnogo književno djelo. Dosta je pogledati imena pisaca na svescima "Collection des Saints" (izdavač Gabalda) ili na svescima zbirke "Les grands Coeurs", a da i ne govorimo o manje poznatima. Dandanas se ne ostavlja više isključivo pravo svećenicima i redovnicima, da pišu svetačke životopise; svjetovnjak se ne stidi biti pisac nekog svetačkog životopisa, a javnost - kako da kažemo: odvažnija ili bolje poslužena - ne prikriva svoje zanimanje za ono, što je izišlo ispod pera svjetovnjaka.

Pojave mističkog života nisu zanimale samo dramatike, romanopisce i povjesničare; one su se i za euridiju i za psihologiju pokazale kao privlačivo i plodno gradivo proučavanja. Književnici su se dali na prevođenje i izdavanje mistika. Naše velike revije bave se njihovim dušama. Golema djela analiziraju povijest njihova porijekla i njihova upliva. Istina je, da duh strančarstva ili sistema pomuti kadikad vedrinu istraživanja i pokušaje tumačenja, ali treba napomenuti, da je pri tom od manje važnosti, do kakovih se zaključaka došlo, nego što se sve učinilo i u kojem se pravcu radilo.

Sada je pažnja skrenuta prema onome, za što se tvrdi da je bitna karakteristika kršćanskog života, njegova svojstvena naráv i najbogatija njegova povlastica. To je posjedovanje milosti i to ne samo u nižem i običnom stepenu kod običnog vjernika, nego u višem i uzvišenom stupnju kod duša izvanredne kontemplacije i izvanrednog sjedinjenja s Bogom. Nije li to otkrilo neki novi duh, neko duševno stanje, što će onima, koji znaju samostalno i ozbiljno misliti, promatrati, prosuđivati, sigurno pomoći, da što bolje ocjenjuju uzvišenu ljepotu onoga, što čini temelj kršćanskog života - a to je stanje milosti, ili pak onoga, što mu je kod nekih izabranih duša vrhunac - a to su mistični darovi?

* * *

Što li se sve ne bi moglo reći o kršćanskoj Omladini između dva svjetska rata, kao i o omladini raznih škola, ne isključujući Centralnu, Politehničku ili Normálnu (i), a što opet o omladini u trgovinama, radionicama i uredima?

Budući da smo bili (k) u vrlo uskim vezama s Omladinom, koja se bavila naukama, možemo reći, koliko su vrijedili najbolji i kakove su želje očitovali. "Sada se među nama razvija katolička omladina, kojoj ravne nije nijedno stoljeće - kako se čini - imalo", rekao je u svom uvodnom predavanju iz filozofije na institutu Saint-Louis u Bruxelles-u l'abbé Jacques Leclercq, ravnatelj katoličke revije La Cité Chrétienne. Mi posve usvajamo ovo mišljenje. Svakako nisu svi bili savršeni, ali su se naše predratne duševne snage odveć podcjenjivale; bilo je znatnih elita.

"Ne treba ni misliti, ni govoriti, ni raditi, kao da Krist nije došao", pisao je nekada Léon Ollé-Laprune; (l) i opet: "Ja sam katolik, ja sam kršćanin. To je za mene čast, snaga, radost, o kojima izjavljujem da su doslovno neisporedive vrijednosti." Pa onda: "Kršćanstvo, koje vjerujem i ispovijedam, obuzima me cijeloga." Ovaj program intenzivnog kršćanskog života jednog našeg velikog Akademičara bio je, mogu mirne duše ustvrditi, program mnogog našeg studenta(22). Ono, što su oni voljeli i o čem su htjeli, da im se govori, to su bile osobito njihove božanske veličine.

Riječ Blondelova ih je oduševljavala: "Činiti samo ono, što vrijedi, tako treba", to jest ići do kraja pravog realizma: ako Bog zaista stanuje u duši, ta-

da treba tu stvarnost smatrati kao pravu stvarnost; treba da svagdanji život potvrđuje ovo dostojanstvo živih prebivališta, primljeno kod Krštenja. "Treba da budemo svijesni onoga, što smo, i onoga, što moramo, i da djelotvorno hoćemo biti ono, što smo, te da potpuno ostvarimo ono, što moramo. Nismo crkvenjaci nekog zastarjelog kulta ni pristaše neke religije čisto formalističke, nego smo vjesnici životvorne nauke; i s tim duševnim raspoloženjem želimo pogledati u oči suvremenom svijetu."

Uživali su od veselja, kad bi u časopisima Chantiers ili Messages naišli na članke - na primjer od Marc Scherer-a - koji su isticali njihovu veličinu kao kršćana. Bili bi rado rekli kao Jacques d'Arnoux: "Obični čovjek je rijetko kada spreman, rijetko u redu. Gotovo uvijek on sumnja, oklijeva, vuče se. Naprotiv junak je uvijek spreman", - i zapamtite razlog - "jer nikad nije sam: Duh Sveti prebiva u njemu."

Na početku svoje karijere govorio je Pierre Nothomb mladom Barreau-u iz Bruoelles-a: "Ono, što označuje razliku između mladih belgijskih katolika i starijih, jest to, što su svijesni Božje prisutnosti u sebi i nadnaravne atmosfere, kojom ih milost okružuje."(m) Svjedočanstvo vrijedi za naše mlade kršćanske intelektualce u Francuskoj između 1919. i 1939. Pa ako su nekoji išli za vanjskim

djelovanjem bez dovoljna oslona na unutrašnjosti, našli su se kod njihovih sastanaka govornici, koji su ih upravljali na pravi put: nutarnji život je duša svakog apostolata. Sjetimo se na primjer kongresa u Lurdu godine 1936. Evo još jedno drugo svjedočanstvo: "Jeste li se ikad pitali, zašto smo kraj svih naših napora postizavali tako neznatne uspjehe u našim nastojanjima oko vjerske obnove? Mi smo u našem svagdanjem životu ostavili po strani kršćanski život, jer imamo neispravno shvaćanje nadnaravnog života. Po mojem mišljenju cio kršćanski život sadržan je u vjernosti ovom načelu: Proživljavati svaki čas s Bogom. Osjećati Njega, Učitelja, kako je uvijek nazočan kraj nas i u nama."

Da bi sve obnovili u Kristu, naši omladinci su dobro shvatili, da je prvo, jedino sredstvo ostvariti u sebi samima apostolovu riječ: mihi vivere Christus est. Usred duša obdarenih žalosnom "prisutnošću duha, koja im omogućuje da se utope u sitnicama te u njima traže konačni cilj svojih težnja", oni su htjeli postići ovu nadnaravnu prisutnost duha, koja pri svakom najobičnijem djelu svagdanjeg života budi i nameće uspomenu i pomisao na Učitelja, koji živi u posvećenim srcima. "Osjećao sam - tako je pisao Ozanam u travnju 1834. (n) - da dosada, iako nisam nikad napustio vjerske dužnosti, ipak nisam u svom

srcu davao dosta mjesta misli na nevidljivi, stvarni svijet." Poput Ozanama mnogi je Jéciste (o) ili Skaut, mnogi član Marijine Grupe nastojao dati u svom srcu što više mjesta misli na nevidljivi, stvarni svijet; oni su htjeli biti kršćani, u kojima bi Krist imao svoje pravo mjesto; kršćani "prožeti Isusom Kristom do srži kostiju", prema snažnom izrazu Lacordaire-ovu (p), i riješeni, da se što manje podlože začaravanju i despotizmu nestvarnih, vidljivih, prolaznih i ništavih stvari.

Kad već govorimo o sveučilišnom svijetu, neka nam bude dopušteno primijetiti, kako je bilo živo kršćanstvo katoličkih članova na državnim školama. Imali smo prilike stupiti u bliži dodir s mnogima od njih. Život s Bogom u najdubljoj nutrini duše - eto to su osobito tražili ovi katolički članovi laičkih škola. Što ih je najviše zaokupljalo? "Neobična plodnost zla", "tajanstvena solidarnost, koja sjedinjuje kršćanske duše". Što je bilo njihova velika briga? "Usjeći u srce njihovih đala ovu misao voditeljicu, da su oni odgovorni za spasenje svijeta." Ima li što značajnije od ovog ispitivanja savjesti? "Tešku i božanstvenu misiju povjeravaš, Gospodine Isuse, svakom čovjeku, koji ima na brizi dušu djeteta: primjerom i riječju, s obzirnošću i s dubokim poštovanjem prema razumu i slobodnoj volji on mora ra-

diti na tome, da se Ti rodiš u toj duši. Svaki je odgojitelj prorok, koji naviješta i pripravlja Božić u duši djeteta. Jesam li ja za ove mladiće, kojih se danas pred Tobom sjećam, znao pronaći riječi, kretnje, stanke, koje navještaju, pripravljaju i dovršuju Tvoje rođenje? Gospodine Isuse, molim Te za njih; molim Te, da potpuno dođeš u njihove duše. Učini od njih prave kršćane..." Tako je pisao njihov Bulletin.

Treba priznati, da takova svjedočanstva nešto znače.

Možemo biti kraći oživljujući uspomenu na organizaciju Kršćanske radničke omladine između dva svjetska rata. Drugi bi bili pozvani da posvjedoče, kako su mladi radnici žedni da čuju govoriti o Bogu, koji stanuje u duši i pomaže im posvećivati rad. Njihovi su ih duhovnici toliko sprijateljili s naukom o našem životu u Kristu, te su neki ocjenjivači prema vanjštini smatrali pretjeranim - neopravdano, po našem mišljenju - upućivanje u neizrecive stvarnosti Mističkog Tijela. "Šta mogu oni tu razumjeti? To je odveć uzvišeno za njih." Ne tvrdimo, da su svi potpuno razumjeli; no zar nije već to vrlo mnogo, da se netko usudio mladim radnicima govoriti o onom, što je najjače i najuzvišenije u Evanđeoskoj Vijesti? Ali nemojmo odveć brzo tvrditi, da nisu razumjeli. Zar nije shvatio onaj mladić, koji je na nekoj

stanici unišao u vlak; drugi vide njegovu žosističku značku pa primjećuju: "Zar zbilja! Baš Isus Krist!" A mladić je, pripovijedajući kasnije taj prizor, volio nadodati: "Pa, napokon, imali su pravo! Zar nije kršćanin drugi Krist?... Nikad nisam bio tako ponosan."

Kasnije će biti govor o Inkorporaciji; ali zar ovdje nije bilo mjesto za ovu zgodu?

***

Jedna je druga pojava također vrlo značajna: naime da kršćanski svijet postaje danomice sve sposobniji produbljivati tajnu Boga, koji je po milosti prisutan u dušama.

Što književnici pišu o ovoj temi, slobodno im bilo. No da li ih netko čita? Da li ovakovi predmeti privlače? - Da, i te kako, i to je još jedan znak, što ga daje Duh Sveti. Mislimo na primjer, koliki su uspjeh imala djela, prilično ozbiljnog sadržaja, od Don Marmion-a, koliko su bili čitani životopisi kao, recimo životopis Elizabete od Presv. Trojstva, karmelićanke iz Dijona. Komu nisu poznate njezine riječi: "Sreća moga života jest nutarnja intimnost sa gostima moje duše." A jednoj Priorici karmelićanskoj piše ona ovako: "Moja dobra Majko, molite malko, da bi 'Trojica' zaposjela potpuno skromnu 'kuću Božju'... Čini mi se, da

je u tome tajna svetosti i to je tako jednostavno.." Ova misao, da je ona stan Presvetoga Trojstva, njoj je tako familijarna, tako ju prožimlje i osvaja, te na blagdan Prikazanja Marijina dne 21. studenog 19o4. pri kraju jedne molitve, koju bi trebalo navesti u cijelosti, ovako kliče: "O Ognju, koji spaljuješ, Duše ljubavi, uniđi u mene, da u mojoj duši nastane kao utjelovljenje Riječi, da budem prirast Njezina čovječanstva, u kojem će obnoviti cijelu svoju tajnu..." Krasna molitva, iz koje je uzeto ovo nekoliko redaka, bila je tiskana i širi se u tisućama primjeraka; jer Bog nije htio da ovaj život, inače tako malo bogat događajima, tako povučen, bude poznat samo Njemu; nego naprotiv da služi kao uzor svim dušama - u redovničkom životu ili među revnim svjetovnjacima -, koje žele proživljavati nauku svetog Pavla bolje rekav nauku Crkve o intimnoj prisutnosti Božjoj u nama po milosti. Isto bi se moglo reći u pogledu redovnice Consummata (.M.-A. de Geuser); njezin životopis izdan je u lijepom broju primjeraka i proširen ne samo u Francuskoj, nego i u Engleskoj, Njemačkoj, Holandiji, Italiji i u Portugalu.

Da su vjernici, oni barem, koji doista zaslužuju to ime, pristupačniji nego nekada tajni 'Regnum Dei intra vos est'(q), dokazuje također prilično jasno kako nam se čini, i to, što lijep broj

vjernika rado prihvaća ideju o zatvorenim Duhovnim vježbama a većina ideju o svagdanjoj svetoj Pričesti te što izvanredno napreduju neke skroz 'nutarnje' organizacije kao na primjer Apostolat molitve. Ako se ograničimo samo na Duhovne vježbe i stvar promatramo sa stanovišta, koje nas ovdje napose zanima, nek nam bude dosta promotriti dvije kratke izjave, prvu jednog liječnika, koji je već poodmakao u godinama, a drugu jednog mladog čovjeka, koji završava svoje nauke i sprema se da stupi u život. "Od jutra do mraka biti proniknut ovom mišlju, da nas Učitelj posvuda prati.... Pa ako budemo svijesni, da Učitelj živi u nama, kad nas On bude potpunoma posjedovao, recite mi, da li će nam biti moguće izvršiti ma i najmanje djelo, koje bi ga ražalostilo? E onda, i samo onda, kad budemo pristali dopustiti Učitelju, da živi u nama - a On to silno traži od svakog od nas, no mi smo tako grubi i tako ludi, te Mu uskraćujemo ulaz u kuću - nastat će neka promjena." A mlađi glas opet ovako se javlja: "Najljepši plod, koji sam ubrao u Duhovnim vježbama, jest sve to dublje uvjerenje, da su nam dvije stvari prijeko potrebne: neprestana molitva i apostolat." Te malo dalje: "Nikada dosad nisam tako dobro razumio i okusio sreću neprekidne prisutnosti Božje u nama."

O čestoj i svagdanjoj svetoj Pričesto je li uopće potrebno govoriti? Ako

nas neka stvar može pripraviti, da razumijemo, ili pokazuje, da smo razumjeli, što znači Božja prisutnost u duši po milosti, nije li to onda stalno i dnevno povezivanje s prisutnošću Našega Gospodina u nama po svetoj Pričesti?

.....

B i l j e š k e

(h) O R.V.-Radot v. str. 29.(11). - Francis Jammes, r. 1868., +1938., katolički pripovjedač i pjesnik; ovdje se spominje njegovo pjesničko djelo Les Géorgiques chrétiennes.- Charles Péguy, r.1873., poginuo u ratu 5. rujna 1814., napisao među ostalim misterij De la Charité de Jeanne d'Arc. - Paul Claudel, diplomat i katolički književnik, r. 1868., + 23.veljače 1955. Dramatik i lirik; djela su mu na pr. L' Otage, L'Annonce faite a Marie, les Grandes Odes, le Soulier de satin.

(16) Robert Vallery-Radot:Les Cahiers de l' Amitié de France, 1re année, n° 7.

(17) Charles Grolleau,Sur la route claire,Paris (Ch.Grolleau r. 1867., + za vrijeme rata).

(18) Claudel, Cinq grandes Odes. La Maison fermée, pp.164,166 (édition de la Nouvelle Revue française).

(19) Les Cahiers, 1re année, n°3.

(2o) Ove bilješke (točnije 'Bilježnice' - Carnets) izdane su u jednom svesku pod naslovom A la trace de Dieu, s predgovorom od Claudel-a, knjižara Gallimard.

(21) Zanimiv problem,koji možemo ovdje postaviti bez nakane da ga riješimo,bio bi: u kolikoj mjeri formacija gotovo isključiva pomoću poganskih klasika pridonosi, da nas liši ovog katoličkog gledanja na ljude i stvari. Pomoću njih mladić se humanizira,to stoji, ali ne izvrgava se opasnosti,da se humanizira u obadva značenja riječi; ne izvrgava li se opasnosti,da postavši čovjek postane preveć čovječanski? Ne radi se o tome, da se uskrisi stara gomistička (+) rasprava, i svaki kršćanski odgojitelj znade, u kojoj se mjeri može nadoknaditi šteta, ako postoji,od ovog neprestanog druženja s ljudima,kojih su shvaćanja u stvarnosti tako daleko od naših. Kad već ne možemo posve ukloniti poganske klasike, kod kojih treba svakako priznati savršenost oblika ali ne možemo pregledati propuste, koji se odnose na temeljne stvari ljudskog života,zar ne smijemo barem željeti,da bi jednog dana nikla književnost, koja bi imala dar da humanizira ne zaboravivši da divinizira? (U tom pogledu vrijedno je pročitati neke primjedbe R. Bazin-a, po našem mišljenju vrlo oprav-

dane, u brošuri: Les Hommes de demain.)

(nast.) - (+) Jéan J.Gaume (gom), katolički svećenik i teolog, r.1802.,+1879., nastupio je god.1851.u svom spisu Ver rongeur vrlo žestoko protiv poganskih klasika i pobudio oštru književnu borbu glede ovog predmeta.

(i) L´ Ecole Centrale i t.d.: razne visoke škole u Francuskoj.

(k) V.bilješku (b) na str.

(l) Léon Ollé-Laprune (1839-1898),profesor na L´ École normale supérieure i pisac djela:de la Certitude morale i le Prix de la Vie.

(22) Govorim o onima, koje sam poznavao bilo na Katoličkom institutu u Parizu, ili na kat.sveučilištu u Lille-u ili na l´ I.C.A.M. (kratica za: L´ Institut catholique des Arts et Métiers u Lille-u).

(m) Pierre Nothomb: kat. belgijski pisac, r.1887.- (Kod nekih pisaca ne raspolažemo na žalost najnovijim podacima.)

(n) Frédéric Ozanam (1813-1853.), kat.pisac,ideolog i organizator.

(o) Kratice nekih francuskih kat.omladinskih organizacija:J A C (žak): Jeunesse agricole catholique - J E C: Jeunesse estudiantine catholique - J O C: Jeunesse ouvriere chrétienne -

J U C: Jeunesse universitaire catholique- J S C: Jeunesse scout catholique.

(p) Henri Lacordaire (1802-1861.), dominikanac, na glasu propovjednik. Njegovu navedenu izreku mogli bismo na hrvatskom možda ljepše izraziti: "prožeti Isusom Kristom do u dno duše".

(q) "Kraljevstvo je Božje među vama." Lk. 17,21.- Odlični pisac kao da usvaja tumačenje omiljelo ascetskim piscima i propovjednicima, naime: kraljevstvo je Božje u vašim dušama, u vašoj nutrini. No to je samo 'sensus accomodatus', jer ono doista nije bilo u dušama nekih opakih farizeja, s kojima je tada Isus razgovarao. Pravi smisao jest: Mesijansko kraljevstvo ne treba još dalje očekivati, ono je već došlo s početkom Isusova djelovanja, ono je već tu u izraelskoj zemlji, ali ne s onim sjajem i slavom, kako su Židovi mislili.

* * *

Poglavlje IV.

TEOLOGIJA I ŽIVOT

Tko nije ustanovio ovu dvostruku žalosnu činjenicu? Nakon što su proživjeli nekoliko godina u bogoslovnom sjemeništu, mnogi bogoslovi osjećaju doživotno odvratnost prema bogosloviji, a drugi se opet na kraju bogoslovskog školovanja priznaju nesposobnima, da bi bez posve novih proučavanja mogli za potrebe vjernika upravljati blagom, što su ga u bogosloviji dobili.

L´ abbé Aubry, koga mi već poznajemo (r), nije kao i mnogi drugi mogao ostati ravnodušan pred takovim rezultatima, skroz oprečnim onima, koje bismo imali pravo očekivati. Je li taj kobni udes neizbježivo spojen s bogoslovnom nastavom kao takovom ili je krivnja u metodi i vještini učitelja, kojima je služba da predaju bogoslovsku nauku?

Nema sumnje, krivnja je u metodi i vještini; l´ abbé Aubry se smatra ovlaštenim, da obazrivo ali odlučno dade nekoliko savjeta najprije učiteljima a zatim učenicima.

* * *

Najprije učiteljima: odviše se rastavlja teologija od života; odviše se važnosti pridaje dokazivanju, a premalo važnosti razmišljanju.

Čujmo, kako on tumači drugi prigovor:

"Teologija ima četiri dužnosti: izložiti dogmu, dokazati je, obraniti i rastumačiti. Dvije se od ovih dužnosti odviše zaboravljaju, izlaganje i tumačenje."

Učitelj ne nastoji dosta predočiti za 'razmišljanje' glavnu točku dogme, koja se obrađuje; on zgrće i razvrstava dokaze, gomila učenost i načitanost, koja je dakako dragocjena ali je često puta suha te je jadna živa stvarnost nauke pod njom napola živa zakopana i ispod nje će izići puno više kao primjerak herbarija nego kao bujni cvijet u novom sjaju. Učeniku se nije dalo dosta prilike da razmišlja o nekoj lijepoj božanskoj ideji, nego se paralo i sjeckalo u komadiće. Uspjeh je neka savršena, jasna, do skrajnosti točna formula, i u tome je svakako velika dobit. Kojiput, ako profesor ne posjeduje bogatu moć sinteze i rijetku sposobnost obnavljanja, prijeti opasnost, da će uspjeh biti neka formula, koja nije ništa više nego formula, koja ne ostavlja nikakova jačeg traga u duhu. Ondje, gdje je trebalo tako rekav prstom dotaknuti dio božanske stvarnosti, okusiti jedan od darova Učiteljevih, išlo se uglavnom za tim, da se dokaže. Do-

kazivalo se samo zato, da se stvar uzmogne vidjeti; i tako se dobro dokazalo, te učenik i ne želi gledati predmet, koji treba vidjeti (s). Razum se iskorišćavao samo zato, da se postigne jasna spoznaja; učenik je toliko lutao isprepletenim putovima, da je izgubljen. Namjeravalo se prirediti koncert, a samo su se razdijelile neke mlitave note na pet crta bez života. Cijeli je orkestar u pripravi, no nijedan instrumenat ne svira, a samo neka partitura s nesređenim i hladnim sadržajem stoji pred nevještim glazbenikom, kome limena glazbala i žice odveć često uskraćuju posluh.

Ne mislimo doista reći, da ne treba dokazivati - i to solidno - no nije dosta samo dokazivati, treba zorno predočiti, dati uživati. L' abbé Aubry predlaže, da se pokloni više pažnje za 'status quaestionis' na početku, a osobito na kraju tumačenja, kod završnog pregleda. Pretpostavlja se, da će taj pregled napraviti učenik, no on ga ne pravi; zar nije on tijekom predavanja izgubio svaku volju da ga napravi; i u tom slučaju njegova teologija je samo nagomilavanje mrtvih teza. Hoće li živjeti sve ove kosti? Velika je vjerojatnost, da ne će. Bogoslov je naučio, da 'zna teologiju'; ali nije naučio osjećati teološke stvarnosti i postupati s njima kao sa živim stvarima, s jedinim pravim životom. Dobio je točne formule, ali mu se vidokrug nije proširio.

Ne bi li bilo uputno pridodati produženje teze, šta ona zapovijeda, kamo vodi, kako ju Crkva iskorišćuje, kako je ona plodna za duše na duhovnom, asketskom i mističnom području; navesti ne samo one pisce, koji dokazuju njezinu ispravnost, nego i one, koji nastoje prikazati je živom; pokazati, što ona znači u svagdanjem životu, i kako ovaj odlomak vječnosti nije nipošto zastario nego je uvijek mlad, vječno suvremen? To i koliko drugih stvari, već prema predmetu i potrebama!

Ako svaki profesor bilo koje znanosti ili umjetnosti, koji ne misli biti samo 'predavač', mora posjedovati više nego itko vještinu zornog prikazivanja i sposobnost oživljavanja, koliko više profesor svetih znanosti, koji mora znati pokazati, kako živi Život, kako se Nevidljivi očituje!

Premalo je za njega, da bude učenjak; on bi povrh toga imao biti svetac i pjesnik. Uz ove uvjete tko bi se ikad smio smatrati dosta kvalificiranim? No neka barem zahtjevi učenjaka, dijalektika ili kritika ne ubijaju darove 'vidioca', 'umjetnika', pokretača i redatelja. Uza sve najbolje nastojanje, da bude jak mislilac, vješt stručnjak, pametan kritik, nek profesor teologije ne propusti - kao što se to kojiput dogodi, mislio je l' abbé Aubry - nastojati, da bude i... nešto drugo.(23)

* * *

Druga jedna primjedba l´ abbé Aubry-a jest, da se prema običaju poprimljenom u bogoslovnim sjemeništima teologija previše odvaja od pobožnosti.

Po njegovu sudu nadnaravni elemenat bi sve morao prožimati toliko, te je za njega bilo nešto strašno ovo odvajanje, koje se u praksi provodi i koje da je naslućivati, da su naravno i nadnaravno dva odjeljenja s nepropusnim pregradama, te da prvo može biti bez drugoga ne samo u logičnom nego i u historičkom redu. On je isto tako zabacivao i ovaj drugi oblik praktičkog odvajanja, koji sastoji u tome, da se kod bogoslova nastoji uzgajati ovdje razum a ondje srce: kod predavanja čovjek znanosti, u kapelici čovjek pobožnosti. On je držao, da teologija i pobožnost sačinjavaju jednu cjelinu: teologija je svijesno pripravljanje na pobožnost, a pobožnost je izvršivanje razumne i žive teologije. Žalio je, što je izgledalo, da se kod predavanja iskorišćuje samo razum te da se smatra nečasnim poticati cijelu dušu i izazivati zdravo oduševljenje. Nije trpio formule poput ove: više vrijedi pobožnost nego znanje. Po njegovu sudu nauka je elemenat, koji čini pobožnost plodnom; a pobožnost je veliki cilj učenja nauke: ne uči se teologija, da se znade, nego da čovjek uzmogne bolje proživljavati božanske stvarnosti bolje upoznate i pomoći dušama, da i one po njima bolje žive, kad ih bolje poznaju.

Teško znanosti - tako bi on mislio i govorio oslanjajući se na glasovite učitelje -, teško znanosti, koja ne ide za tim, da ljubi, osobito teško znanosti onoj, koja je po svojoj bitnosti istraživanja Božjih misli o Njemu samom i o nama; pa zatim na vrlo fini način pokazuje, što ljubav dodaje oštroumnosti.

Nije on zahtijevao, da se mjesto razloga postave čuvstva, nego je želio, da 'theologia mentis' bude također istodobno 'theologia cordis'. Neki odlični profesori nisu zagrijani za ovo spajanje. To je stara rasprava i nije nam nakana da ju ovdje riješimo; želimo naprosto pokušati iznijeti misao Patra Aubry-a: djelovati na srce a ne iznositi dokaze, to svakako treba osuditi; ali iznositi dokaze sa zanosom, koji djeluje i na srce, pružati dušama istinu ne samo svojim mozgom nego cijelom svojom dušom: eto u tome je on gledao vrhunac profesorova djelovanja i želio, da se do toga dođe.

Za čim on najviše ide, možemo si predočiti također na temelju ovog opisa uzornog profesora teologije:

"Sve treba da je usmjereno prema dogmatici. Dogmatika je temelj moralke, tijelo svećeničkog života, duša unutarnjeg života, srce bogoslovskog uzgoja, i napokon sadržaj apostolata."

"Profesor dogmatike treba da izvrs-

no poznaje crkvenu povijest, jer znanost o čovjeku vanredno povećava dogmatičke poglede. Taj teolog treba da ima lijepu dikciju, zanos, privlačivost; još više, treba da ima srca, uvjerenja, poleta, rado bismo rekli mladenačkog poleta i oduševljenja... treba da posjeduje ono pjesničko shvaćanje, koje čini privlačivima stvari, po sebi najviše metafizičke, i koje kod njih nalazi njihovu harmoničnu stranu, jer sve one imaju neku harmoničnu i simpatičnu stranu.

"Iz svih njegovih riječi nek se vidi, da je on svećenik; nek on bude mistička, 'vrlo mistička' duša, no to ni najmanje ne znači sentimentalna. Uopće se kod uzgoja bogoslova odveć isključivo nastoji razviti suhi i razumski dio, a premalo srce, nadnaravnu osjećajnost, plemenitost. Takav uzgoj ne donosi željenih plodova. Dobar profesor dogmatike imao bi biti divna sastavina govorništva, uvjerenja, zanosa i mistike."

Opet na drugom mjestu piše ovako: svrha bogoslovskih nauka jest u bogoslovu formirati sutrašnjeg apostola, sijača evanđeoskih istina, djelitelja riječi. Kako da se to postigne? Stavljajući uz poučavanje teologije tečaj propovjedništva. Bez sumnje, da bi se stekla neka govornička tehnika, da; ali još više, ako tražimo glavni razlog, da bi se teologija predavala tako, te se ona uzmogne proživljavati i mogne naučiti živjeti:

"Ako je između svih crkvenih dužnosti evanđeosko propovijedanje najvažnija stvar za osnutak, održanje i razvitak kršćanstva, to ima bogoslovska škola da učenike pripravi u prvom redu za ovu važnu i odgovornu službu."

Ne kao da bi on htio pretvoriti bogoslovno sjemenište u tvornicu propovijedi. Ni najmanje: "Učite dobro teologiju - znao bi on savjetovati bogoslovima -, pravi način nije u tom, da si netko spremi pun kovčeg propovijedi nego da svoj um opskrbi znanjem, svoju dušu vjerom i solidnim krepostima." Ono, što je on želio, jest da poučavanje teologije nikad ne izgubi s vida duše.

L' abbé Aubry daje i nekoliko primjera. Traktate o pravoj religiji i o Crkvi ne valja predavati postavivši se izvan istine, kao netko, tko je traži a ne posjeduje, nego radije pomažući učenicima, da budu svijesni svojih prava posjedovanja. Traktat o Crkvi može se proučavati zasebno, ako tko hoće, no treba istaknuti, da svi drugi traktati moraju biti njim prožeti, budući da je Krist dao socijalnu, zadrugarsku religiju a ne individualnu, kao što to tvrde protestanti. Druga važna primjedba: treba proučavati Crkvu puno više 'iznutra' kao neprekidno Utjelovljenje, kao djeliteljicu nadnaravnog (a to se stanovište previše zanemaruje), negoli izvana, kao vanjsku uredbu (premda se ni ovo stano-

vište ne smije ustiti s vida). Što se tiče traktata o milosti i o nadnaravnom, nije potrebno da o tom ponovno govorimo. Znamo, kakovo je mjesto l' abbé Aubry želio, da im se dade i koliko je želio, da se sve drugo uči u njihovu svijetlu - vrlo znanstveno ali vrlo praktično (ta ove dvije stvari se ne isključuju). Zašto Crkva ima izgled nekog tako bijednog bića, izoliranog od ostalog svijeta? Jer se sve u svijetu zbiva izvan nadnaravnog. Treba pokazati, kako je to jedini postupak prave sinteze.

***

Preostaje nam, da još samo ukratko spomenemo savjete, što ih l' abbé Aubry daje učenicima teologije, nakon što se usudio govoriti njihovim učiteljima.

Evo prvog savjeta: kod svake teze, iza kako je bila protumačena, treba gledati ne samo, kako da se izloži pred profesorom ili pred ispitnim povjerenstvom, nego kako da se iznese pred slušateljstvo vjernika te im se pomogne, da po njoj žive. I opet, jesu li ove dvije stvari jedna drugoj protivne? Nije li potrebno dvaput razumjeti neko pitanje, da bi se moglo jasno razložiti jednostavnom slušateljstvu? Zar to nije izvrsna vježba prisiliti se da neko naučno izlaganje oslobodimo od njegove znanstvene terminologije te obuhvatimo i

drugima pomognemo, da obuhvate stvarnost, koja je pod riječima sakrivena, kojiput zaista i odviše sakrivena. Primitivno je shvaćanje smatrati, da vulgarizirati - kao što se kaže u prezirnom smislu - znači obaviti neki priprosti i kukavni posao. Dakako, ako vulgarizirati ima da znači isto, što umanjiti, iskriviti, pokvariti, onda je bez sumnje ta riječ sinonim za 'nepotpuno izložiti'; no ako taj izraz shvatimo u značenju razložiti potpuno iako jednostavno pravu znanost bez kritičkih i učenih dodataka, to više nije laka stvar, i mnogi bi se učenjak našao u neprilici sa svojim znanjem, kad bi to pokušao.

Drugi savjet: iza podrobnog proučavanja pojedinih problema ne valja nikad zanemariti sastaviti preglede, točno označiti, što je bitna arhitektura, glavne linije, a što opet služi samo za ukras. To bi zapravo trebao uvijek učitelj da učini; no ako on to ne bi učinio, neka učenik to nikad ne propusti.

A onda osobito posljednja i najvažnija opomena: obavljati molitvu o predavanom gradivu. Budući da je svaka teza izlaganje neke božanske ideje, prvo učenje, koje se nameće, jest kleknuti pred njom i od nje meditacijom napraviti hranu za dušu: radi stol i klecalo, klecalo i radni stol. Ako je potrebno 'teologizirati' svoju molitvu, potrebno je i moliti svoju teologiju... Pristupati k

potpunoj istini s potpunom dušom,da bi cijela duša živjela od istine u potpunom sjaju.

.....

B i l j e š k e

(r) v.str.17.

(s) 'Vidjeti' naime razumom, to jest razumjeti, U francuskom igra riječima voir vidjeti - i regarder gledati.

(23) L' abbé Aubry si postavlja jednom pitanje, je li bolje,da profesori teologije budu stručno kvalificirani profesori ili ljudi dozreli u pastoralnoj službi, te jasno naginje prvom mišljenju. Njegovi su razlozi dosta zanimivi: "Bogoslovsko sjemenište je kuća načela. Ona će na sve dati preobilan odgovor..." U drugu ruku iskustvo je stvar odviše lična, da bi se moglo predati nekom drugom. Tijekom vremena će svaki bogoslov steći svoje iskustvo; ako čvrsto posjeduje načela, on će si pribaviti iskustvo za dosta kratko vrijeme i uz vrlo malene gubitke.

****

Poglavlje V.

KRIST U KRŠĆANSTVU

Nismo kršćanima sve rekli,kad smo im rastumačili, da su po milosti živa Božja svetohraništa. Mnogo smo im kazali, ako smo uistinu bili kadri da prstom taknemo čudo,što ga te riječi označuju. A onim vjernicima, koji ne bi mogli prodrijeti dublje, pokažimo, kako je taj božanski život tako sjajan, da Božji Sin nije oklijevao utjeloviti se i popeti na križ, da nam ga vrati.

Međutim naš Otkup p o Kristu još nije vrhunac kršćanstva. Iznašašće nad iznašašćima, što ga sv.Pavao zove 'misterij', tajanstvena stvarnost iznad svih ostalih, svrha sviju svrha, tajna sviju tajna: jest naše otkupljenje u Kristu. Jedan smo ili drugi put već o tom nabacili riječ. No ne će biti zgorega, ako to malo naglasimo.

Svi pamtimo Gospodinovu poredbu: "Ja sam trs, a vi ste loze". Krist nije samo jedna osoba 'u singularu', Isus iz jaslica, iz Nazareta, s Kalvarije, koji produljuje svoju božansko-čovječansku prisutnost ovdje u Euharistiji. Naprotiv On je osoba 'u množini', otkako smo na Kalvariji snagom krvavoga cijepljenja,o kom govori sv.Pavao, bili ucijepljeni na

božansku maslinu, jedini trs, koji ovdje na zemlji posjeduje božanski život.

Jednom zauvijek Otkupitelj, prikovan ranama uz krvavo, plodno, Golgotsko stablo učinio je, da smo mi svi 'okristovljeni',da smo postali s Njom 'Kristi', drugi Krist.

Od tog je dana utjelovljena Riječ postala Osobom 'u množini', trs je otada nerazdjeljiv od svojih ogranaka.(24) Bez nas Krist nije posve Ono,što jest. A mi smo bez Njega ništa. Ako se smrtnim grijehom odijelimo od živoga debla, evo od nas mrtve grane: "Ne poznam te!" Bog jedino pozna svoga Jedinca, ali svoga Jedinca u potpunoj kompleksnosti Njegova bića, koje je jedno i mnogostruko, trs i loza, deblo i ukalemljene grane.

Kalemljenje to je za svako ljudsko biće naše krštenje -: krst vode - redovito sredstvo. Krst krvi ili želje - nadoknadno sredstvo. Odatle izvire važnost, da vjernicima a posebno djeci prije svega rastumačimo sakramenat kršćanske inicijacije, bitni izvor našeg neiskazanog dostojanstva.

Evo vrhunac kršćanstva: mi smo jedno s Jedinim posjednikom božanskog života ovdje na zemlji. "Šta mi govorite o nasljedovanju - uzvikuje O.Prat u II. svesku svoje teologije sv.Pavla (25) - kad apostol smjera na mističko jedinstvo? Zar ne će sv.Augustin kazati: "Christus

sumus"? A u krštenju je svaki od nas posvećen, da bude živi nastavak - produljenje Isusa Krista.

Između lozova panja i grančica jamačno postoje i razlike, koje ne smijemo pustiti s vida.

U Spasitelju se nalazi božanski život po naravi, a u nama postoji po milosti, to znači kao čisti dar Božji.

U Spasitelju se božanski život nalazi u punini, On je Sin. A u nama on je u smanjenoj mjeri, u dimenzijama,koje su određene s jedne strane množinom natprirodnog života, što nam ga Bog daje izvorno u krštenju, a s druge strane porastom, što ga mi pridonosimo božanskom životu pomoću dvije vrste sredstava za to određenih: sakramentima živih i svakom našom vjernošću milosti.

Treća razlika: u Spasitelju se božanski život ne može izgubiti. On ne može prestati biti jedna od osoba presvetoga Trojstva. U nama se božanski život može izgubiti: smrtnim grijehom. Kako veličanstvena prigoda, da dozovemo u pamet presudnu važnost života u stanju milosti, strašnu nesreću smrtnoga grijeha, neizrecivo milosrđe Spasiteljevo,koji je ustanovio Sakramenat pokore, koji nam vraća Presveto Trojstvo, ako smo ga najstrahovitijom od svih nesreća istjerali iz svoje duše, potrebu molitve, zazivanja Marije i svete Pričesti kao redovite

hrane onoga, koji ne će da klone na putu.

* * *

Vidjet ćemo kasnije, kad budemo govorili, kako da Krista unesemo u život, na koji se način mora vladati kršćanin u svijetlu nauka, koji sačinjavaju samu bit njegove vjere. Ovdje se radi manje o tom, da smjeramo na praksu, a više o tom, da poradimo oko bistrenja pojmova.

Problem je: kako da naši vjernici upoznaju Krista.

Jamačno u prvom redu valja im Ga pokazati živa u Evanđelju, kako navješta Kraljevstvo. Naši vjernici ne poznaju više Svete Povijesti. Bilo bi dobro, prije nego počnemo s Evanđeljem, da im pokažemo Krista, kako se diže iz dubina vjekova i nadom se objavljuje čovječanstvu. Najljepši dijelovi biblijske povijesti mogu se i moraju rastumačiti vjernicima na svom njihovom navještajnom snagom. Zacijelo će ih to oduševiti, jer se radi o činjenicama, o kojima sveti tekst vrlo dobro pripovijeda, a slušatelji, pa i oni najozbiljniji, vole 'pripovijesti' i sve, što se uzbudljivo priča.

A zatim im pripovijedajmo o Spasiteljevu životu. Kad je župnik arški smišljao za jedan Veliki petak, kako bi

obradio muku, odluči, da ne će postaviti nikakove teze. Jednostavno će tumačiti sam izvještaj Evanđeliste. I to bijaše jedan od njegovih najljepših apostolskih uspjeha. Ne dispenzirajmo se da dokazujemo, kad se pruži prilika. No našim vjernicima više treba Krista pokazati, a manje dokazivati Ga.

Bio bi to ozbiljan nedostatak, kad bismo ostali kod toga. Još važnije nego znati izvanjsko djelovanje Kristovo jest znati, kakova je bila duboka Kristova duša. Gdje je uzrok, da je bio ono, što je bio? Što se nalazi u Njemu iza zastora mnogostruke raznolikosti Njegovih djela. Vjernici u svojem životu ne će ponavljati ono, što je Krist činio. To je za veliku većinu potpuno nemoguće. Oni moraju reproducirati ono, što bi Krist, čiji su autentični i živi nastavak, činio na njihovu mjestu. Za kršćanina to znači biti Krist.

Odatle uzvišena važnost, da svaki vjernik čuje i da mu bude rastumačeno, što je Krist u dubini svoje duše, koje su Ga dispozicije prožimale i što sačinjava Njegovu bitnu ulogu. Da budu lojalni, vjerni drugi Krist, treba znati, tko je bio Krist. Zar to nije od odlučne važnosti?

Isus je utjelovljena Riječ.

Riječ, što to znači? Ne pitajte me ovdje, što je Riječ u krilu Oca, u taj-

ni Njegova života u Njemu samome. To je problem Presvetoga Trojstva. Vi sad možete od mene očekivati odgovor na pitanje, što je Riječ u odnosu prema nama, za vrijeme onog dijela vječnosti prije Utjelovljenja.

Riječ prije Utjelovljenja, Riječ ne u odnosu prema drugim božanskim osobama, nego u odnosu prema nama jest ona izvanredna osoba, čije je jedino zanimanje i djelo, da se nudi Ocu, da, kada dođe vrijeme određeno vječnim odlukama, siđe na ovaj bijedni planet grijeha te se dade razapati za nas.

Sveti Ignacije Lojola u svojim Duhovnim vježbama, u meditaciji o Utjelovljenju, služi se mišlju iz poslanice Židovima te prikazuje, kako tri božanske Osobe iza otpada na zemlji vijećaju, što bi učinili s palim čovječanstvom. Obasuli su milostima ovo jadno, ali i krasno čovječanstvo, a gle to isto čovječanstvo glupo im je u lice bacilo ove svete darove. Ne će ih više!

Što će učiniti Bog? Bez sumnje jednim kretom ruke pomesti sva ta nevjerna stvorenja! Pomislite, da je svemoć vama na raspolaganje i vi izvedete iz ništavila iz čiste svoje dobrote bića, obdarite ih razumom, dadete im srce, da ljube, dadete im, što je potrebno, da žive. I povrh svega toga vi potražite u najdubljoj dubini svojoj ono, što je srž vašega bića i to im dadete pa naravski o-

čekujete, da će vam za odgovor reći: hvala, te biti vjerni od ljubavi, zanosno zahvalni! Ali ne! Gle kako vam se to ništa, izašlo iz vaših moćnih i milosrdnih ruku, smije u lice, pljuje vam u obraz i u oči izjavljuje, da vi nemate nad njim vlasti, da mu nemate šta zapovijedati, da je on jednako velik kao i vi pa da mu ništa nije stalo do vaše darežljivosti!

Što ćete učiniti? Smrviti to buntovno biće! "Tako dakle ti to shvaćaš! E pa dobro! Evo ti! Hajde, bijedniče, u propast! Kad me nisi htio svojevoljno slaviti zahvalnošću i vjernošću, slavi me protiv volje podnoseći kaznu moje pravde".

Zar se ne bismo mi tako ponijeli i tako postupali, kad bismo bili na Božjem mjestu? Zar se ne čini, da bi Bog morao s nama tako postupati? Kazniti nas. Kakav bi to bio neobični Bog, koji bi pristao, da Ga njegovo stvorenje prisili na neuspjeh, da mu pomrsi račune?

Kazniti? Eh, mi ne poznamo neizmjernih riznica beskrajnog milosrđa!

Evo Riječ dolazi pred Oca: "Oče, treba da netko okaje, popravi ljudski grijeh. Ako hoćeš, pusti mene! Ja ću sići na taj bijedni, buntovni planet. Postat ću Čovjek među ljudima. Adam je sve upropastio, a ja ću postati novi Adam. Zamolit ću u jedne Žene čovječansko ti-

jelo, živjet ću trideset i tri godine među ljudima i ljudi će me razapeti. I na to, zar ne, Ti ćeš im oprostiti?"

Utjelovljenje bi zaključeno. Riječ počinje živjeti ljudskim životom i izvija iz sebe svoj vječni krik: "Ecce venio!" "Treba netko da dođe, da izbriše krivnju. Taj netko bit ću ja."

Kako je život u Bogu vječni 'sada', taj krik, što ga Riječ izriče kod utjelovljenja, bio je, mi to dobro znamo, Njegov vječni krik. U nebu prije svog utjelovljenja, Riječ je provela čitavo razdoblje vječnosti... u čemu? Da se prikazuje za nas.

"Treba nekoga: Evo mene, idem." Ecce venio! Riječ je ona izvanredna osoba, koja je od ljubavi prema nama i iz dubina vječnosti uvijek spremna 'da pođe', ona milosrdna osoba, koja neprestano dariva sebe i čeka veliki Čas, određen da presiječe udvoje Njegovu nepresjecivu vječnost i da učini od Njega, vječne Riječi, Razapetoga prve godine kršćanske ere.

To vječno prikazanje ne bijaše platonsko prikazanje: "Prikazujem se... a kad vrijeme dođe, ne mičem se." Kao što mi katkad kažemo: "Možeš računati sa mnom!" A kad dođe čas, ni žive duše. Ne! Iza prikazbe slijedilo je djelo.

Pogledajmo!

Disanje Riječi od vječnosti bijaše neprestano Ecce. Evo tri sprata u silasku:

Jasle u štali i Dijete, što plače: Ecce puer. Evo Riječi, koja je postala ljudskim djetetom.

Križ se diže na horizontu, a na njemu veliki Patnik, u koga upro prstom Pilat na terasi Antonije: Ecce homo!

Hostija u svećenikovim prstima: Ecce Agnus! Čovjek, i to je previše! Čovjek boli? I u tom je još donekle neka tragična uzvišenost. I zato gle sada najneznatnijih prilika: nešto malo, okruglo, bijelo iznad ciborija: Janje, koje se skoro odreklo atributa janjeta: izvana skoro ništa.

Da li se dosta prikazao?

Predanje je dakle prva bitna Kristova značajka.

***

Evo druge! Prikazao se. Ali za što se prikazao? Na to je lako odgovoriti.

U čemu se sastojao grijeh ljudi? U pobuni. Čovječanstvo nije htjelo da prizna, da je stvor. Htjelo je, da se igra s Bogom kao sa sebi ravnim. Sjetimo se prve napasti. Eva pred zabranjenim plodom. Đavao odgovara ženi, koja se ne usuđuje prestupiti vrhovničku volju: "Za-

branjeno? Kako zabranjeno? Zar ima netko viši od vas? Tko bi imao pravo, da vama zapovijeda? Ne! Radite po svojoj volji! Pokažite, da niste ovisni o nikome! Tako ćete učvrstiti svoju veličinu i bit ćete kao bogovi, eritis sicut dii!"

To je nanijelo nepravdu Bogu. Bog je mogao po milosti čistim darom pristati, da nas stvorove učini pobožanstvenjenim osobama. I to je već čudo, koje nadilazi sva čudesa! Ali Bog nije mogao pristati na to, da se mi stvorovi, to znači bitno ništa, da se mi dižemo ispred Njega i izjavljujemo se 'bogovima' po naravi, koji mogu pregovarati s Njim kao s jednakim.

I zato će se Riječ utjeloviti, da vrhovnom Veličanstvu dade zadovoljštinu, koju zahtijeva takovo vladanje ljudi.

U ljudskom grijehu nalazaše se dvostruki elemenat: jedan očito ljudski a zatim drugi na neki način neizmjeran, jer je Adamova pobuna pogodila Boga u srce, dajući mu znati, da ne postoji, da nije potrebno voditi računa o Njegovim propisima i naredbama.

I zato će u zadovoljštini za taj čin biti isti taj dvostruki elemenat. Neizmjeran: Riječ će se utjeloviti, ali ne će izgubiti ništa od svojih božanskih privilegija. Ljudski: jer će Bog postati tijelom.

I tako će se odsada nalaziti na razini našeg bijednog čovječanstva Netko, koji je jednak, a postao je niži.

Stvor nije htio da sluša. Stvor - bitno niži - poigrao se Jednakoga. Da to popravi, Jednaki se učinio nižim: Verbum caro.

Čitava je obnova i naknada za ljudski grijeh tu! Grijeh je sastojao u nevjernosti, a svijet je spasila, više nego prolivena krv, vjernost, kojom će se zaodjeti utjelovljena Riječ. Čovjek je bio neposlušan. On će slušati.

Prva Njegova riječ bit će, da izjavi, kako On treba da sav bude samo za ono, što je Njegova Oca. Njegova posljednja riječ potvrdit će, da je izvršio volju Oca do kraja. Ključ Njegova bitnog poziva dat će, kad bude izrekao onu otajstvenu riječ: "Moja hrana, to jest srž moga života, jest da ispunim volju Oca, koji je na nebesima!" Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris, qui in caelis est. Kao Riječ Isus je Jednak. Kao Utjelovljeni On je Niži. "Otac i ja smo jedno." Evo potvrde jednakosti. "Otac je veći od mene", da potvrdi ovisnost i potrebu da sluša. I ako se sjetimo agonije, bit će nam lako uvidjeti, da volja Oca nije uvijek u skladu sa ljudskim željama Sina: "Oče, neka se udalji ovaj kalež od mene!" Ali i ovdje usprkos svega poslušnost, vjernost, vjernost: "Oče, ne moja nego tvoja volja neka bude!"

Krist, reći će sv.Pavao, nije nikada vršio svoje volje: "Christus non sibi placuit." Nije zato došao. On je svoju volju potpuno oslobodio od svega i ona je nerazorivo jedna s Očevom voljom. A kad se Isus utjelovio, prihvatio je, da se katkada i Njegova sklonost ne složi potpuno s Očevom željom. Ali šta smeta! Slušati, slušati! Samo je zato došao.

Ovdje dotičemo drugu bitnu značajku Kristovu.

Prva je prikazba,
a druga vjernost.

Evo to bijaše On.

Kakvog li svijetla,da kasnije razumijemo,šta moramo biti mi, Njegovi udovi! Što smo svojim duhom otkrili, to moramo usaditi u svoje živote.

.....

B i l j e š k e

(24) Izuzevši slučaj,kada se ogranci svojevoljno odjeljuju od trsa.

(25) Vrijedno je pročitati na str.451-454. spomenutog djela cijeli komentar k riječima "Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus".

****

Poglavlje VI.

OKORISTIMO SE LITURGIJOM

Mislim, da se u tome slažemo:da bi naši vjernici mogli razumjeti Krista,treba im protumačiti čudesa unutarnjega života, što ih u nama stvara milost i dobročinstvo, kojim nas je obdario Spasitelj vraćajući nam božanski život, što ga je Adam izgubio. Treba najsposobnijima protumačiti: budući da nismo bili otkupljeni samo p o Kristu nego i u Kristu, to naš život mora biti zaista kristificiran, da se približimo, koliko je samo moguće, idealu života, kako ga je proživljavao sam Krist - potpuna žrtva za potpunu vjernost.

Ali kako podati razumijevanje za ova čudesa našim kršćanima, kad su i najbolji od njih kojiput tako spori,tako slabo prosvijetljeni, a njihova je religija samo skup propisa i ustaljenih navika?

Eto nas u škripcu. Problem i jest u tome, kad znamo, kakvi oni jesu,da ih učinimo onakovima, kakovi nisu. Obrazovanijima ili onima, koji raspolažu s više vremena, pozajmit ćemo knjige:svaka župa trebala bi da ima knjižnicu a u njoj niz knjiga, koje obrađuju taj predmet. Rekli smo, da na tom području,Bogu

hvala, imamo više pomagala,nego se i misli. Jasno je, da to mogu postići samo pojedinci, ali pojedinci oduševljeni, djelatni članovi i članice, odrasle djevojke, majke obitelji ili muževi, koji nastoje oko dubljega duševnoga života,a ovi će iskriti oko sebe ovu životvornu nauku.

Za sve ostale vjernike dva su naročita sredstva: ili stalno propovijedanje - pokušat ćemo u II. dijelu pokazati, na kojim se glavnim točkama ono zasniva - ili pak dati prigodna razjašnjenja o glavnim svetkovinama i velikim liturgijskim momentima ili u posebnim prigodama važnim za pojedince. Evo nekoliko sugestija:

Približio se ADVENAT. Treba pokazati, da očekujemo dolazak Kralja, ali još mnogo više dolazak Kraljevstva. Ne radi se samo o tom, da očekujemo maloga Isusa, nego Velikoga Isusa Krista potpunoga. Krist, potpuni Krist nije samo Mesija naviješten u Starom zavjetu i pripravljen obećanjima, slikama, proroštvima; nije ni samo Spasitelj, što ga na ljudski način prikazuje Evanđelje; nego je to i Krist, koji u razvitku povijesti postepeno privlači k sebi sve svoje udove i čije djelo ne će biti dovršeno do dana, kad dostigne "do punine dobi Kristove". "Samo je jedan Čovjek određen da se razvija do konca vremena" rekao je sv.Augustin. Zašto ne bismo tumačili o-

ve riječi - ili one naše malene,a tako velike Ivane od Arka: "Mislim, da su Krist i Crkva jedno te isto."

Svetkovina sv.Franje Ksaverskog na početku Adventa, kad se spominjemo misijskih osvajanja, može služiti kao konkretan primjer, da proširimo vidike slušatelja i prikažemo im u pravom svijetlu dolaženje Kraljestva. Isto tako ličnost Ivana Krstitelja, koji se tako često pojavljuje tijekom mjeseca prosinca, može nadahnuti pouku o potrebama svijeta: Vox clamantis in deserto, proširenje potpunoga Krista. Ne može li krštenje Gospodinovo, koje se spominje i na Bogojavljenje, služiti kao sadržaj propovijedi o blagodatima našega krštenja?

Neka nikako ne prođe dan 8.prosinca, a da ne poučimo vjernike, da smo i mi krštenjem pozvani na život bez grijeha: Accipe vestem candidam quam IMMACULATAM perferas ad tribunal Dei, i da se božanski život u Mariji uslijed stanja milosti ne razlikuje po naravi nego samo intenzivnošću od božanskog života, što ga primamo krštenjem. Zaista, Marija bijaše velika kao nositeljica Svetog Čovječanstva Utjelovljene Riječi; još je veća poradi života Presvetog Trojstva,koje bijaše u njoj i učinilo je dostojnom, da bude Majkom Spasiteljevom. Dakle povlastica, da bude tjelesnom Majkom Spasiteljevom, pripada samo njoj; dok povlasticu, da je Kćerka Božja, dijelimo

i mi s njome. A nijesu li divne stvari, koje je opjevala u svome Magnificatu, u tom pogledu istog reda - naravno u daleko većoj mjeri - kao i divote, koje bi naš neprestani Magnificat trebao slaviti: Fecit mihi magna, qui potens est! (26).

Božić je došao. To nije samo jedan događaj u Povijesti, taj događaj jest Povijest. To nije samo jedna realnost u tijeku vremena, već je to jedina realnost, kojoj vrijeme služi kao božanski svijetli kolobar, aureola. Ne postoji samo nizanje ljudskih događaja, a usred tih ljudskih događaja rođenje Boga-Čovjeka. Samo je jedan događaj na svijetu i on predstavlja cijelu povijest svijeta, a to je dolazak Spasitelja, prebivanje među ljudima jedinog Čovjeka, u kojem je sadržana sva povijest čovječanstva. Ništa nije lakše razumjeti i učiniti, da i drugi razumiju. (27).

Povijest, čitava Povijest jest naprosto ova povijest - kao što smo je u prijašnjim poglavljima iznijeli:

- U početku smo dobili božanski život;

- Ovaj smo božanski život izgubili istočnim grijehom;

- Tada On dođe, Onaj, koji će sve popraviti, Čovjek-Bog, Isus, Utjelovljena Riječ. Treba samo pogledati Jaslice: ovo Djetešce je čitava Povijest. Bili

smo izgubljeni, a sada smo spašeni! Nema druge stvarnosti: Spasitelj! Imamo Spasitelja... Ali Spasitelja, koji nas nije otkupio samo izvana; Njegova je misao bila, da nas ponovno pobožanstveni, potpuno poistovjeti sa Sobom. Divne li prigode, da pokažemo, kako je Krist Množina, kako nije bio nazvan samo Jedinim nego i Prvorođenim između mnoge braće. Ne kao da bi Krist imao druge braće po tijelu, nego jer nas je sve nakalemio na Sebe. Zaista nema u Čovječanstvu nego samo jedna Osoba, ali s ovim Jedinim mi smo jedno.

Svrha Utjelovljenja nije bila, da se čovječanstvu doda još jedan čovjek, već da se pojavi čovjek, u kojem će biti sadržano čitavo otkupljeno čovječanstvo. "Blaženi ste vi, braćo - rekao je sv. Pavao na početku poslanice Efežanima - što ste od sve vječnosti začeti po Bogu u Kristu."(t) Prema konkretnom planu našeg zemaljskog života rođenje u Betlehemu jest ostvarenje našeg vječnog rođenja i n C h r i s t o u misli Očevoj. Razumijemo one crkvene naučitelje u Srednjem vijeku, koji su željeli, da bi Crkva učinila Božić uzor-svetkovinom u čast Ocu: "Toliko je Bog - to jest Otac, jer će se govoriti o Sinu - ljubio je svijet, da mu je dao svoga Jedinorođenog Sina." Kad je trebalo izabrati između svoga Jedinoga i svojih posinjenih, čini se, kao da je Bog volio svoje posinjene

usprkos njihove nevjernosti, budući da je zbog njih predao svoga Prvorođenoga. Čudo ljubavi! U tu ćemo stvarnost samo onda potpuno prodrijeti, ako smo shvatili uvrštenje sviju nas u Tijelo Isusa Krista.

Imamo Spasitelja! I kakvog Spasitelja! Slava! Slava Bogu! (u).

Ako se svi vjernici i ne mogu uzdići do toga stepena, mogu barem razumjeti po sličnosti poredbu između tvarnih jaslica u Betlehemu i duhovnih jaslica svoje duše. Bog stanuje u nama; u unutrašnjoj našoj štalici prebiva odlični gost. Isus nije došao, da leži i da plače u jaslicama tamo daleko, već nama blizu u jaslicama naše duše. Jesmo li iz njih odstranili prljavu slamu, jesu li dovoljno čiste? Je li naša duša dosta uređena, spremna na molitvu, dosta sabrana? Jesmo li pripravili dosta darova, da bismo se mogli natjecati s pastirima i s mudracima? Koliko li gledišta, a sva se stječu u jednu ili u drugu od dviju glavnih velikih misli: divinizacija i ponovna divinizacija po Kristifikaciji. Nauka o milosti, nauka o Inkorporaciji u Isusa Krista.

Blagdani Obrezovanja i Svetog Imena Isusova u siječnju mogu poslužiti, da razvijemo koju misao, što je nismo mogli obraditi o Božiću, jer nije bilo dosta vremena. Isto vrijedi za Bogojavljenje i njegovu osminu.

Ovaj blagdan Bogojavljenja i spomendan Krštenja Spasiteljeva dne 13. siječnja pružit će nam prigodu, da govorimo o sakramentu svetog Krštenja, ako smo u Adventu obrađivali druge teme. Ne zaboravimo, da u ovom mjesecu možemo iskoristiti dvije prilike, da pokažemo, koliko nam je potrebno Otkupljenje te kako i mi sami moramo biti otkupitelji, budući da smo jedno s Kristom: "Ja nadopunjujem, što manjka..." (v): Prva je samo Bogojavljenje, koje nas sjeća dolaska Spasiteljeva neznabožačkim narodima, a druga je devetnica za Sjedinjenje, koje se obavlja od 18. siječnja, spomen-dana Stolice sv. Petra u Rimu, do 25. siječnja, spomen-dana Obraćenja Savla, Apostola Naroda(w). Ovdje se sad ne radi o neznabošcima nego o našoj kršćanskoj braći, koja su raskolom ili krivovjerjem odijeljena od nas. Kako bi divna bila propovijed samo tumačenje sv. Mise 'Ad tollendum schisma', koji bi izraz bilo bolje prevesti pozitivno 'Da se isprosi Jedinstvo' nego negativno 'da se ukloni raskol'! (28)

Veljača nam donosi blagdan Prikazanja Isusova u hramu. Isus se odvijeka prikazao, da se mi ponovno pobožanstvenimo, a Marija se pridružila ovoj Njegovoj prikazbi na zemlji i toga dana potvrdila onu prikazbu, koju je već učinila kod Navještenja i na koju nas sjeća 25. dan ožujka. "Potreban je netko, i to

ću biti ja", rekao je odvijeka Sin. "Potreban je netko", ponovila je na svoj način Marija. Na 'Ecce' Sina odjeknulo je 'Ecce' Majke.

Taj 2. dan veljače blagdan je savršene vjernosti. Da starac Simeon nije poslušao nadahnuća Duha Svetoga i pošao u hram da se moli, ne bi ni primio u svoje ruke Spasitelja, - baš kao Mudraci: da se nisu odazvali pozivu zvijezde, ne bi bili našli u štalici Dijete, Boga, koji je s neba sišao, Riječ postala tijelom. Koja pouka za kršćane! Nismo li već podsjetili, da življeti po nauci Spasiteljevoj ne znači samo, da mu se ne iznevjerimo, već znači ostati Mu vjerni u svemu i do kraja.

Brzo iza toga dolazi Korizma, četrdesetdnevna priprava. U staroj su se Crkvi kroz to vrijeme pripravljali na sv. krštenje oni katehumeni, koji su željeli biti primljeni u Crkvu, a bili dobro poučeni i određeni, da prime sv. Krštenje u noći Velike subote. Iskoristimo to vrijeme, da govorimo vjernicima, kako se nekoć krštavalo; napose ćemo istaknuti, kakove su se priprave tražile od onih, koji još nisu bili primljeni u vidljivu Crkvu kao i od onih, koji su već. bili kršćani i od kojih su se tražile molitve i žrtve za braću, što će doskora biti s njima sjedinjena u istoj vjeri, u istom krštenju i biti dionici iste Euharistije: Una fides, unum baptisma, unus

panis; jedna vjera, zajedničko dioništvo u nevidljivom Trojstvu i zajedničko blagovanje kruha života, Euharistije.

Neka ne prođe blagdan Uskrsa, a da nismo pokazali, kako je to blagdan Sina u najodličnijem smislu riječi. Ako nas Božić sjeća, da je Otac darovao svijetu Utjelovljenu Riječ, to Uskrs simbolizira dvostruko uskrsnuće - i Glave i udova, njihovo zajedničko oslobođenje od smrti. Za Glavu je to uskrsnuće po tijelu, a za udove po Duhu. Nekada je krsni studenac imao oblik groba. Gdje je Glava? U grobu! Treba grob i za one, što će domalo postati udovi. Uronjeni u grob, u krsnu vodu, treba tamo da ostave tralje svojih grijeha i da se probude na uskrsli život: Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite. Lako je pokazati, kako uskrsna liturgija gotovo više govori o udovima, koji su po svetom Krštenju (primljenom načelno na Veliku subotu) postali sastavni dio uskrsnuloga Krista negoli o samoj božanskoj Glavi - Kristu, koji je ustao od mrtvih. I opet, zar ne, dogma o milosti i Inkorporacija u Krista, Krist u množini (29).

Nije dosta dakle, da naši vjernici, iza kako su se o Uskrsu ispovijedili i pričestili, čekaju daljnja 364 dana, da opet obnove stanje milosti i prime Kruh Života. Ovako shvatiti Uskrs bila bi prava poruga. Ta mi smo pozvani na život uskrsnulih: da tražimo ono, što je gore:

conversatio vestra in caelis, cio naš život treba da postane nebeskim, jer u tome je smisao riječi 'conversatio', dapače i značenje Krštenja, na koje nas sjeća Uskrs. Jedna smrt, jedan život, dvostruka smrt, dvostruki život: smrt Isusa, Glave, na Golgoti na Veliki petak; smrt uda Kristova na Veliku subotu, u dan (pretpostavljen ili simboličan), kad je postao kršćaninom. Dva groba, ali samo jedno uskrsnuće, ono potpunoga Krista, Glave i uda. Pa kako da udo živi drugačije nego kao 'uskrsnulo' to jest kao čovjek, koji je posve svladao svoju narav i prigrlio, koliko više može, evanđeoski ideal: "Ne živim više ja... nek živi u meni samo Krist." - Pravo ima Olier (x): posebna milost, koju daje krštenje - uskrsna svetkovina - jest milost mučeništva: 'Ja ne živim više'. Nema uskrsnuća, ako prije toga nismo umrli i smrt konačno pobijedili.

Ako smo sami sve ovo bolje shvatili, bit će nam lakše to razjasniti vjernicima. Tu je vrhunac duševnosti, vrhunac liturgije i izražava najveće uzvišenosti dogme na najjednostavniji i najpristupačniji način.

U mjesecu Presvete Djevice ne ćemo zanemariti protumačiti dvostruko, a ipak jedno materinstvo Marijino, kao što nas je Uskrs sjetio na dvostruko a ipak jedno uskrsnuće Njezina Krista.

Kao tjelesna majka Isusova Marija

je preuzela zadaću, da rodi dijete i da ga dovede do Kalvarije samo zato, da bismo se mi mogli ponovno pobožanstveniti. Da nije bilo Nje, ne bi bilo spasenja, ne bi bilo Spasitelja, jer ne bi bilo Majke Spasiteljeve - izuzevši slučaj, da je Djevica odbila, pa da je Bog izabrao sebi drugu Majku, što On dakako ne bi bio nikako dužan učiniti. Kao što smo prije spomenuli o Ocu, tako je i Marija imala birati između dvije kategorije djece, između svoga Prvorođenoga (svoga Jedinca!) i onih drugih. I Ona je pristala da dade svoga Prvorođenoga, svoga Jedinca, Isusa, plod utrobe svoje, za nas, za one druge, da bismo mi imajući Spasitelja ponovno stekli božanski život, što ga je Adam izgubio. Kao što Otac, tako je - izgleda - i Ona više voljela svoje sinove nego svoga Sina, više jadne posinke nego svog Jedinca. Neshvatljiva uzvišenost tajne o milosti, o našem učlanjenju u Tijelo Kristovo!

Da li su naši vjernici o tome razmišljali? Koliko bi jača i velikodušnija bila njihova pobožnost prema Mariji, kad bi je bolje razumjeli? Doista, Presveta je Djevica nježna! Ali koliko je odvažna! Kraljica mučenika! Čitav je život Isusov bio neprestani križ, 'crux et martyrium', a takav je bio i život Marijin. 'Mater dolorosa' - to je Njezin najdragocjeniji naslov, iako se ne časti toliko izvanjim načinom.

'Pater noster', tako možemo mi reći, a čitavo je Evanđelje sadržano u te dvije riječi. 'Pater' to je naše poboženstvenje; nikada ne bismo smjeli Boga nazvati Ocem, da nas nije On pozvao, da dijelimo njegov božanski život. 'Noster', Otac Sina je isti kao Otac sinova, a to je opet cijela nauka o našem uvrštenju u Tijelo Kristovo.

Isto tako 'Mater nostra', Majka Isusova je i naša Majka, jer nam je po Njoj vraćena izgubljena divinizacija, kad nam je rodila Spasitelja. Budući da smo jedno s Jedincem, Majka Sina je u isto vrijeme i Majka sinova. Ona je Majka potpunoga Krista. Divna je to čast za nas; ali čast, koja ujedno nameće i obvezu.

Tijelovo i njegova osmina stavljaju nam pred oči tajnu Presv.Euharistije. Svakako ćemo razvijati poznatu i uvijek aktuelnu temu: sveta Pričest potrebna ili nada sve korisna hrana, da se uzdržimo u stanju milosti posvetne (uz molitvu, izbjegavanje grešnih prigoda i štovanje Bl.Djevice). To stanovište i ističe napose sv.Ivan: "Ako ne jedete tijela Sina čovječjega, ne ćete imati života u sebi." Ali nemojmo zaboraviti nauku, koju naglašuje sv.Pavao: Više negoli sa životom Kristovim združuje nas Presv.Euharistija s Njegovom žrtvom i smrću. Budući da smo jedno sa svećenikom i sa žrtvom, treba da u svakoj svetoj Misi prikažemo Krista, a s Njim i sebe, ne samo da prisustvujemo, nego da smo i sudionici - o tome ćemo još govoriti. Svatko se može sam lako uvjeriti, da je nemoguće razumjeti i drugima potpuno razjasniti Presv.Euharistiju, ako nismo shvatili nauku o milosti i o uvrštenju u Tijelo Kristovo. Ako smo to spoznali, sve će nam ostalo biti jasno. Koje li koristi za naše vjernike; kako bi to privuklo one, koji se rijetko pričešćuju ili izbjegavaju sv.Žrtvu; a kako bi ohrabrilo i uzdiglo sve one, koji rado i često dolaze na sv.Misu i rado se pričešćuju!

Dan iza tjelovske osmine je svetkovina Presv.Srca Isusova. Ako je Krist središte kršćanstva, to je Srce Kristovo - ako se tako smije reći - središte Krista. Gore na najvišoj visini tri božanske Osobe. Dolje na zemlji tužno ništavilo, grijeh, stvorovi nemoćni da prikažu Bogu hvalu i žrtvu Boga dostojnu. Ali između neba i zemlje Isus, božanski Posrednik, sa rasplamtjelim grudima, pokazujući duboki razlog svoga golemog otkupiteljskog djela - svoje Srce, ono Srce, koje je simbol Njegove dvostruke ljubavi: Njegove ljubavi kao Čovjeka prema nama, i Njegove ljubavi kao Riječi, a ta dvostruka ljubav se slijeva u jednu, u ljubav Boga-Čovjeka prema bijednim stvorovima, koje je pobožanstvenio time što ih je okristovio.

Dolaze Duhovi; oni nas tako rječito

sjećaju, kako božanski Gost po milosti prebiva u našim dušama: 'Dulcis hospes animae'. Kad se u kršćanskoj starini broj katehumena tako povećao, te nisu svi mogli primiti sv.Krštenje na Veliku subotu, odredila je Crkva za taj sveti obred i Navečerje Duhova. Razlog je tomu jasan: 'Izađi, nečisti duše,iz ovog djeteta i ustupi mjesto Duhu Svetome!' Duhovi su blagdan silaska Duha Svetoga na cijelu Crkvu, ali i blagdan dolaska Duha Svetoga u svaku dušu u času krštenja. Duhovi su spomendan na prvu veliku kršćansku općinu 'Ecclesia', na božansku prisutnost u razvoju Crkve. Ovaj blagdan treba napokon da podsjeti svakog kršćanina, kako u dubini njegove duše prebiva ovaj nada sve uzvišeni Gost a po milosti Krštenja.

Blagdan Presvetog Trojstva, osam dana iza Duhova, sjeća nas, kako po danoj milosti ne prebiva u našoj duši samo Duh Sveti, nego su 'Trojica' koji su u njoj nastanjeni: "Tko mene ljubi" rekao je Gospodin, to jest tko je sa mnom u prijateljstvu, "moj Otac će ga ljubiti; k njemu ćemo doći", nas Trojica, Otac, Sin i Duh, "i kod njega ćemo se nastaniti."

Jer Presveto Trojstvo ne dolazi k nama, da nas ostavi, već dolazi, da ostane kod nas. Pozvani smo, da dan za danom živimo božanskim životom uz pomoć ove Uzvišene Blizine, koju toliki od naših

vjernika ne poznaju uslijed nepojmivog neznanja!

U nedjelje poslije Duhova i prema blagdanima, koji se istodobno slave,treba često podsjetiti vjernike na ovu Uzvišenu Blizinu i pokazati im, da kršćanstvo nije samo skup propisa, nego je u prvom redu život; sami propisi dovode do formalizma. Prava religija je prvenstveno u duhu i istini. Nastojmo postići od svakog našeg vjernika, te čini "da ono, što jest, i bude"; da vjernik živi od ovog božanskog Prisustva, koje mu je dano milošću; uvjeriti ga, da bi zbog ove neprestane Blizine -neprestane, ukoliko se čuva grijeha - morao biti sav sretan! 'Fecit mihi magna, qui potens est!' Bog je učinio tako velike stvari na svakom kršćaninu!

Kad se pruži prigoda za dijeljenje sv.Krštenja, treba je iskoristiti te prije samog obreda poučiti prisutne,koji možda ništa ne znaju o učincima sv. Krštenja u duši djeteta ili odrasloga, poučiti ih o čudesnom dolasku Triju božanskih osoba u dušu novoga kršćanina. Ovdje ili ondje, kao u nekim župama lionskog predgrađa već se tako postupa,ali bi to trebalo uvesti posvuda.

Kod vjenčanja nemojmo propustiti,a da ne razjasnimo zaručnicima, kako je njihova veza slična onoj, koja spaja dušu s Bogom po posvetnoj milosti (osamljen pojedinac nije plodan, tako je i

duša neplodna, ako nije Bog s njome združen po stanju milosti, kao što lijepo rekoše sv.Oci). Treba im nadalje predočiti, kako njihova veza simbolizira vezu Krista s njegovim udovima (koji sačinjavaju Crkvu),kao što to uostalom tumači odlomak poslanice Efežanima, koji se čita u Misi na dan vjenčanja.

Kako vidimo, prigoda ima obilje - nismo ih ni izdaleka sve nabrojili -, ali mi ih ne iskorišćujemo obilno. Kad bismo s revnošću, koja nas nadahnjuje i koja uopće obilježava predanost apostolskoj službi, združili veće i dublje poznavanje blaga naše svete vjere, nitko nam ne bi mogao odoljeti. Mjesto slabo prosvijetljenog kršćanstva bila bi kod naših vjernika prosvijetljena, žarka vjera, željna novih osvajanja.

Utvrđujmo se sve više i više u vjeri, da smo živi stanovi Presv.Trojstva, živi udovi Kristovi. Tada će nam biti više na srcu, te svakomu protumačimo,da i on jest - ili bi morao biti - nosilac Boga, drugi Isus Krist!

B i l j e š k e

(26) Lijepa knjiga Patra J.-V.Bainvel-a 'Sveto Srce Marijino' (izd.Beauchesne) ističe na nekoliko mjesta ove misli.

(27) Zgodno obradio Salet u knjizi 'Krist naš život' (izd.Casterman) i 'Pogled na Isusa; Krist moj život' (izd.Malpus, Le Puy).

(t) Nije točan citat nego vrlo slobodna parafraza nekih redaka iz I.poglavlja.

(u) U francuskom originalu igra s riječju 'Noel' koja znači i Božić i služi kao usklik prigodom veselih događaja, a u ovom tekstu o božićnom vremenu zgodno obuhvata oba spomenuta značenja.

(v) Slobodna akomodacija teksta Kološ. I,24: "I sad se radujem u patnjama za vas, i dopunjujem na svome tijelu nedostatak Kristovih muka za tijelo njegovo, koje je Crkva."

- (w) Zapravo molitvena o s m i n a za sjedinjenje svih kršćana u pravoj Kristovoj Crkvi iliti svjetska molitvena osmina za jedinstvo Kristove Crkve.

- (28) Bila je zgodna misao, što se ta misa u francuskom prijevodu proširila među vjernicima. Za narudžbe obratiti se na l' abbé Couturier, Institution des Chartreux, Lyon. (U hrvatskom izdanju 'Rimskog Misala' nema te mise nego njoj slična 'Misa za raširenje vjere'.)

(29) Pogledati u zbirci

"Sakramenti" svezak 'Krštenje i Potvrda' (izd. Flammarion).

(x) Jean-Jacques Olier (1608-1657.), osnivač Družbe Sv.Sulpicija i istoimenog sjemeništa; plodan asceti ski pisac u duhu 'Francuske škole' (isp. str.25.(e)).

****

DRUGI DIO

KAKO DA UNESEMO KRISTA U ŽIVOT

Poglavlje I.

O KRŠĆANSTVU IZVAN DRUŠTVA

SPASITELJ je naš nakon tri godine propovijedanja uspio samo toliko, da su Ga razapeli.

Da li je nakon dvadeset stoljeća Njegova vjera uspjela da steče utjecaj u svijetu? Da li ona prožimlje ćudorednost, ravna životom naselja, skupina, naroda? U kojoj je mjeri ljudsko mnoštvo zahvatio Onaj, koji je došao, da ga spasi? Što bi na svijetu bilo drugačije, da Krist Gospodin nije došao i umro za nas na Golgoti?

Nema sumnje, da Crkva sčinjava jednu važnu jezgru, iz koje niču sveci i koja ima dublji upliv, negoli se na prvi pogled čini. Ali odakle to, da ona u općem razvoju svijeta izvršuje samo neki neodređeni upliv, mjesto da izrazito nadahnjuje svu civilizaciju? To izgleda kao mješavina ulja i vode; obadvije te-

kućine postoje istodobno jedna uz drugu, ali se čini, da ne prodiru jedna u drugu. U Mojsijevo vrijeme Hebreji su logorovali u ravnici a Mojsije je molio na brdu. Sa svojega Sinaja Crkva dominira svime, ali ne uspijeva spriječiti ljude u ravnici, da žrtvuju zlatnim teocima; čovjek bi rekao, da su to dva svijeta bez međusobne veze.

Eto na primjer Evropa, pokršteni dio svijeta: da li se na njoj pokazuje kakva velika razlika od poganskih zemalja? Izvršuje li ona bolje pravednost, ljubav; živi li ona u duhu miroljubivosti, po načelu 'ljubite jedan drugoga'? A u raznim državama te Evrope u čemu prosječno vladanje stanovnika nadvisuje u pogledu ćudorednosti stanovnike Azije ili Afrike? Zar nije potrebno vratiti se daleko u Srednji vijek, da se ustanovi, kako se po prilici slažu humanizam i teologija, crkveno i građansko pravo, vjera i vlada i vjerovanje naroda, građanske svetkovine i vjerski blagdani, kazalište i liturgija, crkvene bratovštine i svjetovnja staleška udruženja?

Božanski se elemenat u to doba zamjećuje posvuda. Poslije toga, čovjek bi rekao, da je nastao prekid. Pridošla je Renesansa i pokušala osloboditi ljudski duh od utjecaja Crkve. Sam odgoj u kršćanskim školama počeo je tražiti najbolje učitelje kod pogana. Za vrijeme Ljudevita XIV. umjetnost iskorišćuje mito-

logiju; uslijed nekog čudnog nepoznavanja tajna Otkupljenja ima samo neznatan upliv na slikarstvo, kiparstvo, književnost, ustanove i ćudorednost.

U politici Machiavelli iznosi doktrine, prema kojima su državne potrebe izvor svakog prava. Svrha vlasti jest više prigoda za osobnu korist negoli briga za opće dobro. U filozofiji se napušta ne samo zloupotreba nego i upotreba Sholastike. Znanosti će svaka na svom području malo po malo nastojati da se podignu ne vodeći računa o deontologiji, to jest o vezi s idejama, koje ih nadilaze, dok od njih konačno ne postane oružje protiv Crkve.

Jer umiješat će se Reforma, pa Enciklopedija, pa Revolucija, pa razni pozitivizmi i naturalizmu, da jače istaknu pukotinu i dovedu do suvremenog laicizma.

S jedne strane nekolicina vjernika, koji drže do nadnaravnog, nema utjecaja na mnoštvo; s druge strane mnoštvo, koje ide svojim putem ne mareći za nadnaravno i sve to manje brinući se za vjerske stvari. Prava Kristova religija nije naprosto ništa više nego jedna konfesija uz druge konfesije, pa još dao Bog, da joj se ostavi državljansko pravo!

Crkvi ne će preostati drugo, nego da osnuje svoja vlastita sveučilišta, svoje vlastite škole, svoje vlastite novine, svoje vlastite organizacije. Ona

ne prožimlje svojim duhom sveučilišnu nastavu, opći uzgoj mladeži, žurnalistiku, poduzeća i organizacije u njihovoj sveukupnosti.

Ulje i voda; voda i ulje.

Prema tomu se i kršćanskom životu kod mnogih umanjila vrijednost: zašto da se o njemu vodi briga, kad on više ne nadahnjuje ustanove? A što se tiče ustanova, time što su se one zajedno s korijenjem odsjekle od svakog pravog ljudskog života, njihov sok se osušio. Kraj materijalnog, na izgled lijepog, blagostanja, svijet, bolestan od unutarnje iznemoglosti, nalazi se u opasnosti, da se sruši: veliko drvo, koje je imalo još samo koru a kojemu je sredinu zahvatilo sušenje i trulež.

No pustimo taj okrutni dualizam u općem životu ljudskih društava; ostanimo kod žalosnog dualizma u životu mnogobrojnih pojedinaca, dapače i kod onih, koji se smatraju i nazivlju vjernicima.

Pogledajmo, kako žive naši kršćani. Većina od njih jesu dobri pogani, kod kojih se mjestimično javljaju tragovi kršćanstva, općenito govoreći malog opsega i često s malim uplivom na njihov uobičajeni način života: oni su ljudi malko natrljani religijom; od vremena do vremena neka molitva, neki bogoštovni čin, ali kao na rubu zanimanja, mimo redovnih dužnosti; kršćanstvo postrani od života.

Kao što je u gimnaziji ili u školi bila redovna obuka, a izvan toga vjeronauk ili tečajevi katekizma, isto tako kasnije postoji njihov redovni život površno posut laganim praškom kršćanstva. Uzmite jednog kršćanina i nekoga, koji nije kršćanin, odvjetnika, liječnika, trgovca, industrijalca, radnika, obrtnika, činovnika: u čemu se način života jednog takvog katolika razlikuje od načina života jednog odvjetnika, liječnika, činovnika, obrtnika, koji nisu kršćani? Međutim zar ne bi trebalo, da možemo na prvi pogled raspoznati, da li imamo pred sobom kršćanina ili nekoga, tko to nije? Jesu li u jednom i drugom slučaju ista načela, koja nadahnjuju obiteljski život, trgovinu, društvene odnose i koja bilo zvanja? Većina, ne isključujući bez sumnje ni nas same, provodi dvostruki život. Neka pregrada, koji put nepropusna, rastavlja kršćanski život i život naprosto.

I odatle dolazi, među ostalim posljedicama, što katolici, pa i revniji, često očituju tako malo zanimanja recimo za Katoličku akciju. Raditi, žrtvovati se za neku ljudsku stvar, za svjetovnog glavara ili za svjetovnu skupinu, da, oni smatraju, da je to vrijedno truda; no zauzeti se za to, da Bog zavlada u onom dijelu društva, u kojem oni žive, to ih ne privlači. Što više, oni si zamišljaju u posve iskrenom uvjerenju, da to uopće nije njihov posao raditi oko proširenja

Božjeg Kraljevstva; to spada na kler a ne na laike. Pa budući da čovjek redovno ne može živjeti bez ikakvih ideala, nekoji se zagrijavaju za stvari nuzgredne vrijednosti ili pače katkada za predmete bez značenja, za varave pojave. Dao Bog, da to ne budu u nekim slučajevima predmeti sumnjivi, pogibeljni ili barem nedostojni one revnosti, koju traže i koja im se posvećuje!

Osim što ovaj nemili dualizam oduzima kršćaninu volju, da u općem životu nastupa prema katoličkom stanovištu, on vodi do toga, da kršćanin ostaje postrani, izvan svog vremena i izvan života ostalog svijeta. Katolik se doduše ne odriče svoje vjere i vjerskih dužnosti; ali on na njih gleda više kao na obveze, koje sputavaju, a ne kao na proširivanje i oslobođenje. On više podnosi svoju vjeru nego što se oduševljava za nju. Budući da ne vidi ili pak slabo vidi, kako je vjera kvasac, koji treba da sačuva svijet od kvarenja - negativna strana no ipak dragocjena! - kako ona treba da nadigne teško tijesto i da ljudskim moćima dadne spasonosni polet na svim područjima, na području individualnom, obiteljskom, socijalnom, civilnom, internacionalnom: to on živi po vjeri kao nemarni učenik, bez vidika i bez oduševljenja.

On se podvrgava onome, što je strogo propisano kao što su izvanjske dužnosti: nedjeljna misa, uskrsna ispovijed

i pričest, i misli, da Bog mora ipak biti zadovoljan. Bez duha. Tijelo bez duše. Gdje je želja za molitvom, čežnja za savršenijim, posvećivanje staleških dužnosti Gospodinu, da On bude time proslavljen, česta pričest, ne samo izbjegavanje teškog grijeha nego revno nastojanje oko ljepšeg života? Eto to bi oživljavalo, oduševljavalo, pokazivalo, da netko zaista cijeni Krista i njegovo Evanđelje. "Budite mi svjedoci!" U tom bi slučaju netko doista bio svjedok, i svjedočanstvo bi vrijedilo: kršćanstvo bi bilo osvajalačko, a kršćanin povrh toga bio bi željan svaki dan sve to većeg pobudnog djelovanja i bio bi k tome najljepši čovjek među ljudima. Otpala bi stara kriva pretpostavka, da "vjerovati i živjeti po vjeri ponizuje"; pokazalo bi se, da je baš protivno istina.

Život jedinstven, nerazdijeljen. 'Unum est necessarium'; Jedina stvar, koja se strogo traži, jest jedinstvenost. U čovjeku ne dijeliti religioznog čovjeka od profanog čovjeka. Kršćanin treba da bude stalno religiozan čovjek. Jasno je, da će u njegovu odnosu prema Bogu biti jakih i slabih časova; no sve u njemu treba da moli, sve treba da se uzdiže Gospodinu kao neko božansko podizanje(3o). Nipošto stavljanje jednog uz drugo to jest s jedne strane život izvan prisutnosti Božje, a s druge strane molitva sa uobičajenom formulom: 'Stavimo

DOMINIKANSKI NOVICIJAT
DUBROVNIK

se u prisutnost Božju!' Život u Božjoj prisutnosti treba da sve određuje: svakako dužnosti prema Bogu, ali i dužnosti prema bližnjemu i dužnosti prema samome sebi. Nipošto stavljanje jednog uz drugo nego jedno iznad drugog.

Najprije Kraljevstvo; ostalo je samo 'ostalo'. Dakle ne: Najprije poslovi. Radi se o podneblju, životnoj perspektivi, o rasvjeti. "Religiozni i kršćanski elemenat nije gvozdeni ovratnik ili mazalo", rekao je zgodno neki pisac. Treba da Duh lebdi nad vodama (y). Religija nije samo zato, da osigura život vječni; već na ovoj zemlji ona ima da proizvede preobrazbu i to u svakom smjeru; ima da polući ljudsko usavršenje individua - dakako istodobno i njegovo božansko usavršenje, no u tom nema uopće sumnje - ljudsko usavršenje bračnog para, ljudsko usavršenje staleža, ljudsko usavršenje života u društvu. Netko je također rekao: "Katolik ne traži nebo i raj tek iznad zvijezda; on poznaje i Kraljevstvo Božje na zemlji."

Kako da se dadne našim kršćanima, što treba, da bi oko njih nestalo tužnog i štetnog dualizma između svijeta i Krista, i da bi nestalo u njima isto tako tužnog i pogibeljnog dualizma između njihova života i njihova kršćanstva?

Vidimo samo jedan način:dati im potpuno razumijevanje onoga,što iziskuje potpuni život u Kristu.

xxxxxxxxxx

Poglavlje II.

"DRUGI KRIST", ŠTO TO ZNAČI?

Mnogi naši kršćani stvorili su sami svoju ideju o kršćanstvu. Nisu nastojali da si predstave ideju, što je Bog ima o pravom kršćaninu.

Rekli smo, da nas nakon Adamova grijeha Spasitelj nije htio opet pobožanstveniti s vanjštine, plaćajući za nas izvana. On nas je, u najpotpunijem značenju te riječi, kristianizirao. Učinio nas je 'jedno' sa Sobom. On će biti jedini Trs, a mi mnogostruke grane. Cjelokupnost će nastaviti Krista u pluralu.

Naše će glavno zvanje biti, da budemo živi nastavljači Njega.

Dakle ne radi se ponajprije jedino o negativnom kršćanstvu: ne griješiti. To je bitno, ali veoma daleko od toga, da bi bilo dostatno. Postoji i pozitivna strana, na koju ne otvaramo dosta pogled vjernika .

Ali i tu dobro shvatimo! Nije ništa osobito, pretpostavljajući, da živimo u stanju milosti, da naprosto prigrlimo nekoliko religioznih vježbi. Mnogo dalje idu zahtjevi naše vjere, ili barem zahtjevi ideala naše vjere.

A jer je naše glavno zvanje, da budemo udovi Jedinoga, sastavni dijelovi

isključivog Posjednika božanskog života ovdje na zemlji; i jer svi zajedno, nakalamljeni na jedno živo Deblo, sačinjavamo sa Spasiteljem Isusom jedno samo jedinstvo, dirljivi i živi plural, naša glavna obveza, već poradi samog našeg krsnog dostojanstva, mora biti, da svoje divno jedinstvo proživljujemo stvarno, zbiljski i potpuno. Svaki od nas, pod oblikom ljudskog života, mora smjerati, da se gleda kroz Krista, mora težiti, da se istinito kristianizira u svagdašnjoj pojedinosti.

Ako smo mi jedno s Jedinim, treba da atribut 'Kristifičan', koji je za Njega činjenica, bude i za nas činjenica. Drugačije rečeno, treba zadržavati sve potrebne razmjere, da mi budemo ono, što je On; da Njegov način, kojim je On Krist, bude i naš način, da to budemo, uz razlike, koje su po sebi jasne.

Ako želimo biti jedno, ne smijemo promišljenom odlukom pristati ne biti jedno. Prihvatiti jedinstvo znači odreći se dvojstva. Činiti jedno s Kristom znači u svom životu izbrisati sve, što je izbliza ili izdaleka protivno Kristu, prigrliti sve, što je izdaleka ili izbliza Kristovo. Ili Kristianizam (Kristifikacija, pokristovljenje, ako smijemo tako reći) to kaže ili ne predstavlja ništa. Daleko od nas svaki formalizam, koji visoko izdiže kršćansku etiketu, ali odbacuje kršćansku stvarnost! Moramo biti o-

ono, što jesmo. Svoje kršćanstvo moramo proživljavati, ili pak nemojmo se zvati kršćanima!

Ali proniknimo dublje.

Protumačili smo u svoje vrijeme, što je za Krista značilo biti Krist. Kod sve raznolikosti Njegovih životnih prilika - Betlehem, Nazaret, Javni život, Muka, Proslavljeni život - bilo da je Mariji vodu donosio, ili obrađivao drvo s Josipom, ili umnažao kruhove u pustinji, liječio slijepca ili uzetoga, ili trpio smrtnu borbu u Vrtu, odgovarao pred Sudištima, ili umirao na križu: Njegovu duboku dušu označivao je duh potpune prikazbe potpunoj vjernosti za slavu Svog Oca i za otkupljenje svijeta. Eto to je za Njega značilo biti Kristom.

To dvostruko trajno raspoloženje, koje je svakog časa za Njega bila važna i značajna činjenica, moralo bi biti trajno raspoloženje, što raspaljuje svaki Kristov ud, ako je shvatio svoju ulogu. Rastumačimo ukratko tu logičku dosljednost.

Duh prikazbe, i ako je moguće, duh potpune prikazbe.

Naši vjernici odviše smatraju - a čestoput i mi - da biti kršćanin znači zatvorivši se u neki jedva malo preinačeni stoicizam, pasivno podnositi ono, što se ne može spriječiti i što vjera za-

povijeda pod t eški grijeh, a inače su spremni na vjerskom području nišaniti na najveći popust i nastojati izvući se sa što manjim troškovima. Nešto malo religioznih vježba bez duše, neki formalizam bez oduševljenja. Nema ni govora o velikodušnosti. Naprotiv načelo: što manje, to bolje!

Zar je to kršćanstvo? Ne, tisuću puta ne!

Kršćanin mora biti, morao bi biti plamen, neuporediva snaga zanosa, jaki kvasac u teškom tijestu. Morao bi biti onaj, koji prema onome, što postoji, uvijek traži ono, što bi bilo još bolje; onaj, koji se ne zadovoljava gotovim činom, stagnacijom, što leži oko njega ili u njemu, nego želi što potpuniji dolazak Božjeg kraljevstva.

Sveti je Ignacije, veliki učitelj kršćanskog života, govorio: "Sve na veću slavu Božju!" Željeti, da u svakoj prigodi bude postignut maksimum. Šta treba činiti? Kamo ići? Kako postupati, da dobro služimo? Jedan znak, i evo me: Ecce. Na mene se može računati. Uvijek spreman, reći će skaut. To je pravi Krist-ianizam, pod uvjetom, da ne bude samo riječ, lijepa formula, nego da bude izraz istine. Pred Marijom je Anđeo: "Pristaješ li, da dadeš na svijet za spas svijeta čovjeka, koji ima biti raspet?" - "Razumije se! O, skupo će me to stajati! Fiat! Ecce ancilla Domini", odvratit će Djevica, u

tom najkršćanskije, najkristifičnije stvorenje, što ga je ikad zemlja nosila.

Velikodušnost, želja za lijepom 'službom', težnja što većom proslavom Boga: "U najneznatnije svoje djelo staviti istu ljubav, kao što je ima čovjek, koji ide na mučeništvo", govorila je Marija Antoaneta de Geuser. To je Krist-ianizam, najbolji, istinski Krist-ianizam.

I to raspoloženje velikodušnosti može doći do izražaja bilo da se radi o općem zvanju svakog kršćanina - ispunjenje Krist-ianizma, koje se traži od svakog krštenika -, bilo da se radi o našem vlastitom osobnom zvanju, prema posebnim Božjim namjerama s obzirom na nas.

Služiti. Dati maksimum od sebe. Natrag mlakonje! Bog ih izbacuje iz svojih usta.

Bez sumnje, nije lako biti velikodušan - što drugim riječima glasi: nije lako biti kršćanin, potpuni kršćanin.

Zašto? Jer često vjera nedostaje. Sumnjamo u Boga. Prikazati se? Ali ako me uhvati za riječ, trebat će poći dalje. Povodimo se za onom Akademijom, koja se ne žuri mnogo da dovrši slovo A rječnika, jer bi iza toga trebalo započeti slovo B.

Još nam jedan drugi razlog smeta, da se prikažemo, a to je, što neodolji-

vo osjećamo, da ćemo se morati smaknuti. A kao što već rekosmo, svako smaknuće sadržava u sebi izvršenje smrtne osude, uvijek se nađe nekakva sjekira, koja nešto odsijeca: uvijek treba kakvu apatiju svladati, neke nemarnosti suzbiti. Istina je. Razlog više, da pojačamo svoju odvažnost. Ne ćemo biti uistinu 'dio Krista', ako ne budemo odvažni. Kukavica - ili naprosto mlitavac - nema prava nazivati se kršćaninom.

* * *

Isus se prikazao. Kršćanin se mora prikazivati: velikodušnost.

Prikazati se, za što? - Za potpuno izvršivanje volje Božje.

Božja volja s obzirom na nas očituje nam se u dva oblika: zapovijedi Božje i crkvene, koje vrijede za sve kršćane, a onda osobni zahtjevi naših staleških dužnosti prema tome, što pojedinac od nas nije samo krštenik naprosto, nego je oženjeni krštenik, krštenik trgovac, odvjetnik, industrijalac, sveučilištarac, političar i t.d.

Kršćanski zadatak za kršćanina nije u tome, da izvršava ono, što je Krist činio. Za nas je to u mnogo slučajeva nemoguće: nismo se rodili u štalici, ne će nas siliti da bježimo u Egipat, sa dvanaest godina ne ćemo poučavati Učitelje Zakona, nikada ne ćemo pretvoriti vodu u vino, niti ćemo hodati po jezeru, a da ne potonemo, ne će nas razapeti.

Zadatak kršćanina jest više u ovome: da svaki od nas čini ono, što bi Krist činio, da je na našem mjestu. Nemamo kopirati Krista, kao što u nekom muzeju učenik kopira sliku kojeg majstora. To je reprodukcija po vanjštini. Mi treba da nastavljamo Krista prema unutrašnjosti. Budući da smo udovi Jedinoga, treba da igramo svoju ulogu: da budemo udovi. Drugim riječima, treba da se pod našom spoljašnošću upravo On očituje, On, koji nastavlja svoju bitnu službu bezuvjetne podložnosti volji svojega Oca.

Svaki put, kad Isus mora da nastupi, vidimo ga u Evanđelju, kako Svoj pogled podiže prema gore: "Oče, gdje je tvoja volja?" kao da pita Naš Gospodin. Elevatis oculis in caelum, kaže Evanđelje, "podignuvši oči k nebu", - ili opet: Ductus a Spiritu, vođen Duhom Svetim. "Otac je veći od mene", - takovo bijaše za Krista Njegovo djelovanje kao Krista.

Biti jedno s Kristom znači biti jedno s ovim bitnim raspoloženjem Kristovim: "Što traži Očeva volja?... To i to...Vrlo dobro!" I bez oklijevanja kršćanin, ud Krista, svojski nastoji izvršiti ono, što bi na njegovu mjestu izvršio sam Krist. To praktički znači biti ud. Recimo da trebam moliti. Kako bi molio Krist,

da je na mojem mjestu? - Ovako. - Vrlo dobro, eto kako treba da molim. Ako ne radim tako, ne odigravam potpuno svoje uloge 'Krista'... Imam neki posao s bližnjim, izvršiti neku stalešku dužnost. Kako bi to Krist učinio na mojem mjestu? - Ovako. - Vrlo dobro; ni ja nemam prava ciljati ispod te crte. Tako isto u svem ostalom.

Nije nikakva umjetnost u tome, da se podajem svim svojim hirima, da radim po svojoj ćudi, da ne marim kao ni za gnjilu trešnju za ono, što Bog od mene traži. Problem je u tomu, da ja, nastavljač Jedinoga, ostvarim u punini ono, što Jedini zahtijeva da ostvarim baš u času, koji prolazi, u poslu, koji me čeka, u stanju, u kojem jesam. Inače nema više jedinstva. Dualizam, dvojstvo. A ako se suprotstavim, ako prestupim volju Božju, koja se odnosi na mene u času, koji prolazi, ja nisam "Krist", ne ispunjavam svoje misije kršćanina.

Nađu li se dakle - u predmetu dakako od neke važnosti i moralne vrijednosti - moj hir i vrhovna volja Božja jedno nasuprot drugome, volja Božja mora uvijek prevladati.

Ali to je onda - reći će tkogod - smrt mojoj volji, osobnoj autonomiji, slobodnom djelovanju! Ne! To doista nije smrt dopuštenoj volji i opravdanoj autonomiji; nego grešnoj volji, svakako.

Jesmo li mi ili nismo bili posvećeni za Kristove udove? - Jesmo.

Onda pitam: tko u nama treba da izdaje zakon? Mi ili Krist?

Ako smo to mi, u redu! Samo onda se ne nazivajmo kršćanima, ne prisvajajmo si naslov udova Kristovih!

Ako je to Krist - ami dobro osjećamo, da On to i mora biti - tada ćemo se morati mnogočega odreći, lišiti se izvjesnih sebičnih zadovoljstava. Da. Tada istom ne profaniramo svoje sveto ime, tada istom provodimo u život Kristianizam.

I upravo je na to mislio sv. Pavao, kad je govorio ciljajući ne samo na svoju vlastitu osobu nego i na osobu svakog krštenika: "Ne živim više ja", - nema više Pavla u Pavlu; sve je u Pavlu postalo 'Isus Krist'. "Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus" - ili pak obraćajući se kraćom formulom na Galaćane: "Mihi vivere, Christus. Ja sam ništica, s tim se ne računa. Živjeti - ne znači za mene ništa drugo doli ovo: Krist!"

Naglasimo još jednu točku. Ako se Krist prikazao, kao što je to učinio, i za potpunu vjernost, to se On prikazao za slavu svog Oca i za spasenje svijeta.

Za slavu svog Oca. Slijediti svaki pokret Duha Svetoga u pogledu pribav-

ljanja najveće časti Ocu, eto čitavog Sina. I to približava nama Presveto Trojstvo i to u konkretnom planu. Sinovi ne bi smjeli imati druge brige. U svemu se pokoravati Duhu u pogledu pribavljanja najveće slave Ocu, za njih to znači biti živim nastavljačima Sina, koji je Ocu vrlo omilio. Kako bi tada postala lakom, rječitom, poticajnom prava pobožnost prema Presvetom Trojstvu, koja je tako često potisnuta u stranu kao pobožnost za čudake ili za savršene mistike.

Kod te praktične i snažne pobožnosti Duhu Svetom, u nastojanju oko što boljeg poistovjetovanja s Kristom za slavu Očevu, misao na duše nije isključena i to je razumljivo: "Dvije su zapovijedi u Zakonu: ljubav Boga i ljubav bližnjega." Mi mislimo na duše, želimo vidjeti, kako se proširuje otkupljenje. O tom će još biti govora; ovdje nek bude dosta napomenuti: za pravoga kršćanina Krist je čitav Krist. On ne rastavlja proslavu Glave od pomisli na udove. Kao što Spasitelja tako i njega svake minute tišti i salijeće briga o Otkupljenju. Nije on sam, koji mora do maksimuma slaviti Oca slijedeći nadahnuća Duha, što bolje može; on želi, da svaki čovjek, širom svijeta i do kraja vijeka, bude u potpunom značenju riječi živi Krist, kako ga Bog želi.

Daleko od nas neka dakle bude misao, da je laka sitnica biti kršćanin, da je to kao neka jednostavna pastila od nekoliko kakvih bilo vježbi, da je to dobra prirodna čestitost, koja nije odveć nakljukana krupnim prestupcima! - "Nisam ni ubio, ni ukrao (dao Bog, da bi i to uvijek bilo istina!), i gotovo račun! Gospodin se mora zadovoljiti, ili bi inače stavljao pretjerane zahtjeve!"

Da je Krist došao na zemlju, da samo to od nas traži, ne bismo li imali pravo Njegov trud smatrati beskrajno smiješnim a Njegovu vjeru besposlicom? Doista, zar je imalo smisla postati čovjekom i umrijeti na križu, zar je imalo smisla zvati nas, da budemo Njegovi živi udovi, a da od nas ne traži ništa više nego mršavi humanizam jedva dostojan ne znam kakvog sitnog filozofa! Trebao si ostatú gore u svom nebu, Gospodine Isuse!

Ne, ne! Ako se beskrajna Mudrost Očeva udostojala donijeti nam ovamo nauku, ta nauka onda mora biti nešto divno. Bez sumnje "ima mnogo stanova u kući Očevoj". Ali Očeva je kuća sva savcata sagrađena na visinama. Pa bio makar kako malen stan, za koji mislimo da smo si ga rezervirali, on dosiže visoke vrhunce, a zrak, što se u njem udiše, nije zrak nizina, dapače ni zrak niskih brežuljaka.

Odatle važnost da pomognemo našim kršćanima, te obnove shvaćanje svojih

kršćanskih vrednota. Nek se ne smatraju manjima, nego što jesu. Ako su udovi Kristovi, treba da žive kao udovi Kristovi! Budući da smo tako veliki, nemamo prava smatrati se neznatnima i težiti samo za nekim Krist-ianizmom, od kojeg bi gotovo uvijek Krist bio odsutan. Naprijed! Sursum! "Prvi kršćani - primijetio je netko - nisu se stidjeli sami se zvati 'svetima i duhovnima' i dopuštati, da ih drugi tako nazivlju." Ti izrazi moraju ponovno zadobiti puninu svog značenja.

Na taj način bit će privučeni k našoj vjeri oni koji nisu kršćani, kada promatrajući život pravih kršćana uvide, što je uistinu Krist-ianizam. Dosada ih je na žalost od naše vjere možda odalečivao pogled na plašljivost ili loši život mnogih nevrijednih kršćana (31).

Kao što vidimo, velika je umjetnost pokazati našim vjernicima, osobito mladeži, pred kojom je budućnost, da kršćanin mora biti drugi Krist, da je svaki ljudski stvor dijete Božje, koje treba da bude slično Njegovu jedinorođenom Sinu; da kršćanin mora za Spasitelja biti 'čovječanstvo u porastu' i to ne tako, da ostavi svijet, osim ako mu je to zvanje, nego da usred svijeta širi sjaj kršćanstva. Kršćanstva, kakovo smo opisali i od kojega nam još preostaje da istaknemo nekoliko božanskih zahtjeva i nekoliko divnih veličanstvenosti.

❁❁❁❁❁❁❁❁❁

Poglavlje III.

SABRANOST, DUŽNOST KRŠĆANINA

Kršćanin mora biti osoba, koja se prikazuje, osoba velikodušna; u protivnom slučaju neopravdano si prisvaja svoj naslov, nije kršćanin.

Kršćanin mora biti vjeran. To je u tolikoj mjeri istina, da su ove dvije riječi sinonimi: protivno od onih, koji ne pripadaju pravoj vjeri, to jest od nevjernika, kršćani će se zvati vjernici.

Dakle: duh prikazbe, duh vjernosti, jer su jedno s Kristom, čija je velika duša bila prikazba i vjernost.

Jasno je, da kršćanin ne će postati svijestan svetih obveza, koje izviru iz njegova uzvišenog dostojanstva osim uz ovaj dvostruki uvjet: oni, koji imaju poslanje da ga poučavaju, moraju ga to učiti i često ga na to sjećati; to je prvi uvjet. A drugi je, da nam vjernici pristanu na to, te dolaze slušati pa da se (barem ponajbolji od njih) oduševe, te se sami usavršuju proučavanjem i mislenom molitvom.

Već smo drugdje pokušali razložiti, kako i uz koju cijenu sijači svete riječi mogu učiniti privlačivim svoje propovijedanje i vjersku pouku (32). A druga je njihova dužnost da označe vjer-

nicima, u kojim će knjigama moći potražiti najbolja razjašnjenja o bitnim pitanjima svete vjere. Svaki će sastaviti jednostavan ali bogat popis onoga, što je njemu osobno najviše koristilo i što je u danim prilikama pristupano, da nekoga potakne prigodice na proučavanje ili barem na pažljivo čitanje.

One najbolje moramo poučavati, kako će otkriti snagu i radost, koja se skriva u molitvi i meditaciji. A to očito pretpostavlja, da onaj, koji govori, potpuno posjeduje tu nenadmašivu umjetnost, bez koje nema nikakve dubine vjere ni bogatstva u djelatnom životu. Kršćanin mora biti netko, tko ne će izvana nalijepiti na sebe nekoliko vježbi bez duše, nego osoba, koja će - po uzoru našega Gospodina - živjeti od Boga, u Božjoj prisutnosti, u Božjoj blizini, koja će uvijek imati Boga u dubini svoje duše i koja će morati u svemu, što čini, biti živo produženje Kristovo.

Da se svake minute podvrgne božanskoj volji Očevoj, kako je postupao dobri Učitelj? On je bio trajno sabran.

Prema tome uzoru i pravi vjernik mora živjeti misleći na Boga. Njegova će se sabranost zaodjenuti u dvostruki oblik, već prema tome, da li se bavi pravim religioznim činima, ili vrši razna profana djela, koja zahtijeva njegova dužnost. Kod pobožnih vježba radi se o sabranosti u jačoj mjeri, jer pri tom

svaki proffani posao puštamo po strani i tražimo izravnu vezu s nevidljivim svijetom iz što veće blizine. Izvan religioznih vježbi (usmene i mislene molitve) bit će dovoljna slabija sabranost, sabranost u slabijoj mjeri, jer drugi poslovi zahtijevaju našu glavnu pažnju: to je vitalna molitva. Ako smo ujutro skup svih djela prikazali Bogu, i koliko je moguće, tu prikazbu obnovili od vremena do vremena, tada se naše djelovanje, upravljeno jedino na slavu božanskog Učitelja, diže prema nebu poput podizanja. (Pretpostavljamo, da se naše misli ne vraćaju na samoljublje, a o nakanama svojevoljno grešnim uopće i ne govorimo.) Možda ne ćemo svijesno misliti na Gospodina Boga osim strelovito već prema duševnoj lakoći, prema prilikama i prema pažnji, koju zahtijeva posao. Ali ipak naš posao bit će poklon, koji će Njemu biti na čast.

To znači uvijek moliti. Nije to stalno biti u činu molitve, nego živjeti u stanju uzdignuća to jest gojiti želju, uključnu ali formalnu, da iz ljubavi dademo Bogu u ovoj minuti, koja prolazi, slavu, što je On očekuje.

Ne radi se nipošto o tjeskobnom, zabrinutom stavu, koji bi nas sapinjao. Sabranost nije u neprestanoj napetosti, u neprestanom bježanju od stvarne dužnosti, da bismo se vinuli Bogu. Ne. Sadašnju dužnost savjesno ispunjavati u želji,

da proslavimo Gospodina, to već znači sjediniti se i ostati sjedinjen s božanskim Učiteljem. Ako nam se od vremena do vremena izvine strelovita molitvica kao krik srca, izvrsno. Ako li je kroz neko dulje vrijeme posao zaokupio svu našu pažnju, nije nikakovo zlo. Obavljati posao, kad se radi o tako shvaćenom poslu, znači moliti.

Bourdaloue je to vrlo zgodno razložio gospođi de Maintenon. Ona mu je pisala, da smatra, da je vršenje dobrih djela kao molitva. "Ja se potpuno slažem s vašim shvaćanjem - odgovara joj isusovac - da provesti svoj dan vršeći dobra djela znači moliti se čitav dan..." A osim toga treba "da ih činimo ne radi užitka, što ga pri tom osjećamo... nego ih valja prikazati Bogu, vršeći djela iz motiva dostojnih Njega, s nakanom da Ga slavimo, otkupimo svoje grijehe i popravimo nesretne godine, poklonjene svijetu." "Da, raditi s takvim nakanama jest moliti."

A priori je jasno i činjenice potvrđuju, da se nitko ne će vinuti do takove sabranosti usred redovitih poslova, a to je sasvim isto što i vrlo velik stupanj otrgnuća od samoga sebe - u svemu tražiti samo slavu Božju - ako se ne navikne na molitvu i šutnju u nekim momentima. Spontani kontakt s Bogom jest osim u iznimnim slučajevima rezultat traženog kontakta. Tko traži, nalazi; tko ne traži niti se trsi da traži katkada uz cijenu velikog napora i neumorne ustrajnosti, taj ne nalazi.

Što dakle mi želimo postići od naših kršćana? Da postanu svijesni svojega dubokog života, tako da žive u svemu, posvuda i uvijek pod zahvatom nevidljive stvarnosti, Kako biste htjeli, da ih prožme uvjerenje, da u sebi nose živi Božji život, ako si ne daju truda da malo razmišljaju o tom? Kako će izvesti, "da ono što jest i bude", postane stvarnošću za njih, ako se ne potrude,da od vremena do vremena zarone u srce nove stvarnosti? Kako će ostvariti, da svaki od njih bude odsjev, dvojnik Kristov,ako si ne dadu truda da razmišljaju o bogatstvu i odgovornosti takova naslova? Propovijedi - to je vrlo dobra stvar; treba propovijedati i željeti, da nas vjernici slušaju i okoriste se. Ali tko ne zna, da riječ na jedno uho ulazi a na drugo izlazi? Da se svaki od naših kršćana okoristio svakom propovijedi, što ju je čuo, bio bi svetac. Dublji se posao obavlja, kad šutnja dođe u pomoć riječi.

I profani to znadu i osjećaju.Carrel i Duhamel su željeli, da se izgrade centri, gdje bi se čovjek mogao sabrati - očito zaboravljajući ili ne znajući, da postoje domovi duhovnih vježba i mogućnost liječenja šutnjom. Neki filozof zaklinje, "da ne budemo kao skitnice,ko-

je nemaju svoje kuće". Da ne smatramo svoju dušu kao siromašnu rođakinju odgurnutu u kut samih sebe, u koji nikad ne zavirimo. "Sposobnost našeg djelovanja - veli on - stoji u razmjeru s našom sposobnošću da budemo sami." A ne samo naše djelovanje nego i naša vlastita vrijednost, vrijednost našeg intimnog bića: "Vrijednost čovjeka mjeri se po snazi, koja postoji u njemu, da bude sam." "Samoća nas sudi"(33); a Bergson žalosno konstatira: "Mi većinom živimo izvan sebe, a svoj 'ja' opažamo poput bezbojnog fantoma... Svoj realni i slobodni ja zamijetimo uvijek, kad snažnom refleksijom otrgnemo svoje oči od sjene,koja nas slijedi, da uđemo u same sebe." (34)

Mogli bismo nizati tekstove,da pokažemo neizmjernu prednost mislene molitve s jednostavnog stanovišta ljudskog obogaćivanja. A mi kršćani, ako se želimo domoći nevidljive stvarnosti, da od nje živimo, uvjerit ćemo se, da je prednost neisporedivo veća. Odviše je jasno, ako je bit sveg našeg bića u nama, da treba nastojati, te je dosegnemo,a kako ćemo uspjeti ako ne šutnjom? Knjiga Nasljeduj Krista pita ne bez melankolije ili ako hoćete ne bez humora: "Gdje si ti, kad nisi nazočan samom sebi u dubini svoje duše?"

A kako je uistinu?...

Bogu hvala, naši najbolji kršćani shvatili su i zahtijevaju, da im pomog-

nemo, kako da stek nu dubok život,da ih naučimo razmatrati, da sastavljamo za njih knjige, koje će im pomoći, da razviju mislenu molitvu. Razumjeli su, da molitva nije samo za svećenike, redovnice i samostance. Naučite nas, kako ćemo doći u dodir s Bogom, nas mladiće i djevojke u svijetu, nas oženjene ljude! Mi bismo toliko željeli pregaziti površnost, osloboditi se formalizma i vježbi bez duše!

Svećenikova je dužnost da daje smjernice na Božjim putovima. A to pretpostavlja - razumije se - da je on sam sjedinjen s Bogom.

Svećenik, čovjek Božji, homo Dei, ne može a da ne bude čovjek molitve. On to duguje samom sebi, kad uzme u obzir dostojanstvo svoje službe. Dužan je to Gospodinu, koji želi, da Mu on bude najbolji pouzdanik, kojemu je on tako blizu uslijed svoje vlasti posvećivanja. Dužan je to dušama, koje mora učiti svojim primjerom, ne samo kako će izbjegavati grijeh, nego i kako će doći do intimnog sjedinjenja s Bogom.

Odakle dolazi, što neki svećenici moraju konstatirati, kako revne duše ostavljaju njihovu ispovjedaonicu, ne traže njihova vodstva? To je zato, što se kod ispovijedi ograničuju na koju kratku i beznačajnu aluziju na budući ili prošli blagdan ili na kakav banalni savjet,

koji su već sto puta dali. Kad bi oni smiono pokazivali put k sjedinjenju s Bogom, davali takove savjete, iz kojih bi se očito vidjelo, da oni posjeduju iskustvenu spoznaju onoga, što govore, ljudi bi pohlepno pili njihove pouke i poticaje.

Na žalost kolaju naokolo teorije, koje nikako nisu kadre pojačati unutarnji život svećenikov. Pretjerano se propovijeda o izvanjskoj djelatnosti: svećenik - kažu - svaki put, kad radi za dobro bližnjega, kad pripravlja propovijed ili kružok, posjećuje bolesnike, tumači katekizam, jest u stanju ljubavi. No svetim ga čini vježba ljubavi, a ne vježba askeze ili molitve, koja se traži od samostanca. Ove su vježbe svakako dobre i za svećenika, ali nisu tako od koristi ni tako potrebne, kao što to neki tvrde. Ponajčešće - tako dodaju i sami smo čuli takve primjedbe - redovnici daju duhovne vježbe svećenicima i odatle dolazi, da više naglašuju molitvu i askezu to jest ona sredstva, koja u njihovu, redovničkom staležu sačinjavaju bit njihova života. Zvanje svjetovnog svećenika je drugačije i prema tomu za njega ne vrijede isti savjeti.

Bez sumnje, svatko se mora posvetiti u svojim staleškim dužnostima, s njima i po njima. Svećenik bi vrlo slabo učinio, kad bi zanemarivao svoje stado pod izlikom, da se dade na molitvu.

Osim toga staleška dužnost svećeinikova jest vježbati se u ljubavi, ništa sigurnije, ali uz uvjet, da tu vježbu prožme duhom, koji odgovara, i da to ne bude jednostavna potreba burne aktivnosti. Ipak ostaje istina, da općenita nauka duhovnih učitelja kao i jasne činjenice traže od svećenika nutarnji život prvog reda, i to od svjetovnog svećenika više nego od svakog drugog samo zbog same veličine i teškoća njegove misije. Baviti se izvanjskom pastvom bez velikog duha odricanja i molitve znači izložiti se neplodnosti, koja je i odveć stvarna, kao i opasnostima, koje na žalost nisu neznatne.

Koliko li ima apostolata, kojima samo jedno nedostaje: duša svakog apostolata! Mnogo napora, mnogo izvanjskih žrtava, mnogo lomatanja po zraku; ali 'aes sonans, cymbalum tinniens', vrlo malo ploda. Zacijelo ne ćemo optužiti naše svećenike, da nemaju revnosti. Ali odakle to, da toj revnosti često ne odgovaraju željeni plodovi? Zato jer nedostaje postojanost na klecalu. Mnogo se brige posvećivalo radu a premalo brige molitvi.

Uostalom što ćemo dati svojim vjernicima, ako prije nismo u revnoj molitvi to crpli iz Božjega Srca? Naš svijet vrlo dobro opaža, da su naše riječi, možda sjajne i svete, samo prazne riječi!

I tako 'kristifikacija, pokristov-

ljenje' naših kršćana mora početi sa pokristovljenjem nas samih. Nitko ne daje ono, čega nema. Ne ćemo otkriti dušama bogatstva i tajne nevidljivog svijeta, ako se ne budemo navikli da često boravimo na Sinaju. I najljepše teorije ne mogu ništa protiv toga. Nije važna revnost, nego revnost, koja donosi plod. A da uzmogne donositi plod, treba da je prožimlje veliki dah, dah Duhova. Prije nego su poduzeli osvajanje svijeta, apostoli su se zatvorili u dvoranu Posljednje večere, 'perseverantes in oratione'; prije no što je otpočeo svoje triumfalne pohode, Pavao se povukao tri godine u pustinju. I sam Isus, prije nego se dao na svoje izvanjsko javno djelovanje, živio je trideset godina u samoći i još si je rezervirao četrdeset dana posebne molitve osim što će tijekom svog propovijedanja još koji put noć provesti u molitvi a preko dana često se povući u kakav kutić, da bi mogao 'solus orare'.

Učenik si ne smije umišljati, da će osigurati spasavanje svijeta drugačije, već jedino metodama, što ih je izabrao Učitelj.

Dakle prije svega 'medice, cura teipsum'. Izvršujmo ono, što moramo naučavati. Mgr. d´ Hulst, dok je još bio kapelanom u Saint-Ambroise u Parizu, piše: "Naš se sveti nadbiskup pita, da li je moguće obratiti Pariz, i naginje mišljenju, da jest moguće. Ja bih odlučnije rekao, da je moguće, ali uz uvjet, koji je gotovo neostvariv: da svi pariški svećenici budu dobri a mnogi od njih sveti..."

Pustimo Pariz. Recimo: čitav svijet, ili barem u svakom slučaju naše župe, naše organizacije. Biti dobar svećenik, svet svećenik, biti župnik Arški, biti svetac. A kako da to bude bez molitve?

Neostvarivo, zar ne?

Dakle, ne govorimo više o kristianiziranju naših kršćana!

I što smo rekli o svećeniku, vrijedi za svakog apostola. Tkogod ima ili može imati utjecaja na duše, mora se oduševiti za klecalo. Više no ikada svijet treba duša molitve.

❦❦❦❦❦❦❦❦❦

Poglavlje IV.

PODIJELJENO SVEĆENIŠTVO

Spasitelj je došao na zemlju sa dvostrukom ulogom.

Njegova je misija bila zadovoljiti za Adamov grijeh. A što je bilo u tom grijehu?

- nepravda Bogu nanesena,
- i dosljedno, božansko je izgubljeno za cijelo čovječanstvo.

Naš Spasitelj preuzima na se:

- da Bogu vrati slavu, koju mu grešno čovječanstvo nije htjelo dati,
- i tako da čovječanstvu vrati izgubljeni božanski život.

Prva od tih uloga bit će Njegova Euharistijska, svećenička uloga; a druga je uloga otkupiteljska.

Naši vjernici to znadu. Ali odveć lako zaboravljaju posljedicu. A koja je to posljedica?

Budući da se Krist udostojao učiniti nas jedno sa Sobom, da nas redivinizira, kako smo to vidjeli, da nas "Kristificira", ako smijemo tako reći, da nas "Krist-ianizira" - "Ja sam trs, a vi ste loze", i to je množina, potpuni Krist - to i dvostruka misija, koju je Krist uzeo na se, postaje također i naša kao i Njegova, jer smo nerazdjeljivi od Njega. Krista nije moguće lomiti u komade. Što On čini, čini sav. Naši udovi i naša glava jesu samo jedna živa stvarnost. Kad vršimo neku radnju, kad na primjer prolazimo kroz vrata, ne puštamo, da nam prođe glava a pet minuta ili sat kasnije uvlačimo svoje udove. Čitava se naša osoba miče, kad se mi mičemo. Kad Krist djeluje, djeluje čitav Krist.

Otkako nas je na Kalvariji Isus učinio jedno sa Sobom, više nas nije moguće odijeliti od Njega. Na Golgoti On je sam odigrao svoju ulogu. Ali je životnim cijepljenjem po križu postigao, da nas je učinio jedno sa Sobom. I odonda svaki put, kad On vrši svoju božansku aktivnost, mi Njegovi udovi nerazdjeljivi smo od Njega, identificirani smo u Njegovoj osobi u jedinstvu totalnoga Krista.

Kasnije ćemo govoriti o ulozi Kristovih udova u velikom djelu Otkupljenja. Dozovimo u pamet ulogu kršćanina, udova, u prvom od dvaju velikih bitnih djela Kristovih, - u Njegovu svećeničkom, Euharistijskom djelu.

***

Vidjeli smo, kako je Spasitelj, da popravi ljudsku neposlušnost, htio biti

poslušan i to ne kako tako, nego "sve do smrti, i to smrti na križu".

Odsada će između neba i zemlje, između povrijeđenog veličanstva Božjeg i nevjernog grešnog svijeta stajati Isus, božanski Posrednik, dragocjena veza raširenih i prikovanih ruku.

Ali zar ne bi dolikovalo, da se ovjekovječi ta jedina žrtva prikazana onog jedinog dana u povijesti čovječanstva? Božja je darežljivost neiscrpiva; a onda, zar ne će grijesi i nadalje vrvjeti na zemlji? Doista, jedna jedina Isusova žrtva na križu jest više nego dosta, ali ako bi svaki dan u povijesti svijeta donosio isto to prikazanje iste žrtve? A osobito ako bi bilo moguće pridružiti ovoj Kristovoj žrtvi, neprestano obnavljanoj, sve one, koje se On udostojao svojom žrtvom učiniti jedno sa Sobom?...

Eto nam svete Mise! To će - prema veličanstvenoj riječi Bossuetovoj - biti svagdanji Veliki petak. Ali dok je na Veliki petak Spasitelj, božanski Vođa i Glava otkupljenog čovječanstva, sam prinosio žrtvu, u Misi, potpuni Krist, Vođa i udovi, bit će sjedinjeni u jedinstvu jedne zajedničke iste žrtve.

Od silne je zamašitosti, da rastumačimo našim kršćanima tu veliku nauku.

Posve je jasno, da nas Misa sjeća žrtve na Križu, iako je razlika u nači-

nu prikazivanja (A). Za prikazivanje svete Žrtve treba križ s Kristovim tijelom, treba oltarni kamen s pet križeva, koji simboliziraju pet rana Otkupiteljevih. Osim toga na svakom komadu odijela svećenik ima znak križa. Cijelo vrijeme moli bilo sklopljenih ruku s palcima u obliku križa bilo raskriljenih kao na križu ruku, osim kad treba da rukama dotiče kruh ili kalež. Tijekom Mise šesnaest puta se sam križa, a trideset i tri puta čini znak križa nad kruhom i vinom. U ono pol sata, što traje Misa, ne prođe jedna minuta bez podsjećanja na križ.

Ali treba reći mnogo više: Misa nas ne samo sjeća žrtve na Križu, kao što nas fotografija naših roditelja sjeća na naše roditelje, nego Misa obnavlja žrtvu na Križu. Ovaj je stavak definiran za vrijeme rasprave sa protestantima. A razlog je jednostavan: naime kod Mise kao i na Križu ista osoba prikazuje žrtvu, i ista je osoba prikazana za žrtvu. Drugim riječima: u obadva slučaja isti svećenik i isti žrtveni dar.

Na Kalvariji, tko je prikazao Žrtvu? - Naš Spasitelj, koji je prinio Ocu poklon svoje prolivene krvi.

A kod Mise, tko prikazuje Žrtvu? - Prividno, čini se, svećenik, koji služi Misu. Ali svećenik ne stoji na oltaru u svoje ime. On samo posuđuje Spasitelju svoje kretnje i svoje usnice. To

je toliko istina, da u času, kad Žrtva dosiže svoj vrhunac, on ne govori: "Ovo je tijelo Isusa Krista"; ne, nego on kaže: "Ovo je tijelo moje." Razumije se: ne njegovo, ljudsko tijelo čovjeka, kojeg vidimo pred sobom. Tko govori? Krist, a svećenik je - divnom snagom sakramenta svetog Reda - samo Njegov namjesnik: "Ovo činite na moju uspomenu."

Na Kalvariji, koji je bio žrtveni dar? - Naš Spasitelj; dosta je pogledati raspelo.

A kod Mise, kako se može reći, da je Isus Krist i tu žrtveni dar?

Evo kako. Isus, koji se učinio prisutnim među svećenikovim prstima, očito je slavni Krist, koji je na nebu i ne može više trpjeti ni umrijeti. Ali Isus, koji u ovaj čas nanovo usvaja dispozicije, što ih je imao u času prve Euharistije.

A koje su bile Isusove dispozicije kod Posljednje Večere?

Na to je lako odgovoriti. Naš Gospodin od prvog časka svog ulaska u ljudski život tim samim, što je dobro znao, zašto dolazi, to jest da bude nakon trideset i tri godine raspet, prigrlio je život potpuno posvećen žrtvi: 'Tota vita Christi, crux et martyrium', sav život Kristov - kako lijepo veli knjiga Nasljeduj Krista - bijaše križ i mučeništvo.

Ali drugačije izgleda žrtva, kad se gleda iz daljine, u perspektivi, a drugačije opet, kad se netko nalazi u neposrednoj blizini pred njom i kad već treba uspeti se na križ.

A na Veliki četvrtak uvečer naš Gospodin ne gleda više žrtvu izdaleka; evo Ga, već je ušao u Muku. Izdajnik je već sve uredio, da izda Učitelja. Za nekoliko sati progovorit će Pilat i čekići će udarati po čavlima. "Oče, u ruke tvoje predajem duh svoj... Consummatum est." Žrtva se uspela na svoj vrhunac. Kako nam divno getsemanska Agonija razjašnjuje žrtveno stanje satrvenog Srca Isusova!

I gle! Eto taj Isus, taj Isus u tim dispozicijama, postaje prisutan na oltaru među prstima svećenikovim; Isus oduvijek, jer je On uvijek bio kroz trideset i tri godine u stanju žrtve, ali napose Isus od Posljednje večere, to jest Isus žrtve, koja je dosezala svoj vrhunac.

Kod svake Mise naš Gospodin dolazi pred svog Oca u stavu, što ga je imao u onaj čas, kad je u blagovalištu po prvi put pretvorio kruh u svoje Tijelo i vino u svoju Krv. Drugačije rečeno: Spasitelj je tu, pred svojim Ocem u raspoloženju, koje bismo mogli izraziti ovako: "Oče, ako bi trebalo ponovno se prikazati za svijet, evo me, ja bih to učinio." Žrtva, potpuna žrtva.

Prema tome, ako n a č i n prikazivanja kod Mise nije isti kao na Kalvariji, ništa ne smeta! Žrtvena stvarnost u oba slučaja je ista: isti svećenik, isti žrtveni dar. Na oltaru i na Križu isti je Isus, koji prikazuje, i isti Isus, koji se prikazuje, i u jednakim dispozicijama prikazbe.

* * *

No ne smijemo ograničiti svojeg tumačenja samo dovle.

Zaista, Krist prikazuje, Krist se prikazuje. Ali tko je to Krist,

Vidjeli smo, da je Krist nakon Kalvarije onaj krasni plural: Isus i s v i Njegovi udovi: "Ja sam trs, a vi ste loze".

Kad nam dakle Crkva tvrdi: Svećenik kod Mise jest Krist, žrtveni dar sv. Mise jest Krist, treba dobro razumjeti, da je to Krist onakav, kakav je stvarno, naime u potpunosti svog bića. Trs i loze, glava i udovi. Kad On djeluje, onda djeluje sav, dakle i mi s njim.

Kako se šire vidici! Tko prikazuje Misu? Krist, sav Krist. Prividno vidimo samo svećenika. Ali stvarni, totalni svećenik, koji je to zapravo?

U prvom redu, očito, naš Gospodin. Jedini On je svećenik, to jest sposoban prikazati Bogu žrtvu neizmjerne vrijed-

nosti. Ali na dan našega krštenja mi smo postali jedno s tim jedinim Svećenikom svijeta; kada dakle On vrši svoju svećeničku službu, mi se ne smijemo odvojiti od Njega. Naše nas krštenje sjedinjuje s Jedinim svećenikom svijeta i čini, da sudjelujemo u kraljevskom svećeništvu Isusa Krista. Prema tome, kada Krist, Jedini Svećenik, prikazuje sv. Misu, svi vjernici imaju udio kod prikazivanja; ne doduše jednako kao svećenik, koji snagom svetog Reda ima sakramentalni, javni, zajedničarski udio, nego na temelju duhovnog svećeništva po sv. krštenju vjernici imaju već kraljevsko svećeništvo, iako samo privatno i osobno. Drugim riječima: vjernici nisu od Crkve dobili ovlaštenje, da javno prinose uime svoje braće - to je sakramentalno svećeništvo svetog Reda, koje osim toga sadrži vlast posvećivati žrtveni dar prije nego se prikaže; nego jer po krštenju čine jedno s Kristom, jedinim Svećenikom svijeta, vjernici imaju dužnost da s njim prikazuju žrtvu u svom nutarnjem području i u svoje ime, kadgod On prikazuje. To je krsno svećeništvo vjernika - kraljevska služba, o kojoj mnogi kršćani, bijedni kraljevi, koji sami sebe ne poznaju, na žalost nemaju ni pojma (B).

To isto treba reći, kad se radi o tome, da pravo označimo ž r t v e n i d a r, koji se kod sv. Mise prikazuje.

Svakako to je Krist. Da, ali cio

Krist: dakle naš Gospodin i svi mi, koji smo na dan svoga krštenja postali Njegovim udovima.

Kako nam vješto Crkva predočuje ovaj čudesni i božanski plural!

Pogledajmo oltarni kamen: pet križeva lijepo označuje Krista Gospodina, ugaoni kamen. No da bi se naznačilo, da je Krist cio Krist, to jest glava i udovi, nalazi se u kamenu ukopana i relikvija mučenika. Taj mučenik predstavlja nas sve. Krist je totalni Krist.

Još očitiji znak: kad svećenik stigne do prikazanja, ulijeva u kalež mjericu vina, koje predstavlja udio Isusa-Glave; zatim dodaje nekoliko kapi vode, koja simbolizira udio Isusa-udova; a sve zajedno, vino i voda, udio Glave s udjelom udova, postat će kod Pretvorbe Kristova krv (C).

***

Prema tome treba dobro upozoriti naše kršćane: kad su kod Mise, ne radi se samo o tome, da p r i s u s t v u j u svetoj Žrtvi, pa makar to bilo i s onim raspoloženjem, koje bi imali, da su na Kalvariji, budući da je 'svaki dan Veliki petak'; nego se radi o tome, da s u d j e l u j u kod Prikazbe, koja se obavlja na oltaru.

Posvećeni krštenjem, da budu jedno

s Kristom - to je statičko gledište, ako je slobodno upotrebiti ovaj učeni izraz - Kristovi udovi moraju s Njime ući u dinamizam Prikazbe svaki put, kad se On udostoji obnoviti jedinu Žrtvu Kalvarije. Mlitavo prisustvovanje nije dosta, treba aktivno sudjelovanje. A kako da to postignu, ako nisu poučeni o veličanstvenim mogućnostima, koje im dopušta, i o dužnostima, koje im nameće naša inkorporacija u Jedinog Svećenika i u Jedini Žrtveni dar svijeta, u jedinstvu s jednim samim i istim Isusom Kristom, totalnim Kristom?

****

Poglavlje V.

SAKRAMENAT ZAJEDNIČKOG SJEDINJENJA

Sjediniti se dubinom svoje duše s Kristom, koji prikazuje i koji se prikazuje, to je eto kod svake Mise dužnost svakog kršćanina.

Nije dosta prisustvovati, treba sudjelovati. Budući da činimo jedno s Onim, koji je na oltaru i svećenik i žrtveni dar, moramo se Njemu prilagoditi i s Njime dakle Njega prikazivati Ocu, i s Njime sebe prikazivati Ocu.

Međutim da li to nutarnje sjedinjenje s Isusom, koji prikazuje i koji se prikazuje na oltaru, izražava svu našu mogućnost i svu našu dužnost?

Zaista ne. Duhovno sjedinjenje naše duše s Kristom na oltaru traži, da se upotpuni tjelesnim sjedinjenjem s Njim. Povezanost udova i Glave kod svete Mise doseže pravi svoj smisao i svoju savršenu puninu tek onda, ako kršćanin sudioništvuje na taj način, da blaguje samo tijelo žrtvovanoga Krista.

To je uloga zajedničkog sjedinjenja, svete pričesti, o čemu je veoma važno poučiti naše vjernike. Većina ih o presvetoj Euharistiji počesto stvara umanjenu ideju. Naše božansko bogatstvo treba gledati u njegovu pravom svijetlu i ne smijemo umanjivati pronalaske Našega Gospodina, ne smijemo ih suzivati na dimenzije svojih sićušnih ideja.

÷*÷

Što je pričest prema shvaćanju velikog broja kršćana? Mnogo, ali ne sve: redovna hrana kršćanina.

Oni se sjećaju riječi Našega Gospodina: "Ako ne jedete tijela Sina Čovječjega, ne ćete imati života u sebi." Da ostanemo živi u životu milosti, potrebno je primati tijelo i krv Kristovu. I zaista, nema ništa istinitijeg.

Nekoji idu malo dalje: ako se i pretpostavi, da mogu u stanju milosti živjeti bez pričesti, barem bez česte pričesti, znadu ipak, da osim duševne potrebe dolazi u obzir još jedan drugi razlog koji poziva, da pristupaju svetom stolu, naime želja Našega Gospodina. Ako se naš Gospodin htio učiniti prisutnim u Euharistiji pod oblikom hrane, posve je očito, da sveta Hostija nije načinjena samo zato, da se u nju gleda nego da se blaguje.

Pače i kod najboljih se ponajčešće ovdje zaustavlja poznavanje uloge pričesti.

To će reći oni ne vide ono, što je najljepše.

÷*÷

Zaista je svrha pričesti, da učini, te sudioništvujemo u ž i v o t u Kristovu - i to gledište nadasve razvija sveti Ivan -, ali ima još temeljitiji cilj i od najvećih posljedica za naše kršćansko vladanje, a to je da nas sjedini sa s m r ć u Kristovom, s obnovljenom ž r t v o m Spasiteljevom.

Ako je svijestan svoje prave kršćanske veličine, šta će kod Mise raditi kršćanin? Duhovno se sjediniti, rekosmo, s našim Gospodinom, koji prikazuje i koji se prikazuje. Zatim evo časa pričesti. Vjernik pristupa k svetom stolu. Koji je to Isus, što k njemu dolazi? To je naš Gospodin u samoj obnovi svoje potpune žrtve. A o čemu se radi, ako pravo shvaćamo? Radi se o tome, da se vjernik zajedničkim sjedinjenjem sjedini s Isusom, koji je tamo.

No Isus je tamo u najizrazitijem stanju žrtve. Kako da vjernik postane jedno s nekim, koji je u najizrazitijem stanju žrtve, ako se i on sam ne nalazi u jednakom stanju?

Evo jedna potpuno prikazana duša; netko želi posve se sjediniti s njom. Može li on u tome uspjeti, ako se prethodno ne potrudi, da poprimi stav i duh potpunog prikazanja? Ako nema tog prethodnog nastojanja, zar će doći do zajedničkog sjedinjenja između dva bića, koja se sjedinjuju? Ne. To znači samo staviti dva bića jedno kraj drugoga: jedno,

koje je 'žrtvovano' i drugo, koje nije žrtvovano. Mogu se i približiti jedno drugome, kolikogod zamislite: to ne će nikad biti zajedničko sjedinjenje, pravo zajedničarstvo, sjedinjenje dvaju bića u jedno. Obadva će vazda ostati dva: jedno, koje je prikazano, i drugo, koje nije prikazano. To nije pravo zajedničarstvo.

Da se postigne zajedničarstvo, treba da bude sjedinjenje u jedinstvu jedne iste zajedničke duše (D). Primijenimo li ove opće izraze na Euharistiju, reći ćemo: Samo se oni istinski pričešćuju, u potpunom smislu riječi, koji prije nego pristupe Stolu Gospodnjem, nastoje staviti se u dispozicije slične dispozicijama Isusa u svetoj Hostiji.

Time ne mislimo reći, da se ne pričešćuju dobro oni, koji se pričešćuju bez tih dispozicija. Kažemo, da u shvaćanju i upotrebi Pričesti ne idu do kraja u onom, što bi za njih imalo predstavljati i ostvariti primanje tijela žrtvovanoga Krista.

Nek dobro shvate naši vjernici, a osobito oni, koji žele često pristupati Euharistiji i uistinu često pristupaju: stanje milosti jest minimalna dispozicija, da se dostojno pričestimo. A maksimalna dispozicija da se pričestimo, to će reći, da se najbolje okoristimo Euharistijom, i donesemo joj sve, što je Naš Gospodin htio, da u nju stavimo, jest stanje žrtve.

Nije dakle važnost baš u tome, pogotovo ne isključivo u tome, ako pristupamo Euharistiji, da primamo, nego ako pristupamo, da dajemo. Ako je udo Kristovo shvatilo prikazanje Glave i potrebu za sebe, da se sjedini s tim prikazanjem, onda se kod njega radi o tome, da se izlije u žrtveni kalež. Ono mora biti kaplja vode, što se miješa s darom krvi preljubljenoga Učitelja. Shvatilo je, da je to žrtva udvoje, zajedničko sjedinjenje, združeno prikazanje. Daleko od toga, da traži nešto za svoj račun, ono će prikazati nešto za račun Drugoga. Nije mu nakana odnijeti, nego donijeti, ne biti korisnik, nego darovatelj. Krist želi, traži, pretpostavlja, da je Žrtva združena Žrtva, Glave i uda. Udo je shvatilo: "Evo me, Gospodine! Donosim samo malo vode. Ali kao što u kaležu voda i vino posvetom postaju krv Kristova, tako isto ovdje moj udio, zahvaljujući sjedinjenju s Tvojim, postaje prikazanje Isusa Krista, Krista u potpunosti Njegova plurala."

Primijetimo mimogred, da se ovdje dotičemo veoma važne točke, to jest najobičnijeg raspoloženja, što bi ga kršćanin morao imati kod molitve uopće.

I odviše se misli, da moliti znači iskati od Boga nešto za sebe. Ne. Moliti znači nešto Njemu prikazati. Moliti, barem u najjačem smislu riječi, ne znači ponajprije i još manje isključivo pru-

žati ruku, da primimo, nego pružati ruku, da dadnemo. Molitva je uzdignuće duše k Bogu, da Mu se klanjamo. Bez sumnje, bit će i drugih ciljeva, ali oni će doći tek poslije, a prosna je molitva istom na četvrtom mjestu: klanjati se, zahvaljivati, moliti oproštenje, iskati milosti. Prije svega, klanjati se. To je molitva u prvom redu, to bi ona ponajprije morala biti. A to je onda, kad je najuzvišenija i najčišća molitva.

Taj ideal ne pripravlja ništa bolje od najuzvišenijeg čina molitve, a to je sudioništvo u Euharistiji. Primiti, da odmah, i smjesta uzvratiti. Prije svega dati. "Šta ti treba Gospodine Isuse? ... Vrlo dobro! Evo! Ti si se prikazao! Evo i moje prikazbe! Uzmi i primi!"

Veličanstvena centrifugalna gesta, koju tako malo njih znade izvesti. Za većinu ljudi vjera nije u tomu, da služe Bogu, nego upravo u tom, da se oni služe Bogom. Nešto im treba. Hajde! Na koljena: "Udijeli mi!" A Bog, istina, ne odbija takovo bogoštovlje, u kojem vidi uključeno priznanje svoje moći i Svoje dobrote. No očekuje i nešto drugo.

Uistinu ima nešto bolje, što bi trebalo učiniti: trebalo bi se pitati, što bi Bog mogao trebati, koja bi Mu prikazba najviše bila po volji, pa onda bez oklijevanja prinijeti Mu je velikodušno i s ljubavlju.

Takovo bi imalo biti kod molitve

držanje plemenitih srdaca a osobito kad pristupaju k Euharistiji. Ne ide se za tim, da išta isključimo; ide se za tim, da rado težimo k pravim i bogatim kršćanskim idealima. Radi se o tom, pošto smo shvatili svoje dostojanstvo udova Kristovih, da postupamo onako, kako to dostojanstvo zahtijeva, i da se ne zavučemo u neki bezizražajni Krist-ianizam, iz kojeg je izbačeno ono najljepše.

***

Uostalom nemojmo zamišljati, da je potrebno poduzeti ne znam kakva odricanja poput Otaca pustinje, ili kakva silna mrtvenja, da bismo se stavili u stanje žrtve. Nipošto!

Nego ako smo shvatili veliku kršćansku obvezu, da se moramo 'poobličiti prema Isusu Kristu', da moramo živjeti onako, kakc mora da živi Kristov nastavljač, zar onda nije istina, da je u takovu programu uključena u dnevnoj pojedinosti svakog dana vjernost, koja mnogo stoji? Sve one tegotne sitnice, bilo da se radi o točnosti i ozbiljnosti kod molitve, ili o radosnom i savršenom ispunjavanju staleških dužnosti, bilo o ljubavi ili apostolatu, eto sve će to sastaviti onu kaplju vode, što ćemo je izliti u kalež udružene prikazbe. Naš Gospodin donosi blagodat Svoje vlastite velike Žrtve, a duša sitno jamstvo svoje neznatne žrtve. I eto onda dvostrukog žrtvenog prinosa

Bogu, što ga traži zajedničko sjedinjenje Glave Isusa i udova Kristovih prigodom sudioništva u Euharistiji.

Tako dakle primana sveta Pričest mnogo je više Euharistija za Njega negoli za nas. Nema tu sebičnosti, ma kako sveta bila; ostaje samo velikodušni dar.

Da se Naš Gospodin ne da nadvisiti u velikodušnosti i da strostruko uzvraća - o tome mogu biti uvjereni svi, koji poznaju Srce našega Gospodina.

No to je druga stvar. Nije glavno u tom, da se utvrdi, dokle sve Naš Gospodin zna biti vjeran. Glavno je ovdje u tom, da se ustanovi, na koji način kršćanska duša može i mora upotrebiti sebe kao žrtveni dar, da odgovori ljubavi svoga Spasitelja-Žrtve.

Na nama je, da pomognemo svojim vjernicima, te tako shvate sakramenat Ljubavi. Kod Našeg Gospodina ljubav se sastojala u davanju samog sebe; treba našu ljubav udružiti s Njegovom svaki put, kadgod On po Pričesti dođe u nas, obvezati se da Njemu dajemo, sebe dajemo.

****

Poglavlje VI.

OTKUPLJENJE UDVOJE

Prvi je zadatak Kristov, Njegov euharistijski i svećenički zadatak, da vrati svomu Ocu slavu, koju Mu je grijeh čovječanstva oduzeo.

Drugi je Njegov zadatak otkupiteljski, da vrati čovječanstvu izgubljeni božanski život.

Mi ćemo umovati kao prije: što je Krist? Čitav Krist. Dakle ne samo naš Gospodin, Isus-Glava, nego također svi oni, koje se On udostojao učiniti svojim udovima.

Posve pravo tvrdimo: Otkupitelj svijeta je Krist, ako pod tom stvarnosti - Krist - razumijevamo točno sve, što ova stvarnost u sebi sadržava. Otkupitelj svijeta nije samo Naš Gospodin: to je On plus svaki od nas. Otkupljenje se ne može izvršavati, ako i ja tu ne sudjelujem. Iz cjelovitoga Kristova djela nijedno se Kristovo udo ne može isključiti. Otkupljenje je zajedničko djelo Glave i udova.

***

Isus umire. Visi na križu, vlada nad vjekovima. Povijest se odvija podno Njegovih nogu. Koja je najžešća od Spa-

siteljevih muka? Spoznaja, da u toku vjekova Njegova prolivena krv ne će koristiti mnogim dušama. Trpjeti - na to bi se još moglo pristati. Ali trpjeti uzalud! Sjetimo se samo početka Péguy-eva djela 'Misterij ljubavi Djevice Orleanske' i kako siromašna pastirica u smrtnoj stisci moli Očenaš te vidi sa užasom, da kraljevstvo Božje ne dolazi, da kasni doći, i da sve u svem Križ nije nimalo koristio... ili tako neznatno!

Zamislimo, da Krist upravlja svoj pogled na doba, u kojemu mi živimo. Oh, još uvijek svud velika bijeda! Što je Spasitelj Isus s križa mogao vidjeti mo- treći godine grijeha 1945... 1950... 1960-?

Na zemlji imade dvije milijarde i devet stotina milijuna stanovnika. Dvije trećine bit će još neznabošci to jest nikada ne će čuti govoriti o Kristu. A polovica od one trećine upala je u raskolništvo i u krivovjerje. Zaista lijep uspjeh za Spasitelja, u koga su neizmjerna sredstva otkupljenja!

Bez sumnje ne smije se zaboraviti, da ova spoljašnja karta otkupljenja nije nužno istovjetna s pravom mapom spasavanja duša. Ako je za pristup božanskom životu i za pripadnost pravoj Kristovoj Crkvi redovno sredstvo krštenje vodom, to ipak za duše, koje su bez svoje krivnje u zabludi, postoje sredstva, koja to krštenje mogu zamijeniti: to je

osim krštenja krvi i krštenje želje. To znači, da se može spasiti svaki onaj,koji vjerno slijedi zakon istinitog i dobrog, kako ga u svojoj nutarnjosti spoznaje. To je prvi važni ispravak.

Drugi ispravak: 1950 ili 1960 je godina prošlo od otkupljenja, evo zaista dugog odsjeka vremena u apsolutnom smislu. Ali u relativnom smislu? U slučaju, da bi svijet imao trajati stotine milijuna godina, a mi da smo tek na prvom početku Otkupljenja?... To je moguće i to bi se moglo pretpostaviti, a da ne bude smiješno (f). Prema toj pretpostavci nije dakle ništa čudno, ako osvajanje svijeta po Kristu u našem vremenu nije dospjelo dalje, nego što uistinu jest.

Treći je ispravak, da mi pravo i ne poznajemo sve naknade, kojima se zlo dobrim ispravlja. "Jedan jedini čin ljubavi daje naknadu za tisuće grešnika" dao je razumjeti Naš Gospodin svetoj Margareti-Mariji. Što tek može učiniti čitav jedan život pun ljubavi prema Bogu?Dakle, ovo stanje svijeta, koje nas vrijeđa, možda zadovoljava Boga, jer tko može poznavati vrijednost sakrivenih velikodušnosti, kojima se daje zadovoljština za duhovnu bijedu?

* * *

Uza sve ove potrebne i korisne ispravke postoji za nas jedna sablazan: s jedne strane je Otkupitelj, čije su zasluge neizmjerne, a s druge strane Otkupljenje, koje se izvršuje samo kap po kap. Gledajmo radije grijehe, što vrve poput mravi među vjernicima;pogledajmo neznabožačke zemlje, za koje bi trebalo barem dvadeset i pet vjekova,da dođu na razinu naših krajeva, gdje se propovijeda evanđelje (što uostalom i nije baš visoka razina, kad pomislimo, kakva je to vjernost vjernika, katolicizam katolika!).

Dakle?

Jedna kratka izreka svetog Pavla pomogla bi našim vjernicima i nama samima, da razumijemo ovu sablazan - i još bolje da je odstranimo: "Nadopunjujem ono, što nedostaje Muci Isusa Krista"(g). A to znači: budući da sam dio Krista,ne smijem dopustiti, da Naš Gospodin sam izvršuje Otkupljenje. Moja je dužnost, da Mu dođem u pomoć, da upotpunim Njegovo djelo. Budući da je Krist množina, sve što je dio te množine, mora sudjelovati.

Time nije rečeno, da su zasluge Našega Gospodina, božanske Glave, iste vrijednosti kao zasluge udova. Zasluge Našega Gospodina jesu strogo ekvivalentne i prema strogoj pravednosti, dok su naše zasluge samo primjerene; po sebi one nisu bile potrebne, a postale su potrebne de facto samo zato, jer se Naš Gospodin udostojao da ih zatraži (h).

I evo možda najvećeg čuda u kršćan-

stvu: premda je Spasitelj mogao bez nas spasiti svijet i milijarde svjetova, On se ipak udostojao i htio poslužiti nama. Ako nas je učinio 'jedno' sa svojom Osobom, to znači, da nas je htio učiniti 'jedno' sa svojim djelom Otkupljenja. On je dao svoj dio, On očekuje, da mi dadnemo svoj. Ako ga ne pridonesemo, bit će duša, koje ne će postići spasenje ili se ne će vinuti do onog stupnja svetosti, kao što je Bog htio. Koje li uzvišene odgovornosti! Jesu li je naši vjernici svijesni?

U povijest spasenja jedne duše ulaze tri zahvata slobode. Najprije sloboda Gospodina Boga, da dade po svojoj volji podesnu milost svakoj duši, da se može spasiti. Zatim sloboda duše, koja se pozivu Božjem može odazvati ili ne odazvati. Napokon prinos, što ga daje tu i tamo živi Vinograd Gospodnji, koji zovemo Općinstvo svetih, međusobna veza Kristovih udova, koja dopušta, da se zaslugama jednoga koriste drugi. To je Elizabeta Leseur divno izrekla: "Jedna duša, koja se diže, podiže svijet."

Sjetimo se već spomenute poredbe o velikom rezervoaru, od kojeg se granaju mnoge cijevi. Budući da su te cijevi u vezi sa središnjim rezervoarom, one su i međusobno povezane. Ako se jedna kapljica tekućine doda u jednu od tih cijevi, tekućina se diže u svim cijevima prema poznatom zakonu o spojenim posudama. "Jedna duša, koja se diže, podiže cijeli svijet." Tko pobijedi samog sebe ili odbije napast ili učini kreposno djelo, ne obogaćuje samo svoj vlastiti duhovni život, nego utječe na veliku zajednicu duša, koja s njim čini veliku cjelinu u jedinstvenoj vezi s istim središtem - a to je naš Gospodin Isus Krist.

Augustina nuka Bog, da se obrati; on ima milost, ima slobodnu volju. On se ne obraća. Njegova majka Monika posreduje, plače i moli. U dan Bogom određen Augustin se predaje. Tko je postigao čudo? Takva je moć utjecaja jedne lozove grane na drugu. Neprestano je otajstveno strujanje soka i zasluga u čitavom Tijelu Kristovu. Svatko može poslužiti na dobro svima.

Kako lijep izgleda život pod ovim vidom! A tko ne bi htio sudjelovati na djelotvoran način i uvijek sve to više i više, da pomogne svojoj braći u Kristu! Naša je dužnost da uputimo svoje vjernike u ovu uzvišenu mogućnost. Naučimo ih, kako mogu i moraju sudjelovati u spasavanju duša svojim apostolatom riječi i primjera, svojim nakanama moleći za cio svijet, svojim osvajalačkim žarom u žrtvama.

Ova briga, da se naša braća odijeljena raskolom ili krivovjerjem privedu natrag k jedinstvu Crkve, trebala bi da stalno zaokuplja svakog našeg vjernika, a najviše svakog svećenika. A što da kažemo o poganima? Dvije trećine čovječan-

stva, skoro dvije milijarde ljudi! Prema normalnom postotku porasta ljudi na zemlji trebalo bi da za pedeset godina bude 158 milijuna vjernika više nego danas. Jesmo li na putu, da postignemo taj rezultat? Koliko imade svećenika za čitav neznabožački svijet? Ako uračunamo i urođenički kler ima u misijama po prilici 27.150 svećenika, to jest skoro dva puta manje nego li ih imade sama Španija ili Italija. U poganskim zemljama dolazi jedan svećenik na - 800.000 stanovnika, a u našim krajevima jedan na 500 ili 1000 stanovnika. Japan na pr. broji gotovo sto milijuna stanovnika, a imao je prije kratkog vremena oko 1620 svećenika. A ogromna Kina sa svojih 600 milijuna žitelja okruglo 2340 kineskih svećenika!

Treba otvoriti oči vjernicima za ove neizmjerne potrebe kršćanstva. Pred takvim zadaćama kako bismo smjeli odbiti surađivanje oko spasavanja svijeta i odmarati se u svojem malom beznačajnom, uskogrudnom kršćanstvu? Ali mi svećenici, apostoli u bilo kojem smislu, imademo li mi ovu stalnu težnju za Otkupljenjem? Ako je mi nemamo, tko će je onda imati?

Često molimo sa svojim vjernicima Križni put. Kako je lako iskoristiti ovu tako spasonosnu pobožnost, da otkrijemo našem slušateljstvu neizmjerne potrebe duša kao i neizmjerne mogućnosti, ko-

je imamo za spasavanje duša.

Isus uspinjući se na Kalvariju udostojao se dopustiti, da mu fizički pomogne jedan čovjek, Simon Cirenac, i jedna žena, Veronika. Zar nije On mogao sam ponijeti križ do vrha Kalvarije? Ta kako ne? On bi bio mogao prizvati svoju božansku moć i uspeti se na sve Kalvarije svijeta opterećen svim križevima ovoga svijeta! Spasitelj nije htio sam nositi dvije grede križa. On je posredovanjem vojnika nadahnuo čovjeka iz Cirene, da podmetne svoje rame, a Veroniku, da obriše krvavi obraz Sina Božjega, kao da mu je ta pomoć bila potrebna, da dođe do svog cilja.

Što vrijedi za ono materijalno nošenje križa, to se isto može reći o duhovnoj koristi ovog bolnog nošenja. Naš bi Gospodin bio mogao spasiti svijet bez nas. No baš to On nije htio. Ako nas je poistovjetio sa Sobom, to je zato, da ujedinjeni s Njime budemo također s Njim udruženi u velevažnom djelu spasavanja duša. Samo je jedan Spasitelj - Krist; ali čitav Krist; dakle ne samo Isus, božanska Glava, nego s Njim svi krštenici. Reći, da smo bili kršteni, znači, da smo bili posvećeni za spasitelja svijeta s Njim u dan svoga krštenja, kad nas je poistovjetio sa Sobom, jedinim Spasiteljem.

Dosta je već te tako zvane kršćanske vjere, prema kojoj su kršćani napro-

sto spašeni u pasivnom smislu. Mi smo mnogo više od toga: ne samo otkupljeni nego otkupitelji u aktivnom smislu; ne samo spašeni nego i spasitelji.

Svijet nas treba. Ako mi izostanemo, bit će praznina u Otkupljenju. A na koji način sudjelovati? Da ne odbijemo ništa, što naše kršćanstvo od nas traži, da živimo po svojoj vjeri i da prikazujemo sve svoje pobjede, kako bismo upotpunili Otkupljenje.

I opet nam može pomoći poredba o kapljici vode izlivene kod Mise u kalež s vinom: sve i voda i vino postaje kod pretvorbe krv Kristova. Simbolika vrijedi i ovdje. Što znače naša neznatna kreposna djela? Ništa; ali ovo ništa otkupljuje. Ulivena u žrtveni kalež naša dobra djela dobivaju otkupiteljsku moć ne po svojoj vrijednosti nego poradi svog sjedinjenja s otkupiteljskom žrtvom Spasitelja Isusa.

Nikada ne bismo smjeli zaboraviti, da tijekom cijelog života podstičemo velikodušnost. Svaki je kršćanin jedan kotačić, bez sumnje važan kotačić u Otkupljenju. Gospodin se udostojava na nj računati. Kako da se ne pokažemo vrijednima toga? (35).

Kad treba moliti, pomislimo, da smo u središtu svijeta: pred nama Križ Kristov, njemu na podnožju Marija, Ivan, Magdalena, mala šačica vjernih, a svuda

naokolo krvnici, koji hule; malodušni, koji trče niz obronke; neizmjerno mnoštvo u Jeruzalemu, koje nastavlja svoje trgovanje i zabave. A tamo daleko, tamo dolje pružajući se u nedogled milijarda i po pogana, koliko ih ima na zemlji, pa krivovjerci, raskolnici, zli kršćani, nevjerni vjernici, neprijatelji, koji žele da Krista po drugi put pribiju na križ - i mi tamo sprijeda sa otkupiteljskim mogućnostima neizmjerne vrijednosti!

Što da činimo? Hoćemo li i nadalje životariti u nekom bijednom kršćanstvu bez razumijevanja i odvažnosti?... Zar ne, da je to nemoguće?

Isus prolazi..., uspinje se, da se žrtvuje; pozivlje: "Veroniko!... Simone iz Cirene... ne bi li mi htio pomoći? Treba te. Dođi mi u pomoć! Nas dvojica zajedno spasili bismo svijet!"

✿✿✿✿✿✿✿✿✿✿

ZAVRŠNO POGLAVLJE

Doista si ne umišljamo, da bi teme, koje smo istakli kao napose korisne, bile dostatne te preobraze duh i život naših kršćana. Osim milosti Božje, koja je potrebnija nego sve drugo, samo se sobom razumije da ima i mnogo drugih važnih elemenata.

Po našem mišljenju bi vjerska pouka (teologija, katekizam, propovijedanje) bolje uspjela, da razjasni cijelu strukturu naše neisporedivo divne vjere, kad bi se poslužila glavnim smjernicama, koje smo ovdje zacrtali.

Onoga dana, kad se svaki svećenik bude smatrao izrazito i praktično kao živi ciborij Presvetog Trojstva s velikom zadaćom, da učini, te svi vjernici, koji su o njemu ovisni, žive kao živi ciboriji; onoga dana, kad svaki svećenik bude potpuno svijestan, da je u strašnim i sjajnim časovima svagdašnjeg života živi Krist najprije po svom krštenju a onda po svojem svećeništvu, i kad bude shvatio, da mu je dužnost i svoje vjernike poučiti, da su i oni po svom krštenju postali drugi živi Krist: tada će, nema sumnje, biti manje površnih vjernika, manje nedostojnih kršćana, i kojima je glavna oznaka nevjernost.

Otklanjaju se posljedice, kada se odstrani uzrok.

Onoga dana, kad budu svi, koji sudjeluju u nekom apostolatu nastojali, da nauče ili podsjete svoju braću u Kristu na dvostruko čudo našeg pobožanstvenjenja i našeg 'pokristovljenja' i kad zato budu nastojali sami živjeti kao sveti hramovi Božji nastavljajući tako Kristov život; kad budu nastojali s bližnjim postupati kao sa živim hramovima Presvetog Trojstva i udovima Kristovim: onda će se tek moći početi govoriti o pravom osvajanju.

I kad se u mnoštvu vjernika nađu mjestimice veće ili manje grupe kršćana, koji stopostotno poznaju svoju vjeru i stopostotno po njoj žive: ovi će tada biti neočekivani kvasac, koji će ono mnoštvo pokrenuti na novi život, i lijepi će dani tada sinuti za Crkvu.

Pospješimo svojim željama, svojim naporima i svojim molitvama ove željkovane dane!

.....

B i l j e š k e
k II. dijelu.

Poglavlje I.

(3o) U ovom predmetu može se pogledati knjižica: "Comment toujours prier", izdr.Apostolat molitve, Toulouse.

(y) Aluzija na Gen. I., 2. "Duh je Božji lebdionad vodama." (Isp. Ps.32,6: "Verbo Domini caeli facti sunt, et spiritu oris ejus omne agmen eorum" i Ps. 1o3,3o: "Si emittis spiritum tuum,creantur, et renovas faciem terae." (prema novom prijevodu.), i sl.

Poglavlje II.

(31) Glavna će teškoća sigurno još dugo ostati prosječnost tolikih kršćana. Dolaze nam na pamet riječi Péguy-eve: "Što bi bila Crkva, kad bi se iz nje isključili grešnici?" I isto tako duhovita primjedba Claudel-ova: "Pastir ovaca,ribolovac postaju posve lako i prirodno ribari duša i pastiri ne ovaca nego nekog čudnog krda, koje sačinjavaju raznovrsne ovce, vukovi, zmije i golubovi, a da i ne spominjemo nekoliko nosoroga." (U knjizi Présence et Prophétie,str.49.) Dao Bog međutim, da jednog dana tom krdu uspije sjediniti se. Njegovo je šarenilo najglavniji uzrok sablazni za svijet. Zgodno je primijetio Gustave Thibon: "Nevjernici posjeduju neprevarljiv instinkt, da nanjuše i razbubnjaju sve,što

u kršćanstvu nije kršćansko."

Poglavlje III.

(32) Isp. 'Stvarno' i 'nestvarno' propovijedanje (izd.Spes); i Prêtre demain..., poslj.pogl. (izd.Apostolata molitve). (Prvo djelce u hrvatskom prijevodu izašlo je u nastavcima u sarajevskoj Vrhbosni god. 1941. i 1942.).

(33) Lavelle: La Conscience de soi, Grasset, str. 185., 169., 168.

(34) Essai sur les données immédiates de la conscience, str. 176-177.

Poglavlje IV.

(A) U originalu ova izreka glasi: "Que la Messe, malgré la différence de decor, rappelle la Croix, c' est l' evidence même." - Ostavljamo odličnom piscu njegove sinegdohe, metonimije i ostale trope i figure te se jasnoće radi u prijevodu držimo više jednostavnih ali preciznih termina Tridentskog sabora i Trid. katekizma: "Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa." (Denz. nr. 94o.) (isp. Catech.pars II., cap.V., nr.76-77.,pag.232).

Latinske riječi: 'sacrificum, hostia, victima' i njima odgovarajuće francuske prevodimo često istom jednom riječju 'žrtva', ali nekad je potrebno,i

opet radi jasnoće, riječi 'hostia, victima' prevesti sa 'žrtveni dar' poput njemačkog izraza 'Opfergabe'.

(B) 1.Petr. II.,9: "A vi ste rod izabrani, kraljevsko svećenstvo, sveti narod, puk dobitka, da objavite kreposti onoga, koji vas pozva iz tame k divnome svijetlu svojemu."

(C) Commixtio aquae et vini fit: a) propter institutione, quia creditur quod Dominus ad morem Judaeorum aquam cum vino miscuit; b)quia convenit repraesentationi passionis: aqua enim fluxit cum sanguine e latere Christi; c)quia convenit ad significandum effectum sacramenti, qui est unio populi fidelis cum capite Christo, cujus unionis exemplar est unio humanae naturae cum Verbo: sicut enim aqua in vinum convertitur, ita unitur humana natura Verbo et populus Christo, et sic vitam divinam participant." Tako Tridentinum (Denz.nr. 945:) i moralisti. Pisac se ograničuje ovdje na treće značenje i nekoliko puta se vraća na nj tijekom slijedećih poglavlja.

Poglavlje V.

(D) Lat.riječ 'communio', barem u kršćanskoj latinštini, i odgovarajuća francuska riječ znače: zajednica, zajedničarstvo, sudioništvo, sudjelovanje, istomišljenost... te napokon: sveta Pričest. Piscu je bilo lako s jednog značenja te riječi prijeći na drugo, no ovdje

u prijevodu uzeli smo si slobodu dodati jednu prelaznu rečenicu, koja u originalu nije bila potrebna, naime: "Primijenimo li... reći ćemo."

Poglavlje VI.

(F) Ovu tvrdnju odličnog pisca ne možemo nikako potpisati. Prirodne znanosti dopuštaju kao najveću mogućnost života na zemlji više-manje desetak milijuna godina, a onda će barem ljudski rod morati iščeznuti s lica zemlje ili zbog nestašice hrane ili zbog nestašice topline ili zbog požara uslijed nekih astronomskih poremećenja. Međutim izvodi auktorovi vrijede, i ako se mjesto nekoliko stotina milijuna uzme samo jedan milijun godina! Objava o tom predmetu nema ništa, a mi nismo ovlašteni pretpostaviti bez ikakova temelja, da će Bog čudesnim zahvatom u tolikoj mjeri preokrenuti prirodni tok stvari.

(G) Vidi bilješku (v)

(H) Sigurna je nauka Crkve, da je Kristova zadovoljština te prema tome da su i njegove zasluge 'aequivalentes et superabundantes': "Est integra atque omnibus numeris perfecta satisfactio, quam Jesus Christus pro peccatis nostris Deo Patri obtulit." (Cat.Trid., pars I.art. 7., nr.25.) - Bilo glede termina bilo glede same stvari ostaju prijeporna pitanja: a) utrum satisfactio Christi aequivalens fuerit ex se an tantum ex ac-

ceptatione divina, b) utrum fuerit in rigore justitiae. Pisac usvaja vjerojatnije mišljenje,da su zasluge Kristove 'de stricte justice'.

Ljudske zasluge,u nestašici zgodnijeg izraza,nazvali smo 'primjerenima' - u originalu 'de convenance' ne ulazeći u analiziranje,kada su de condigno a kada de congruo.

(35) U ono za Crkvu tako bolno doba zapadnog raskola, kad se nije znalo, da li je pravi papa u Rimu ili u Avignonu, i kad je Crkva bila rascjepkana,sveta Katarina Sienska nije se ustručavala zatražiti od sviju kršćana,da rade za spasenje svijeta.Na prvo mjesto stavlja ona gore navedenu nauku: "Čini se, da svijet tone u smrt. Tko će mu povratiti život? Da li Krist,koji mu ga je donio? On je uzašao na nebo i vratit će se tek na kraju vremena u veličanstvu Posljednjega suda... Ali,o moj Bože, Ti imaš ovdje na zemlji službenika,koji nose Kristovo ime:po njima možeš opet spasiti svijet.O moj Bože,daj nam takovih...Spasitelja!" Nauka se nije promijenila; a potrebe su svijeta i danas silne, ako i nisu iste naravi.

****

S a d r ž a j

Uvod 3

Prvi dio
Kako da unesemo Krista u duše

Poglavlje I.
Mišljenje jednog učitelja..... 9

Poglavlje II.
Je li to pravi put?..... 21

Poglavlje III.
Naši će kršćani razumjeti..... 35

Poglavlje IV.
Teologija i život..... 56

Poglavlje V.
Krist u kršćanstvu..... 67

Poglavlje VI.
Okoristimo se liturgijom..... 79

Drugi dio
Kako da unesemo Krista u život

Poglavlje I.
O kršćanstvu izvan društva.... 97

Poglavlje II.
"Drugi Krist", što to znači?.. 1o5

Poglavlje III.
Sabranost, dužnost kršćanina.. 117

Poglavlje IV.
Podijeljeno svećeništvo..... 128

Poglavlje V.
Sakramenat zajedničkog sjedinjenja.... 138

Poglavlje VI.
Otkupljenje udvoje..... 146

Završno poglavlje..... 156

Bilješke k II.dijelu..... 158

Sadržaj..... 163

DOMINIKANSKI SAMOSTAN
DUBROVNIK

****